

РИМБУУШЭ БАГШЫН САГААН АРЫН АДИС

Мартын 7-до 17 сагта "Дружба" кинотеатрта Еши Подой римбүүшэ Сагаан наһарар башарамдуулан, адис хүртөөжэ, өөрөө согсолоод, Улаан-Үдэдэ һая хэблэжэ гаргалан "Номуун хаан Шигэмүшэ Бурханбагшын Гүрүгөө. Абида бурханай Пова" гэһи номооринь бүтээл хэхэ, үрбиһнэл үгэхэ.

ДАЛАЙ ЛАМЫН ШЭНЭ ЖЭЛЭЙ АМАРШАЛГА

1998 оной феввалиин 27-до Шэнэ жэлэй морилжо ерэнэн ушараар Буряад орондо ажануудаг манай аха дүүнэртэ халуун мэндэ хүргэхэ дурамни хүрэнэ.

Урда тээнэ минии оло дахин хэлэхэнэй ёһоор, Буряад ороной, Түбэдэй арадууд соёлой ба шажан мүргэлэй талаар тон дүтэ байһан тула онсо харилсаа холбоонуудтай юм. Саашадаашье онсо энэ харилсаа холбоонуудаа үргэлжлүүлхэбди гэжэ найданаб.

Шэнэ жэлдэ аза жаргал, хамаг хайн хайханиие хүсэнэб. Далай лама Тензин Гьяцо

1998 оной феввалиин 26.

ХҮНДЭТЭ УНШАГШАДНАЙ,

мартын 1-һээ захил эхилбэ гэжэ һануулая.

Долоон хоногтоо нэгэ удаа, четвергдэ хорин нюур дээрэ гарадаг "Дүхэригөө" захихаяа шамдаял, нүхэд!

Захилай сэн почтын сэнтэй хамта:

гурбан харын - 12 ТҮХ.

зургаан харын - 24 ТҮХ.

Дорогие женщины!

Сколько доброго о Вас ни скажи, все окажется мало! Потому что, именно Вы дарите жизнь и оберегаете от забот и печалей.

Потому что, именно Вы растопите любой лед и утешите в самую трудную минуту.

Потому что, именно Вы - живое олицетворение веры, надежды, любви...

И не зря ведь волшебное слово "душа" - тоже женского рода!

Да и земля не на трех китах держится, а на наших хрупких, но таких надежных плечах!

Как сыну, как мужу, как отцу троих детей, мне очень хочется, чтобы Ваши сегодняшние тяготы поскорее остались позади. А как кандидат в мэры Улан-Удэ, твердо обещаю: в случае моего избрания Ваши первоочередные заботы станут моими первоочередными заботами!

И первое, с чего начну, если окажете мне доверие, это поиск источников для регулярных выплат зарплат, пенсий, детских пособий в полном объеме, изыскание всех возможностей, чтобы обеспечить для каждой из Вас условия для достойной, полноценной жизни.

Очень нужное дело - помочь мужчинам нашего города. Но помочь женщинам - это просто святое!

Выборы мэра пройдут ровно через неделю после замечательного праздника 8 марта. И пользуясь счастливой возможностью поздравить Вас всех, очень хочу, чтобы каждое утро, каждый день, каждый вечер Вы были самыми любимыми и дорогими для ваших любимых и дорогих, чтобы засыпали с улыбкой и просыпались с улыбкой, чтобы счастье ни на секунду не разлучалось с Вами!

Оставайтесь и впредь самыми лучшими, самыми нужными, самыми нежными, самыми главными!

Я в Вас верю!
Я на Вас надеюсь!
Я Вас люблю!

Искренне Ваш Геннадий АЙДАЕВ.

ТОО "САУНД"

Постоянно в продаже

ЧАЙ

376670

Наш адрес: 42 кв. ул. Шумяцкого, 21 проезд автобусом 14,37.

Новое поступление оправ и линз

АКЦЕПТ

поздравляет своих клиентов с праздником весны, и ждет Вас по адресу:

ул. Свердлова, 12
ул. Коммунистическая, 18а
м. Дом Торговли 2 этаж
Администрация ж.д. исполкома
Администрация Бурятмьясопром

МОZART

Широкий ассортимент и низкие цены

Поздравляем всех читателей "Буряад үнэн" - "Дүхэриг" с наступившим праздником Сагаалган. Желаем в Новом году благополучия во всем.

ВНИМАНИЮ РУКОВОДИТЕЛЕЙ БЮДЖЕТНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ОПТОВЫХ ЦЕНТРОВ

"Улан-Удэнская макаронная фабрика" заключает договора на второе полугодие 1998 г. на поставку макаронных изделий, изготовленных на швейцарском оборудовании фирмы "Бюлер" по самой современной мировой технологии.

Мы гарантируем: - ассортимент 10 наименований
- высокое качество
- самые низкие цены в регионе.

Можем работать на давальческом сырье и выпускать продукцию под фирменным знаком заказчика.

Мы работаем на Вас. Куй железо пока горячо!

Наш адрес: 670047, г. Улан-Удэ ул. Дальневосточная, 5
тел. 33-16-23, 33-21-38, 33-17-97

Европодохи Россин эрхэ байдалтай сэдбэг хүйтэн уларилтай Сибирине сасуулахаар бэшэ ааб даа. Тулшэ хэрэглэн үбэлжэхэ болзор баруун зүгэйхидэй болзорхоо хоер шахуу ута ха юм. Тнихэдэ дулаасуулгын и н ж е н е р н э түхээрлэгэнүүдые ашаглахань баруунхидга орходоо манай эндэ жэшээгүй хүндэ, угаа ехэ

үгтээн федерална хамаатай байхан гэр байрые ашаглахан байгша оной нэгдэхэи кварталай үри шэринэ гүрэнэй бюджетээр хааха. Гэр байрын коммунальна ажахын хэрэглэмжэнүүдые хангахын тула мүнгэ урьһаламжын гурим байгуулахыень Россин экономикын финансын министрствнүүдые, Госстрой захиргаанне уялгалха. Түлбэрини тариф, гэр байрые сэгнэхэ стандарт тогтооходоо Сибирини онсо

АЙЛ БҮХЭНЭЙ АМИН ХЭРЭГТЭ ХАМААТАЙ

(Б.Е.Немцовой хабаагалсаһан зүблөөнһөө)

Россин Федерациин Правительствын бээлүүлжэ эхилһэн гэр байрын коммунальна ажахын реформо хадаа гүрэнэй экономика болон социальна политикын гол шэглэлнүүдэй нэгэн болоно.

Реформын түрүүшын шата гэхэдэ, гэр байрануудай болон коммунальна эд зөөрини эрхэтэ эзэниие тодорхойлжо, энэ һалбарине эрхилхэ ёһо гурим тогтоолго;

Хоёрдохи шатань - гэр байрын жасын эзэд болон коммунальна ажахынхид, нэгэ талаһаа, тнихэдэ гэр байрые заһабарилга - ашагалгын албанууд, нүгөө талаһаа, тусхай договор-хэлсээ баталалга болоно.

Гэр байрын болон коммунальна хангалтын түлөө абтадаг түлбэриние дээшэлүүлгэ - реформын гурбадахи шата. Түлбэри дээшэлүүлхэдээ, социальна аршалалга, хамгаалгын гуримүүдые тодоруулахадаа, илангаяа үгытэй айл бүлээнүүдэй ажаһуудал харалсаха;

Коммунальна албануудай хоорондо мурьсөөнэй эрхэ байдал үүсхэжэ, монополи усадхаад, ашаглаалга-хангалтын хүдэлмэрини үнэ сэн доошолуулаха.

Иймэ эрилтэнүүдэ бээлүүлэгдэжэ эхилһэн реформо харюусаха ёһотой.

Алтайн, Красноярскын хизаарнуудта, мүн Омско, Томско, Кемеровскэ, Новосибирскэ областнуудта коммунальна ажахы гуримшуулаха талаар зарим тэдэ хүдэлмэри ябуулагдана гэжэ һая Улаан-Үдэдэ үнгэрһэн Сибирини регионуудай хоорондын ассоциациин зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдэһэн байна. Энэ һалбари хүтэлбэрлэгын эмхидхэл хубилгагдажа, гэр байрануудые ашаглаха о р г а н и з а ц и н у д а й, предприятинуудай хоорондо конкурс соносхогдоно.

Хэнэй предпряти үнэгүйгөөр коммунальна хангалта эмхидхэжэ шадахаб, тэрнэй албата гэрэй эзэд договор батаана. Гэбшье Сибирини олон областнуудай экономика байдалай доройтоһон хада тус реформо эршэ хүсэндөө ороногүй, реформын бүхы эрилтэнүүдые бээлүүлхэ арга боломжонууд олодоногүй.

гаргашатай. Жэшээлхэдэ, Сибирини хото городуудай гэр байрын жасын 40-60 процент хуушарһан, заһабарилгадха ёһотой гэжэ сэгнэлтын комиссинууд тодорхойлоһон байна.

Сибирьтэ 24 миллион хүн ажаһууна, хүн бүхэндэ гэр байрын 15,8 дүрбэлжэн метр талмай хүртэнэ. Байрын жасын 20 процент - гүрэнэй мэдээдэ, 32 процент - муниципальна мэдээдэ, 35 процент - үмсын.

Коммунальна ажахы Сибирьтэ шахардуу байдалтай. Дулаа дамжуулаг соргонууд болон котельнэнүүдэй 50

процент, уһаар хангадаг соргонууд болон канализациин 45 процент, электрын хэрэгсэлнүүдэй 40 процент һэльбэн шэнэлүүлэгдэхэ ёһотой.

Иймэ һандархай коммунальна ажахытай Сибирини регионууд реформо бээлүүлгын болзорые 2007 он болотор хойшолуулаха дурадхалтайгаар Россин Федерациин Правительствда, Улаан-Үдэдэ зүблөөндэ энэ асуудалаар ерһэн вице-премьер Б.Е.Немцовто хандаһан байна. Юундэ хойшолуулаха хэрэгтэйб гэжэ мэдүүлгэ оруулахадаа, тодорхой баримтануудые жэшээ болгожо харуулаа. Нэгдэхээр, һандархай коммунальна ажахые нэргээн бодхооходо угаа ехэ мүнгэнэй болон материална гаргаша хэрэгтэй. Тинмэ мүнгэ һомолхо, заһабарилгын хизааргүй ажал ябуулаха арга боломжо регионуудай бюджеттэ үгы. Гэрэшэлэн гэр байрын түлөө, коммунальна хангалтын түлөө абтаха түлбэрини тариф дээшэлүүлхэ саг тулаха ерээгүй.

Энэмнай мүнөөнэй шахардуу үедэ ганса социальна бэшэ, мүн политическэ удха шанартай. Сибирьтэ байдаг хүн зоной бүлэ бүхэнэй олзо 1991 онойхидо орходоо 69 процентээр доошлоһон байна. Мүнөөнэйшье бага тарифтай түлбэриние болзортонь үсөөхэн лэ айланууд түлэхэ аргатай. Олонхинь юрдөө түлэнгүй. Салин хүлһөө, пенсиез хүнүүд болзортгоо абанагүй ха юм.

Сибирини регионуудай түлөөлэгшэд зүблөөн дээрэ Россин Правительствын урда нимэ эрилтэнүүдые табиба:

Европын хубида ажаһуудаг россиянидай болон Сибирьтэ ажаһуудаг зоной олзонуудые адли тэгшэ болгохо.

Сибирини шэрүүн уларилые хараадаа абан, муниципальна мэдээдэ

эрхэ байдал хараадаа абан тусхай хүнгэлэлтэнүүдые гүрэнэй хуулиин хүсөөр нэбтэрүүлхэ.

Иймэ эрилтэ-гултануудыень вице-премьер Б.Е.Немцов анхаралтайгаар шудалһанай удаа өөрынгөө һанамжануудые хэлһэн байна.

Байгааһини шэрүүн уларилые хараадаа абан, Сибирини регионуудай гэр байрын түлбэрини, коммунальна хангалтын тарифуудые онсо ондоогоор зохёохо.

Мүн лэ онсо ондоогоор байра байдалай, коммунальна хэрэгсэлнүүдэй сэгнэлтын стандартнуудые байгуулаха.

Зүгөөр реформо бээлүүлгын болзорые хойшолуулаха огто болохогүй.

Харин гэр байрын коммунальна ажахын реформо эрид шууд нэбтэрүүлхэ - энэ хадаа правительствын сүхаришагүй эрилтэ.

Улаан-Үдын "Теплоприбор" заводой үйлэдбэрине үргэхэхэ, бүтээгдээг приборнуудтань гүрэнэй захил хэхэ, заводто гүрэнэй туһаламжа үзүүлхэ.

Гэр байрын коммунальна ажахын реформо бээлүүлхэ үедэ Буряадай республикые жэшээтэ туршалгын талмай гэжэ хараалан, ходоодо туһалжа байха.

Коммунальна хангалтын, гэр байрые ашагалгын гаргашануудые арьбалхын тула уһа, дулаа, электричество тоололгын приборнуудые квартира бүхэндэ табиха холын хараатай ажал мүнөөнһөө ябуулажа эхилхэ.

Иймэ удхатай һанамжа дурадхалнуудые, заабари зарлгуудые Б.Е.Немцов зүблөөн дээрэ соносхо.

Н.ЦАМСАРАЕВ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Б.Е.Немцов Улаан-Үдын "Теплоприбор" заводой цех соо.

БУРЯАД ОРОНДО ЗБТЭЙ ЗЕТЭЙ АЖАҢУУН

Үни угаан саһаа Буряад газар дайдага эдгэб яһатанай зон эбтэй зетэйгээр ажаһуудаг юм. Түрэл арадайнгаа хэлэн дээрэ ярилдахаяа, хүтжэм дуугаа эдгэлүүлхэеэ бүхы тээгүүр яһатан бүхэнэй бага багахан соёлой түбүүг байгуулагданхай. Улаан-Үдэ хотодо, немец, армян, хитаг ба бусад яһатанай соёлой түбүүг байгуулагдажа, олон жэлэй туршада үрэ дүнтэйгөөр хүдэлнэ.

Сагаан харын һайндэрээр хамта дээрээ 8 соёлой түбүүг, Буряадай оперо болон балегдэй театрай ордон соо түрүүшынхиеэ хамта сугларжа һайндэрлэбэ.

Энэ эб найрамдалай һайндэртэ Италиин, Франциин, Америкын, Монголой эрхэтэг хабаагана байна. Оперо болон балегдэй театрай директор К.Базарсагаев, хотын

захиргаанай соёлой таһаг даагыһын орлогшо Г.Майорово концертые хүтэлбэрлэжэ В.Гунзынов ба бусад айлаһа энэ һайндэртэ ерһэн зонин халуунаар маршалаа юм.

"Семейские янтари" "Багульник", Буряад-түүргэй лицейн артистна хатар наадаяа дэлгээжэ, баш шадабарияа харуулаа.

Улаан-Үдэ хотодо байгуулагдана соёлой түбүүг Буряад Республикын соёлой ажайбуулгын хүгжэлтэ үр лэ аша туһа хүргэнэ гэшэ.

Саашадаашье хон харилсаатай, эбтэй зешэ ажаһууһые булганда оперо болон балегдэй театрай директор К.И.Базарсагаев концерттын түгэсхэлэ хүсэһэн байна.

Е.ЦЫБЕНОВА

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: э найрамдалай Сагааланай һайндэр.

Б.БАНЧИКОВАЙ фото

Уважаемые господа!

Дирекция Государственного Бурятского академического театра оперы и балета выражает глубокую благодарность за активное участие в мероприятиях, посвященных празднованию "Сагаалан-98":

Его святейшество Епископ Лодой Риппоче

Бурятско-Турецкому Лицею Ансамблю "Багульник" Ансамблю "Семейские янтари" Эвенкийскому культурному центру

Немецкому культурному центру Корейскому культурному центру Польскому культурному центру Армянскому культурному центру Еврейскому культурному центру Азербайджанскому культурному центру

Китайскому студенчеству в Улаан-Үдэ Клаудиа Годины - гражданке Итали

Роже Пуликену - гражданину Франци

Джеймсу Пол Пейджу - гражданину США

Артистам Чаманчулуун и Туяа Цы Монголии

Ведущему - Владимиру Гунзынову Режиссеру - постановщику - Галише Майоровой

Директору - Валерии Галсанову Михаилу Балдасеву

Художнику - Михаилу Болоневу

Худруку балета

А.И.Протасовой Президенту РБ - А.Б.Потапову

Председателю НХ М.И.Семенову

Министру культуры РБ Г.Н.Струбинову

Впервые в традиции празднования Нового года в Лунинмо календарю в нашем театре состоялось мероприятие которое явилось олицетворением дружбы между нациями и народностями на древней земле Бурятии, продемонстрировавшим мирное сосуществование и сотрудничество культур.

Высоко оцениваем творческий и культурный вклад в плодотворное и консолидирующее межнациональных отношений республике.

Оставляем открытым двери нашего театра для дальнейшего плодотворного сотрудничества.

Желаем вам в наступающем году тигра благополучия, счастья и здоровья.

Директор театра и.а. СССР К. БАЗАРСАГЕВ

ТУҢА ХАЙРААЯ ҮЗҮҮЛҮЙТ

Нара гараха зүгтэ Наран-Уула гэжэ мүргэлтэй уула биш. Энэ уулын хормойдо Оронго нуурин нэмжын харагдадаг. Үндэр сагаан нууралсалай томо ордон - тэг дундань. Ерэхэ намар нургуулин байгуулагдаһаар 100 жэлэйн ой тэмдэглэгдэхэ.

Энэ ушараар дашарамдуулан, мартын 21-дэ Оронгын нургуулида, уулзалга болохонь гэжэ соносое. Тус нургуулине дүүргэһэн хүбүүд, басагадаа бултыетнай урижа, марафон үнгэргэхэмнай. Мүнөө Оронгодо ажаһуугаа зон, хамтаг предприти, эмхи зургаан, олон үедэ багшалһан, нураһан зон булта

хабаадыт, гэжэ уряалнадаг. Буян хэншэ дэлгэржэ, тэг хотог оршоһон болтогой! Цырен-Доржо ЦЫБЕНОВА Оронго нутагай буряад ажалай ветераны

Н.ЦАМСАРАЕВ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Б.Е.Немцов Улаан-Үдын "Теплоприбор" заводой цех соо.

хайжаржа, сагааржа эхилэн үеэ тэмдэглэж гэнэн удхатай. Сагаалганай гол удхань үнэн байдалтай холбоотой гэшээ. Соголон хэлэхэдэ, Сагаалган гэшээ гүн гүнзэгы удхатай, арад зоной амудархы байдалтай, үйлэ хубитайнь нягта холбоотой, социальна

табихада дүүрэхэ бэшэ гү? Тэдэ зоной нуужа, хүндэржэ, архи эрижэ байбал, огто таарахагүй гэжэ ханамаар. Тэдэ зон аха заха хүндээ бэлэг баряад, хайхан үрээл үгэ дуулаад, ябашахадань таараха байгаа. Тиигэбэл энэ хэрэгын болбосорол хайтай хүнэй ябадал болохо нэн. Тээдшы хүн бүхэндэ ехэ ехээр

харын арбан табанай дүйсэн болотор ямар бэ даа буянтай хэрэг заатагүй үүсхэхэ, бээрээ буян бүтээхэ ёһотойбди. Дахин хануулаа - Сагаан харын 15 хоног жэлэй 4 ехэ дүйсэнэй эгээл ехэн, онсо ехэ өөрын удхатай юм. Эдэ үдэрнүүдтэ мүргэл, үргэл хэхэ, ядаһан зондо туһалха (эдиэхэ юмэ, хубсаһа хунар

Сагаан харын 15-най дүйсэн үдэр дасанда ехэ уншалга болодог. Мүргэдэггүй зон энэ үдэр бөөһингээ муу талые шүүмжэлэн олохо, тэрэнээ усадхахые бодохо ёһотой. Харын 16-һаа Сагаан харын дүүрэтэр хүн зон юрэ эдидэг эдээнэйнгээ хахадын хүртэхэ, масаглажа, ганса сэдхэлээ бэшэ,

САГААН НАРЫН БОДОЛНУУД

Сагаалган гэшээ буряад зоной эгээл хайхан, эгээл гүнзэгы арад зоной холбоотой нягта холбоотой гэнэн удхатай. Буряад сагаһа хойшо хүн зон Сагаалгание хүлээн ядажа энэ сагаһа хойшо юумэн бидэд хайжаржа захалха гэжэ ханамаар байгаа бшуу. Зарим үгэ хүхэдэй, тэрэ тоодо эрэмтэдэйшье, Сагаан харые явсахан сагаан эдеэнтэй холбоходонь, ойлгоходонь бэрхэтэй, дан түргөөр сэгнэжэ, гол удхыень орхижорхиһон болошодог. Урданай сагта буряад зон малай ашаг шэмээр амидаржа байгаа гэжэ мэдэжэ. Малай хүсөөр хоолойгоо гэжээдэг, хубсалдаг, шанга хүтэнһөө аршалха гэр байраа үтээрэдэг нэн. Малайнгаа ондо орохо шадангүй үхэшоо хаань, хүн зон яаха байгаа юм? Тиихэ үедэ малаа үбэ хоолоор гэжээдэггүй, мал бэлшээд лэ ондо орохо хубитай байгаа. Хүйгэн шэрүүн үбэл үнгэрхэ гэшээ болоходонь, юумын хүнэржэ эхилхэдэнь, хүн зон буряадаг, саашаа амидарха арга гэжэ тоолохонь буруу бди. Тиимэ дээрһээ энэ харые Сагаан нара гэдэг нэн ха.

"Сагаан" гэхэдээ, буряад хүн явса сагаан үнгэ хэлээ бэшэ гэн, тэрэнэй гол удхань хайн байхан, арюун сэрээр гэнэн удхатай. "Сагаан" гэнэн үгын удхань ехэ - хүнэй абари зан, бидэд байдал тэмдэглэдэг. Арбан сагаан буян гээд хэлэхэдээ, тиим хайн юумэ хэхые хэлээ үгэ даа. Сагаан хүн гэхэдээ, сугладабашье, түргэн мартаад, сагаан сэдхэл сэдхэжэ ябадаг сагалмар хүн тухай хэлэнэбди. Сагаан нара гэхэдээ, энэ нара зоо юумэн хуу хайжаржа, амидаржа эхилхэ, зөөлэрхэ гэнэн удхатай ха юм.

Дайнай үедэ бидэ, бага үбгэдэ хүгшээдөөр үдэрнэй зон, тэдэнэй сэдэн зон бидэдэ нилээдгүй үдэрнэй зон байжа болообди. Тэдэ үдэрнэй зон бури урда үетэй холбоотой байһан, манда арадай амидари бага сага хүрээжэ ерэнэн гэжэ ханахаар. Бидэ малай үдэрнээ хэдэн жэл тэдэнээр үдэрнээ баатай байһан хадаа Сагаалганаар баярлахыень, тэрэнэй удха шанар тухай үдэрнэй нэгтэ бэшэ харһан, дууһанамди. Тэдэнэй хэлһээр, Сагаалган гансахан сагаан эдээнһээ эхи абажа нэрлэгдээ бэшэ, сагай

хайндэр болоно. Хожомоо манай эндэ буддын шажан дэлгэрхэдээ, Сагаалгантай нягта холбоотойгоор арад зоной түлөө хүсэ ехэтэ уншалга уншажа, хүн амитан ядаха ядаралгүй, сэрээр хайхан сэдхэл сэдхэжэ, буян үйлэдэжэ ябаг гэжэ ном табидаг болоо гэшээ. Шажанай заабаряар жэлдээ 4 ехэ дүйсэнэй эгээл ехэ дүйсэн болохо Сагаан харын түрүүшын 15 хоног ха юм. Дүйсэн үдэртэ хэһэн буян 10 дахин ехэ хүсэтэй болохо (зарим ондоогоор бэшэдэг), хэһэн нүгэл баһал тиимэ ехэ байха гэдэг.

Иимэ ехэ удхатай Сагаалганай хайндэр олон жэлдэ хоригдоһон аад, хаяшаг дахинаа бүгэдэ арадай хайндэр болон баталагдаа.

Тээд, энэ дахинаа мүндэлхэн үедэнь ямаршы хайндэрые архьяар тэмдэглэдэг үе болоһон байба. Мүнөө Сагаалганда архи тон элбэг болошоо. Минни ханахада, энэ удха ехэтэй хайндэрые архьяар бузарлажа болохогүй, зүбөөр ойлгохо, Сагаалганай үдэрнүүдые ондоогоор үнгэрхэхэ ёһотойбди. Сэрээр хайхан заншалын алдангүй, мүнөөнэй зарим байдалтай холбоходо яанаб? Мүнөө саг хубилажа, урдань үзэгдөөгүй байдал тогтошонхой байна. Илангаяа хүнэй байдал хүндэжэн боложо, энэ зохидаггүй сагта олон зоной ханаан сэдхэл муудаа. Энэ үедэ Сагаалганай унтаршагүй, урда холоһоо ерэнэн сэрээр хайхан гурум алдангүй, шажанай нангин хургаал дахан, мүнөөнэй элдэб муу ушарнуудые усадхаха зорилготойгоор шэнэ заншалуудые оруулбал (мартанан юумээ хануулла) таатай саг ерээ гэжэ ханагдана. Тиигэжэ шадабал, арад зоноо үргэн абаха, муу муухайһаань муулахада ехэ удха шанартай байха нэн. Энэ талаар минни дурадхалуудые каража үзөөд, нютаг нютагай үбгэдэ хүгшээ, урдаа хараха эрдэмтэд ханамжаяа хэлэхэ бээ гэжэ найданам.

Сагаалганаар хүн зон бэе бээдэ оролсон, ябалсангүй яахаб, илангаяа наһатай, аха заха зоноо эрхэхэ ёһотой юм бээ. Тиигэбшые архи болгоһоной хэрэггүйлдаа. Минни ханахада, танил тала зон суглаарад хайндэрлэг, хөөрэдэг, хүхиглэ. Бэшэ юрэ сагаалжа ябалсабди гэдэг зондо (ондоогоор хэлэхэдэ, архи уухын түлөө ябаһан зондо) 50 грамм тухай архи хэжэ үгөөд

архи аягалха аргашые үгы ха юм. Бидэ, буряадууд, архи харабал, хэм замаа алдажархёод ябанабди. Хараад үзнт, архиһаа боложо, гэмтэхэ ушар тон элбэг болошоо, зариман бээшые хорооно, архиин хорото бодосууд хүнэй бэе халаана бшуу. Энэ муу муухай ябадал Сагаалганай сэрээр хайхан зан

үгэхэ г.м.), үбдэһэн хүндэ, үбгэдэ хүгшээдэ, үншээдэй гэртэ ехэ наһатанай интернадаг туһалха гэтын олон янзын буянтай хэрэг олдохо байха. Илангаяа дүйсэн үдэрнүүдтэ үйлэдэһэн буян арба эбхэрэн хүсэтэй болохо гэдэг. Эдэ үдэрнүүдтэ архи тон хорюултай байха. Юуб гэхэдэ, архи нүгэлэй үүдэ нээнэ, буян үйлэдэхэ үедэ огто таарахагүй. Харын 9, 10, 11-дэ ганса бэе зоной уулзаха үдэрнүүдэ болгоходо яахаб? Энэмнай мүнөө үень ехэ удха шанартай болошоод байна. Мүнөө нилээдгүй олон зон айл аймаг боложо шадахагүй, ажалтай, ажалгүй ябаһаар, архида орошоно. Тээд, Сагаалганай хайхан сэдхэлээр зорюуга табигдаһан үдэрнүүдэй байхада, олохон зон бэе бээе олохо болохо, үйлэ хубинь хайн байжа болохо гэжэ ханахаар. Эдэ үдэрнүүдтэ эхэнэр зондо эрэ хүнийе уриха эрхэ үгтэбэл, ехэл хайн байгаа. Тиихэдээ эхэнэрнүүд жэлдээ эдэ гурбан үдэр аргагүй ехэ эрхэтэй болохон ааб даа.

Эндэ хатуу хара архи таарахагүй, гансал улаан архи хэм соогоо байбал таараха нэн. Эдэ үдэрнүүдые "Зол жаргалай үдэрнүүд" гээл. Эдэл 15 үдэр соо (али нэгэ үдэрлнэ) "Сагаан харын дангина" гэнэн үдэшэ, номо хуршаар, бүхэ барилдаанай хорилгонууд болобол удхатай нэн.

дотор бээе сэрээрлэхэ, муу заншалаа (архи, хэрүүл, хулгай) хаяха. Тиигэжэ энэ үедэ хүн бээе бариха, тэрэнээ зүбөөр залажа хураха байна. Буддын шажанай хургаалаар хүн бээе зүб эдлэжэ шадаха, ханаһан зорилгоёо бүтээжэ хураха ёһотой гэдэг. Юундэ бидэ буряад зон ямаршые гурум журамаа сахихаа болишонхой, бээе хула табижархёод ябаха болообдиби? Эдэ үдэрнүүдтэ манай хүн бэе заһарха, бээе абажа ябаха хураха, зүб харгыгаар харгылаха зүрхэ зориг орохо ёһотойбди.

Иигэжэ эдэ үдэрнүүдэ бээе хорихо үдэрнүүдэ болог! Зарим нэгэн хүн буряад зондо тиимэ юумэ байгаагүй гэхэдээ болохо. Зүгөөр манай арадай дундаһаа гараһан тон шанга зориг ехэтэ ламанар бүтээдэ хуушадаг нэн. Энэ ямар ехэ хүсэн зориг бэ?! Бидэ бүгэдэ тиимэ байжа шадахагүйбди, тиигэбшые энээхэн Сагаан харын нүүдэй 15 хоногто бээе хорихо, жолоодожо хураха ёһотойбди. Эдэ бээе олохо үдэрнүүдэ болог лэ.

Энэ нара соо хулгай худал, хэрүүл үгэ отго байхагүй. Тиимэ юумэ хэһэн хүн арба дахин ехэ нүгэлтэй гээд бодохо зэргэтэй. Эдэ дээрэ хэлэгдээшэ үгэнүүд хии талаһаа абтанан бэшэ, урдань хүнэй үйлэдэжэ ябаһан аад, орхигоһон, бага сага нэмэжэ, сагай байдалтай холбоод бэшэгдэбэ. Сагаан харын дүүрэмсээр, баярлаһан шэнги элдэб юумэ хэхэдэ хамаагүй болошохо бэшэ, харин саашаа хүн бээе абажа ябаха хургаалида оруулла шадалтай болохо юм. Илангаяа юуб гэхэдэ, сэрээр сэхэ ябадал илангаяа шангаар сахигдаха, энэ үедэ архи хорюултай байха.

Энэ нарада архи уужа бээе мунхаг байдалда оруулан хүн бүхэли жэл соо мунхаг муу ахир байдалда тогтошохо гэжэ зондоо ойлгуулажа байбал, хайн байгаа. Юундэ иимэнүүд бодол түрөөб гэхэдэ, бидэ буряад зон архида зууралдаһонбди, байн байн хосороо саг ерээжэ болохо, нүгэлтэ нүхэн руу тархья зуругаа хээд, унахаа ябаһан зарим зоноо татажа абахаар болообди. Энэ хэрэгтэ заншалта хайхан ёһо гуримаа зүбөөр хэрэглэбэл, дэмбэрэлтэй байха нэн. Энэ ханамжаа нютагай олон үбгэдэй зүбшөөл абанхай.

Б.РЫБДЫЛОВ,
Гонораараа "Буряад үнэнэй" жасага үргэнэб.
Хэжэнгэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ үйлэдэһэн буян арба эбхэрэн хүсэтэй болохо

шалтай огто таарахагүй байна. Сагаалганай болохын хоёр хоног урид Дүгжүүбэ хурадаг, тобохоноор хэлэхэдэ, үнгарһэн жэлдэ сугларһан муу муухай юумэн наһан үгы болог, ерэхэ жэлдэ булта хайн, урагшатай, сэрээр сэхэ яба гэнэн удхатай. Сагаан харын хоёрой үдэр хии морёо хийдхэдэгбди. Минни ханахада, Сагаан харын нэгэн шэнээдэ мүнөөнэй хуулин ёшоор амараад, сагаалаад, саашань үдэр бүри архидажа ябахагүй, харин Сагаан харын сэрээр арюун буянтай хэрэг бүтээжэ ябабал зүб байха нэн ха.

Тиигэбэл Сагаан харын үдэрнүүдые хубаарилан тааруулла, бултыень сэрээр хайхан зүб ябадалтай холбохо байгаа. Хии мориёо хийдхэдэ,

Нангин зула Алхана

ХУБИ ЗАЯАТАЙМНАЙ ХОЛБООТОЙ

Убэр Байгал нютагай хубад эрдэнэ гэжэ тоологдодог Агын Буряадай автономитог округой баруун хойто захада оршодог Алхана уула тухай хөөрөлдөөн (сэхыень хэлэхэдэ, шууяан) үргэлжэлһөөр. Ушар юуб гэхэдэ, хоёр хэлэй саана тус уулын хормойдо байһан дэблэг гэжэ газарта алта малтажа абаха хүдэлмэри эхилэгдэһэн юм.

Энэ "олзо" бэдэрэгшэдэнь - Агада байрлаһан "Минерал-Инвест" компани, Орловскын горно-шанаржуулгын концернат Шэтын геологуудай амидарбаряар Алханын хойто талада дайны булашые эдлэхэ эрхэ олгоһон шэнги абанан байха юм. Тэрэ үеын округой захиргаан тус данса абалгада үзүгшээдэггүй, харин "туһа" хүргэһэн байдалтай юумэниинь гэхэдэ, нимэ буулаа далаар, арад зондо дуулгангүй гэхэдэ. Гэбшые нюуса юумэн (туулмаг эр шүбэгые нюухагүйш гэдэгтэл) үлэшоо зун элиржэ, Ага нютагай зоной дэблэг ехээр гутаагаа, сэдхэхыень дэблөгөө нэн...

Мүнөө болоод байхадаа, Агын буряадууд мүргэл шүтээнэйнгөө нангин тула Алхана абархын түлөө тэмсэл буулажа, 10 мянган хүнэй гар табилга

суглуулаад, энэ хэрэгээ үргэлжэлүүлжэ байна.

Февральин 3-4-дэ "Агада, Алханада алта малтажа ябахада, тэндэхи байгаа-лида ямар хойшолоһонтой байхаб" гэһэн уржа зорилготой Уласхоорондын экологическа дуддыданги бэшэ комисси өөрынгөө хэһэн хүдэлмэри тухай тойрогой засагай болон байгаалида хабаатай эмхинүүдэй урда элдхээ. Энэ комиссиин бүридэлдэ Америкын эрдэмтэн Поль Робинсон хабаадажа, тэрэнэй шэнжэлэлгын ажалда ехэхэн хубитаяа оруулаа.

Канадада, Британиин Колумбида, США-гай Колорадодо баһал олзо бэдэрэгшэд алта малтажа абаха, газар дайдые урбуулла хэдэлэг гарганан, урбууланшые байгаа. Тиихэдэнь тэндэ үни холоһоо ажаһуудаг аборигенүүд - индейүүд газар уһаа, түрэл байгаалияа хандарлаһаа абархын түлөө тэмсэл үргэнөөр ябуулан ха. Энэнь яһала аша үрэтэй байшоо.

Харин Ага нютагай зон мүн лэ Алханага бүрин бүтэн байлагада, хойто үеынгөө ури наһанда дамжуулла хүсэлэнтэй байһанаа мүнөө мэдүүлжэ байна. Уласхоорондын экспертизын хүдэлмэридэ хабаадаһан эрдэмтэ

экологууд, географууд түгэхэдөө иимэ дүн нэгэн дуугаар баталаа гээбэл: Алхана уула шадар ямаршые байгаалие хүдэлгэхэ, хандаргаха хүдэлмэринүүдые хэжэ огто болохогүй. Хэрбээ тиимэ ябуулгын бээлүүлэгдээ һаа, байгаалиин тэнсүүри эрид хубилаха, оршон тойронхи газар дайдаа, зоной бэе махабадта яшагүй ехэ хоро хүргэгдэхэ болоно. Энэ - нэгэдэхэ дүн.

Тус экспертизын хоёрдохи баталала гэхэдэ, Алханага тэнхэлхэ бэшэ, харин тэрэнэй үзэхэлэнтэ хайхан байгаалие, шухаг ургамалуудые болон амитадые улам баяжуулхын, арад зоной сэдхэл ухаанай, шажан мүргэлэй эрилтэнүүдые гүйсэдөөр хангахын тула эндэ национальна парк байгуулаха.

Ерээдүйн энэ сээрлигэй бүхы дансагууд үнгэрэгшэ жэл зохөөгдожо дүүргэгдээдэ, Россин Федерациин Правительствоада тушаагдаһан юм. Москваһаа ерэнэн "саарһанууд" соо тус

үүсхэл хайшаагданхай. Зүгөөр, түрүүшын ээлжэндэ бүхэроссин бэшэ, харин региональна удха шанартай сээрлиг (парк) байгуулла гэнэн дурадхал оруулагдаа.

Агынхид өһөдэһингөө зүгһөө Алханада ганса нютагай бэшэ, бүхы гүрэнэй хэмжээнэй эрдэм-шэнжэлэлгын, мүргэл-шүтөөнэй, элүүржүүлгын-амаралгын үүргэтэй газар болгохын түлөө баһа нэгэ тэмсэл ябуулажа эхилээ. Тус үүсхэлые округой захиргаан дэмжэжэ, Россин Федерациин Правительствоын урда зууршала хэбэ.

Яба-хээбэшье, арбан дүрбэ дугаар Далай ламын арюудхаһан Алхана ууладаа хэниешые ойронь "муу гараар" хүргүүлхэгүй зорилгоёо Агын буряадууд заабол бээлүүлэхэ. Энэнь тушаа ямаршые нэжэг байхагүй.

Борис РАБДАНО,
"Толон" газетын шэнжэлэгшэ.

ПОД СЕНЬЮ ТОПОЛЯ

(Исполнилось 50 лет со дня образования средней школы №2 г. Закаменска)

В детском саду "Дюймовочка" во время празднования Сагаалгана

Одна из лучших учительниц английского языка в районе Галина Ильинична Логиновская

Заведующая детсадом №10 ("Дюймовочка"), отличник народного просвещения России Валентина Гармаева

Преподаватели классов МИКЭБИ

Коллектив работников детсада №10

Выпускники школы 1993 года

ВСЕ МЫ РОДОМ ИЗ ШКОЛЫ

В начале лета, в школьном дворе, тополя нежно распускают свой чарующе-тонкий аромат, извещая о наступлении короткого сибирского лета. Весною далекого 1955 года учащиеся средней школы №2 посадили эту тополиную аллею. В записях тех лет сказано, что не было тогда в школе ни оборудованных кабинетов, ни учебных пособий, ничего, что говорило бы о наличии какой-либо материальной базы. Но зато были вера, надежда, любовь. И огромное желание учить и учиться.

Той весной учащимися было посажено 216 саженцев... Со дня образования школы минуло 50 лет. И поныне она ютится в ветхом двухэтажном здании постройки 1952 года. Не раз вставал вопрос об этом, впоследствии был сделан пристрой, и учебный процесс никогда здесь не прекращался. Первоначально школа значилась под номером 8. До 1954 года это была семилетка, с 1955 года преобразована в среднюю школу. Первым директором ее была Анна Яковлевна Спорошкова.

Подменившая ее на этом посту Клавдия Ивановна Васильева сделала многое для создания работоспособного, сильного коллектива. Сила и слава коллектива может как раз таилась в том, что из 13 директоров, руководивших ею в разные годы, большинство принадлежали слабому полу. Вот имена некоторых из них - А.Я. Спорошкова, К.И. Васильева, И.А. Брынчеева, Т.Д. Черных, А.Г. Струкова, С.Х. Дышенова. В том, что за прошедший полувековой период своего существования школа сумела войти в число лучших учебных заведений в республике, несомненно, есть заслуга их директоров. Ныне возглавляет коллектив Валентина Николаевна Барышева, отличник просвещения России, учитель-методист, педагог с 30-летним стажем, человек слова и дела.

С первых дней своего образования школа сеяла вечное, доброе и разумное. И делали это в разные периоды истинные мастера своего дела. Учащиеся 50-60-х годов с благодарностью помнят Р.А. Бутину, М.В. Петухова, А.М. Громова, В.И. Эдемского, А.С. Капустину, Н.А. Воскресенскую, К.А. Стусову; 60-70-х годов - Л.М. Чугунову, Г.К. Вершинину, Г.И. Варанкину, Н.Р. Вершинину, М.П. Сергееву, В.Т. Думнову; 80-х годов - О.А. Батуеву, В.В. Харламову, О.А. Жаркую, Р.Н. Иванову, Н.И. Кожевину, Н.В. Крицкую, И.Т. Дорофееву и многих, многих других...

ОБРЕСТИ СВОЕ ЛИЦО

Прошло уже пять лет, как школа №2 из обычной общеобразовательной школы обрела новый статус - образовательного комплекса

ДСШВ (детсад - школа - ВУЗ), который ориентирован на обучение детей с детского сада. У истоков эксперимента стали тогдашние директора А.Г. Струкова, С.Х. Дышенова, заведующая детсадом №10 - "Дюймовочка" В.Г. Пренглаева. В этом эксперименте роль отводилась детсаду. И поэтому ему предстояло коренным образом изменить стиль своей работы.

На этот поистине решительный шаг, участие в эксперименте, подтолкнуло коллектив "Дюймовочки" не что иное, как чувство времени. Его заведующей (отличник народного просвещения РФ) Валентине Гармаевне Пренглаевой, конечно, нелегко было психологически подготовить коллектив к принятию такого решения. Она сумела убедить своих коллег в необходимости этого шага. И выбор был сделан.

Новая программа предусматривала обучение детей письму и чтению с 2-3 лет, с применением новейших методик. Учитывая способность маленьких детей к быстрому восприятию языков, бурятскому начали обучать с 3, английскому - с 5 лет. Занятия проводились в форме игр и развлечений, куда входили и элементы эстетического воспитания - шахматы, кукольный театр, изостудия.

В первые годы работы в условиях эксперимента коллективу детсада под руководством Валентины Гармаевны пришлось очень туго. Не раз приходилось отстаивать перед руководством района ее самостоятельность, свой статус. Даже в одно время дальнейшее участие в эксперименте стояло под угрозой остановки. Многомесячные задержки зарплаты и т.д. Но дорогу осилит идущий. И теперь выпускники детсада приходят в школу умеющие бегло читать и писать.

То, что коллектив второй год подряд (1996-1997 г.г.) завоевывает право называться лауреатом Всероссийского конкурса "Детский сад года" - это говорит само за себя. Лавры любят победителей и просто так звания никому не присваиваются. С.И. Шадрина, Л.Н. Тимофеева, Р.М. Климова, В.А. Ткачук, Н.С. Осокина, Г.И. Логиновская, А.И. Брянская - вот далеко не полная перечень имен людей, причастных к этому благому делу.

УЧИТЕЛЕЙ РОДНЫЕ ЛИЦА

Л.А. Жаркова, С.Н. Викулина, С.Б. Цыренова, Г.Д. Банзаракцаева, М.Б. Бадаева, З.И. Халбаева, О.В. Янцен - все они учителя высшей категории, бывшие ее выпускники, а ныне - костяк педагогического коллектива школы №2. Это, наверное, тот случай, когда принято говорить, что семена, заложенные школой, дали хорошие всходы, если они вернулись в родную школу, продолжили дело своих наставников. В коллективе есть семейные династии Халтиновых, Плюсиных,

Осодоевых, мать и дочь С.Н. Викулина и О.В. Янцен. Два года назад ДСШВ наполнили классы МИКЭБИ. Инновационный опыт МИКЭБИ в двух словах означает наличие обязательной программы - обязательной дополнительной. МИКЭБИ также коллектив единомышленников: С.Н. Викулина, П.И. Грыдина, О.Е. Плюсинова, Б.П. Бадаева, О.А. Найданова, О.В. Ринчинова, Г.И. Логиновская, Е.А. Халбаева, В.Г. Викулина, и завуч Н.Е. Коваленко.

Начатый новый метод обучения в старших классах включает в себя: 5-7 кл. - акцент делается на базовые предметы; 8-11 кл. - углубленное изучение языков и предметов математического цикла. Учащиеся легко осваивают новые темы по предметам, поскольку их учат поистине мастера своего дела, учителя с большим педагогическим стажем как Нелли Ивановна Аристархова, Наталья Будаевна Нимбуева. Они проработали в школе 26 лет. Чуть больше педагогического стажа у Нины Евгеньевны Коваленко и Валентины Николаевны Барышевой.

В этой школе работают прекрасные языковеды. Такие как Валентина Павловна Гладышева и Мэджма Доржиевна Ринчино так интересно и увлекательно ведут английский, многие увлекались именно этим предметом. Здесь же работает "Учитель года-95", конкурсантка в номинации "Гуа сэсэи хатан-97" ("Буряад үнэн-Дүхэриг") Маргарита Будаевна Бадаева. Какой оркестр без дирижера - не один год работает в школе заместитель директора по научно-методической работе, заслуженный учитель Бурятии Тамара Сергеевна Халтинова.

ЮБИЛЕЙ ДАРИТ ВСТРЕЧУ

И была встреча. На юбилейные торжества своей школы, что состоялись 30 января, съехались те, кому дорога школа, кто не забывает запах черемухи под ее окнами. Выпускков в школе было 40, первый из них состоялся в 1956 году. На смену у школы 10 учеников, окончивших школу с золотой 41 - с серебрянной медалью. Много было сказано теплых, искренних слов, выражено любви и благодарностей своим учителям.

Тополиная аллея, посаженная в холодные 50-е годы, распустились, дали прекрасные плоды. В июне, под тополиный пух, уйдут из школы очередные ребята, уже 41-ый выпуск. Учителя, проводив их до калитки, вернутся назад к тем, кому еще предстоит учиться. И так каждый день.

Но праздник останется в сердцах. Я на ней была, меда не пила, но поведала вам надежном островке знаний средней школе №2 Закаменска.

Надежда ШАГАУРОВА

В горо...
Батарей...
Воровско...
школа-ин...
слабовидя...
школа бы...
августе...
инициат...
го зав...
Николаев...
здания б...
сага. До э...
при масс...
только о...
набирали...
зрением...
интервью...
школы...
Вален...
ваша шк...
Расскажи...
какова уч...
какие дет...
- На д...
нашей шк...
детей со...
республи...
области. К...
есть дети...
Дети обуч...
ый клас...
открыли н...
годом буд...
классы...
планируе...
средней...
детей по...
Луи Брай...
слабовидя...
общее б...
предмето...
занятия, ...
комплекс...
цостран...
движени...
После

"НАШИМ ДЕТЯМ ЗДЕСЬ ОЧЕНЬ ПРАВИТСЯ"

В городе Улан-Удэ на Батарейке, по улице Воровского, находится школа-интернат №62 для слабовидящих детей. Эта школа была открыта в августе 1995 года по инициативе нынешнего завуча Татьяны Николаевны Чердоновой в здании бывшего детского сада. До этого в Сотниково, при массовой школе была только один класс, куда набирали детей с плохим зрением. Мы предлагаем интервью с директором школы Валентиной Васильевной Рипп.

- Валентина Васильевна, ваша школа специфична. Расскажите пожалуйста, какова учебная программа и какие дети у вас обучаются?

- На данный момент в нашей школе обучается 45 детей со всех районов республики и с Читинской области. Конингент разный, есть дети и без родителей. Дети обучаются с 1-го по 5-ый классы. 5-ый класс открыли недавно. С каждым годом будут появляться новые классы и постепенно планируем дойти до уровня средней школы. Обучаем детей по известной системе Луи Брайля для слепых и слабовидящих детей. Помимо общеобразовательных предметов ведутся такие занятия, как ритмика, ЛФК (лечебно-физкультурный комплекс), ориентировка в пространстве, координация движений, пальцепация. После уроков многие

родители забирают детей, а на ночь остаются дети приехавшие издалека, с районов. Поэтому работают вечерние кружки, проводятся различные вечера. Дети находятся под наблюдением врачей республиканской больницы. Обязательно два раза в год зрение детей проверяет окулист Валентина Гармаевна Гармаева.

- Работать с детьми со слабым зрением очень трудно. Мне кажется, здесь нужно не только педагогическое мастерство, но также необходимо иметь мягкое отзывчивое сердце, терпение. Учтите все это, каких учителей вы берете на работу?

- Приходят в основном по объявлению в газете. При приеме выбирать особо не

также сила духа. С какими проблемами сталкиваетесь вы?

- Во-первых, условия не соответствуют школе. Так как здесь раньше был детсад, не хватает классов, оборудования для занятий, нет комнаты отдыха, спортивного зала, нет средств на приобретение специальных учебников для слабовидящих детей с крупными шрифтами и книг по системе Луи Брайля, которые дети могли бы читать самостоятельно. В связи с нехваткой специалистов необходимо отправлять учителей на специальные курсы. Ведь им приходится самим изучать методику обучения слабовидящих детей и учиться читать по системе Луи Брайля.

- Ваши планы на будущее?

- В первую очередь улучшение материальной базы. У детей с нарушенным зрением развито слуховое восприятие, и потому хорошо было бы открыть у нас музыкальную школу. Дети выходили бы из стен школы с начальным музыкальным образованием. Они обладают большими способностями в усвоении музыки. Многие, выучив стихотворение на уроке или на празднике, сочиняют к ним музыку. Например, Олег Краснов сочиняет музыку и сам же пишет слова. Ира Акулова и Наташа Гомбожанова прекрасно танцуют.

- Спасибо за интересную беседу.

А напоследок мы решили узнать мнение родителей. И вот что они сказали: "Нашим детям здесь очень нравится. Дома они только и говорят о школе. Хороший уход, пятиразовое бесплатное питание. В общем, мы довольны и благодарны учителям."

Действительно, в школе царят покой, чистота, уют, нормальная душевная обстановка, теплота, дружелюбие, понимание и самое главное - большая любовь к детям. Здесь все делается для того, чтобы дети не чувствовали себя ущемленными.

Нам только остается надеяться, что найдутся добрые люди, которые в состоянии помочь этим детям, что вышеуказанные проблемы так или иначе со временем решатся, а учителям желаем веры, стойкости, терпения.

Оюна БАТУЕВА,
Соёлма ЦЫРЕНОВА,
студенты IV курса ФБФ
БГУ.

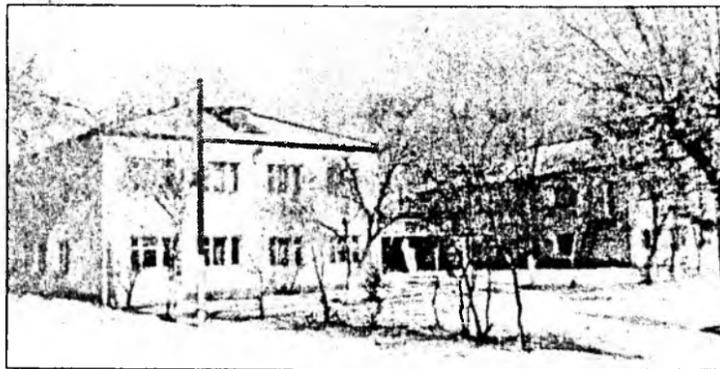
Г.САМБЯЛОВАЙ фото.

Милосердие,
терпение,
доброта...

приходится, так как учителей не хватает. Основной причиной является низкая заработная плата, ведь в нашей школе всего 5 классов и соответственно часов мало. Мы как-то стараемся решить эту проблему. Например, Соелма Дугаровна Цыренжапова ведет историю, хотя по специальности биолог. Педагогический коллектив составляет 30 человек, включая воспитателей.

Провели капитальный ремонт. В этом нам помогли РСУ-1 и сами родители. Летом дети отдыхали в лагере "Огонек", где прошли курс лечения. В сентябре они пришли нарядные, радостные. Из оживленных разговоров детей было видно, что за время летних каникул соскучились по школе, по друзьям.

- Сейчас все общество переживает трудное время. Нужна не только материальная помощь, но

Вид школы

Педагогический коллектив

"Здесь мы спим"

"Вот какие мы делаем поделки"

Идёт медосмотр

Январин 14. Бодгаяаа баруун-хойшоо 200 гаран модоной газарта Наламда гэжэ газарта Бурхан багшын нүүдэ 1000 жэл боложо бүтээхэн ехэ гайхамшагтай Дасан-университет байна. Утань нэгэ километр шахуу, үргэниинь 500-гаад метр. Тэрэ Наламда дээр доодо хүлгэн эхилхэн юм. Тэрэ Наламда дасан дээрэ 500 бандида заларжа байхан. Тэрэ 500 бандидаагай нэгэ бандидаа Шандэ-дэва, Нагарджуна, Асанга, Шантаракшитал.

ҮЗЭСХЭЛЭН ГАЙХАМШАГТА ОГУЧЕХЭ ОШОРТО ОРОН

(Түгэсхэл. Эхинийн февралын 26-най дугаарта).

Январин 7-до визеэ бүтээжэ, һөөргөө Энэдхэг орон орохо эрхэтэй болободди. Катмандунаа январин 8-да Лумбини ошообди. Тэрэ Бурхан багшын мүнделхэн газар. Махамаяа Бурхан багшын эжы (Жагарваадай хаанай хатан) Балбын оронһоо нютагаа бусажа ябахандаа (Лумбини гэжэ газарта, Бурхан багша мүнделхэн юм). Лумбини ерэхэдэмнай, Монлом шэмбэ хурал боложо байгаа. Тэндэ мүргэл, үргэл хээд, саашаа хилээз гаража, Грокпураа ержэ хоноод, үглөөгүүрынь такси абажа, Кушцинагар ошообди. Тэндэ Бурхан багшын нирваан болоһон газар. Эндэ арбан метр үндэртэй, 7-8 метр үргэнтэй, тэды шэнээн утатой сүмэ соо ороходомнай, 4-5 метр бэстэй Бурхан багшын дүрэ баруун хабһан дээрэ арсаланта хэбтэрээр үзэгдэжэ байха юм. Баруун хүлэйн үлмыдэ өөрөө бии болоһон хүрдын тэмдэг бии. Мүргөөд лэ, зүүн-урагшаа нэгэ километр зайда оршодог хүүлшынхиеэ ном номлоһон газартань ошообди.

Тэдээнһээ гадна энэ дасан Падмасамбаава, Жагар дүбшэн ваанар заларжа байһан байна. Наламда дээрэ доодо хүлгэнһээ эршэтэйгээр дээдэ хүлгэнэй шажан дэлгэрүүлхэн байна. Тэндэһээ Түбэд орон руу дэлгэрээ. Мянган жэлэй үнгэрхэн хойно түрсэд шажантай Балдан Пахлые сээсгһээ мүнделхэн Арьяан дэбэ абаашажа, номойн сан руу хаагаа. Тийхэдэнь Балдан Пахлые (тэндэхи номууды шуулажа, бузарлажа байһаар бээ хээ газараа оложо ядаханда, нэгэ номынь уншаба. Тийгэжэ байһаар ехэтэ һонирхожо, мянган жэлэй нүүдэ Балдан Пахлы гэжэ түрсэд шажантан бии болохо гэжэ Бурхан багша айлдаһан байба. Балдан Пахлы тэрэниинь уншахадаа ехэтэ хүгэдэжэ, үбдэг дээрээ унаад, "Ай, халаг" гэжэ гэмээ наманшалһан ном тэрэ дары зохёон уншаһан гэхэ. Балдан Пахлы нүгэлөө наманшалаад, тэрэ наһан соогоо санаарта хүртэжэ, бурханай шаби боложо, айхабтар ехэ лама боложо, Лобон Бабудоржо гэжэ нахил хүртөөд, сүмбэм, гамбан зохёогоо.

Наламда дээрэ Шарibuудын субарга байна. Тэрэ Наламда дасанһаа һөөргөө тэрэл харгыгаараа бусахадамнай, арба модоной газарта харгын баруун хажууда Жалбын хаб байна (хаанай ехэ хото мандал). Жалбын хабһаа зүүн-хойшоо нэгэ модоной газарта Жаргадпүмбөөрилаа гэжэ агуула байна. Жаргад-пүмбөөри табадугаар Далай лама заларһан. Жаргад-пүмбөөрин хаяада хүрөөд, Агван Лопсон бидэ эндэһээ саашаа ошохо аргам үгы гэжэ хэлээд, юрөөл уншаа. Тэрэ юунэй ушараар Далай багша зогсообта гэжэ асуухадань, тэрэ агуула алтан ланза "ОМ" үзгөөр ха юм.

Тэрэ хажуудахи хадын оройдо Японой бариһан субарга 30 метр үндэртэй Джарун Хашорой субаргадал адли байна. Тэрэ хадын оройдо аргагүй ехэ дасан баринхай.

Бурхан багшын хаанайнгаа ордон, хотын үхибүүдэ орхиго гарахадаа, модоной хажууда зургаан жэл бисалгал хэһэн газарта ошожо мүргөөд, тэрэ гаталһан Боди мүрэниинь гэтэлжэ, һөөргөө бусабади. Тийгэжэ байгша оной январин 17-ной хүни поездо Гоя дээрэһээ хуугаад, Дели хото зорибодди. Делиһээ январин 21-нэй хүни самоледоор Дели-Москва гэхэн замаар ниидэжэ, түрэл нютагаа бусабади.

Лама Еши Содба.

РИНЧЕН-ГУАЙ ШОГЛОНО

Бямбын Ринченэй намтар, зохёохы ажал ябуулга элдэб талаар һонирхолтой. Тэрэнэй эсэгэ Будын Раднажаб (Бимбаев) гэжэ хасаг хүн, монгол ород, хитад, манжа хэлэнүүдэй оршуулагша, дипломат байһан, Буряадай түүхэдэ өөрын онсо нууритай гэжэ нэн түрүүн тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Харин хубуушан дэлхэйдэ мэдээжэ эрдэмтэ, уран зохёолшо, журналист, оршуулагша байһан, Монголой Шэнжэлхэ Ухаанай Академиин гэшүүн, Венгрийн Академиин гэшүүн-корреспондент гэхэ мэтэ нэрэ зэргэнүүдынь тоолоо һаа, нилээн олон байха.

Алдар суута академик Ринчендэ засагай ямаршье шагнал хайраһаа үлүү һанагдаха юумэн гэгдэхэ "Хүдэлхэн дэгэлтэй" хандаса байгаа гэжэ онсолго хэрэгтэй. Өөрын зан бодолтой, демократ үзэлтэй энэ хүн Цеденбал ба тэрэниинь тойрогшодто, эрдэм ухаанай халбарин зарим дарганарташье шоодборишог байһан гэжэ мэдээжэ. Тэрэшэлэн үнэхөөр арад түмэнэй түлөө амидарһан шэнгээр амидарһан, тэмсэһэн шэнгээр тэмсэһэн, үнэн шударгы, доодохидо ёһотой түшэгтэ хүхэр, дээдэхидэ "дайсан" эрэ байгаа юм. Арад түмэн тэрэниинь аргагүй хүндэлдэг, ябаһан газартань моритой хүн буужа, моригүй хүн буужа бахархан уулзадаг, бүхыгөө хөөрэлдэдэг лэн. Ринчен-гуайн үгэнь хошон соогоо мэргэн, албан тушаалга урдалха гэжэ үлэмжэ эрмэлзэһэн, зохёохыг галгүй аад, дээхэнүүр бээ абхуулдаг эрдэмтэд, зохёолшод, энэ тэрэ тулхууршаг ноёд хэлэнһэнь түбэгшөөдэг байгаа аабзэ. Ринчен-гуайн эндэ тэндэ ябаханда, тэрэ энэтэй ярилсахадаа хэлэһэн намуун сээсн үгынь суглуулжа, ном болгохо гэжэ нүхэдынь оролдоо юм. Энэ номһоо эды тэды хөөрөөн буряадшалагдаа, дурадхагдаа.

М-Ж. ОЧИРОВ.

Нэгтэ Ринчен-гуайн зохёолшодой холбоондо, ошоходонь хүн үгы, тэндэ хүдэлэгшэ Батанхай байба. Дежурна һамганда тэрэ хэлэбэ:

- Танайда Тарва гэдэг дарга байнхаар Суглава гэдэг дарга байбал таараха лэн ха.

(Далантайн Тарва уран зохёолшодой холбоондой түрүүлэгшэ байгаа - М.О.)

"Үнэн" сониндо хүдэлдэг Бидарьягай юбилей дээрэ Ринчен-гуай буужа байба. Соёлой министрэй орлогшо А.Ванганай нилээд хожомдожо ороходонь Ринчен-Гуай:

- Манай соёлой хэмжээн оройхон морилбо, - гэжэ шоглобо.

"Үнэн" сониндо дээгүүршэг тушаалтай байһан Ч.Чэмэд тодожо абаад бураба:

- Багша-а, намайе хэн гэхэ байнат?

- Та "Үнэн" сонинной алдуугай хэмжээн гүбтэ даа, - гэжэ Ринчен-гуай удаан бодонгүй харюу үгэбэ.

Ринчен-гуай нэгэ ород эрдэмтэнтэй монгол ород хэлэн хоёрой алиниинь баян бэ гэжэ арсалдаба. Ринчен-гуай нүгөөдэһөө "габалай яһан доторхи юумые ородоор юун гэдэг бэ?" гэжэ асууна. Тэрэнь "головной мозг гэдэг" гэнэ. "Нюрганай яһан доторхи юумые ородоор юун гэдэг бэ?" гэжэ баһа асууна. "Спинной мозг" гэжэ нүгөөдэнь харюусана. "Сэмгэнэй яһан доторхи юумые юун гэдэг бэ?" гэжэ үбгэн лаблана. "Костный мозг гэдэг" гэнэ. Ринчен-гуай тийхэдэнь "Монголоор габалай яһан доторхине тархи, нюрганай яһан доторхине нугарһан, сэмгэнэй яһан доторхине сэмгэн гэдэг юм. Харин танайхар һаа, хамар доторхине "носовой мозг" гэхэ жэшээтэй байна" гэжэ Ринчен-гуай торгообо.

Хэмжүүр тодорхойлодог (метрологини) газар, сагай уларил шэнжэлдэг албан ойро зуура нэгэ байшанда байрлаба. Тэрэ ушараар Ринчен-гуай "хулгайша худалша хоёр нэгэ доро оробо" гэжэ шоглобо.

Ринчен-гуайн Хитада айлшалахада, Ехэ сагаан хэрэмые (Великая китайская стена) тэрэндэ харуулба. Ханан хойто талада гараад, "о-ёо, нютагаа ержэ, одоошье наһан амарба даа, ягаашье һайхан юм?" гэжэ байгаад ногоон дээрэ хүльбэрөөдшье үзэбэ.

(Хойто талын нүүдэлшэдһээ бээ хамгаалжа байһан ханань мүнөө сагта Хитадай гадаада хилэһээ нилээн, холо оршодог юм - М.О.)

Бээжэндэ байхадань:

- Таңда манай эдээн зохидшоогдоно гү? - гэжэ дахажа ябаһан хүниинь асууба ха.

- Нютагаа шон шэнгээр мяха эдидэг бэлэйб даа. Танай эндэ элжэгэн шэнгээр ногоо зулаажа байһаб, - гэжэ Ринчен-гуай хэлэбэ.

Сосорбатам гэжэ хүн МНРП-эйн Центральна Комитедэй секретаряар һунгагдаба. "Үнэн" сониндо хүдэлдэг зон: - "Манай шэнэ дарга ямаршаг хүн бэ? - гэжэ Ринчен-гуайһаа асууба.

- Газаа талаһаа гадаадын хэрэгүүдэй яман шэнги, зосоо талаһаа дотоодын хэрэгүүдэй яман шэнги хүн даа, - гэбэ.

Монголоо эрдэмтэдэй 1-дэхи конференциин үедэ бүлэг залуу эрдэмтэд "дэнлүү" гэжэ хитад үгэ мартагдан, тэрэнэй орондо фонарь гэдэг үгэ орожо байна. Иимһээ "фонарь" гэхэн ород үгэ абахань зүйтэй гэхэн һанал гаргаба. Ринчен-гуай "дэнлүү гээшэ хээзэ нэгтэ заншаһан хойноо бүри монгол болоһон үгэ, тэрэл хэбээрнь хэрэглэхэнь зүйтэй" гэжэ арсалдабашье, гансаардажа диндэхэ болобо. Аргагүйдэхэдөө хуралай забһарлаһаа нигэжэ дуулаба:

Арбан табанай һарань
Агаар тэнгэридэ фонарь даа.
Арбан табатай Шойжуунь
Аба эжыдэ фонарь даа.
Хамаг зон энээдэжэ; "дэнлүү" гэдэг үгэ хэрэглэхээр тогтооһон гэдэг.

Уран зохёолшо Дашдооров "Губин үндэр" гэжэ романай түлөө шагнал абаад, нэгэ шэл спирт абажа. Ринчен-гуайнда ошобо. Мэдээжэ һааб даа, Дашдооров ехэнхинь өөрөө ууба юм бээ. Ринчен-гуай айллһанаа үдэлжэ гараба. Дашдооров тэрэндэ:

- Та даарахатнай ха, һэрюухэн байна, гэртэ орогты, - гэхэдэнь:
- Минни газараһаа даараха барг бээ, харин Танай зосооһоо шатаха байгша хэсүү байна, - гэжэ ябуулаба.

Эсперанто үзэдэг шабинь Догсүрэн Ринчен-гуайтай ошожо уулаба.

- Багша-а, эсперанто хэлэн дээрэ нэгэ ном гараа, - гэжэ дуугархадань Ринчен-гуай хэлэбэ:

- Би олон жэл хэлэ үзэнэб. Хэлэн дээрэ яра гарахы мэдэхэһээ бэшэ, ном гарахы үшөө мэдэхгүй байһаб.

- Манай хэблэлдэ үргэлжэ тийгэжэ бэшэдэг болоо бэшэ аа?

- Та хэлэ үзэжэ байгаа хүн хадаа бурууень дуураагаа яахатнайб, хэлээр гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

должностных лиц, организаций и учреждений. Нужно заметить, что Г.Цыбиков аккуратно хранил все письма, записки, телеграммы, квитанции и другие документы. После смерти Г.Цыбикова весь архив и библиотека, находящиеся в иркутской квартире остались

Г.Ц.Цыбикова в Восточном институте, датированное 15 марта 1927 года. К этому времени он стал видным востоковедом, написал учебник монгольского языка, исследовал "Чингисов камень", написал и подготовил несколько работ, работал профессором монгольской

в Восточной Сибири общественного и государственного деятеля, депутата II Государственной Думы Бато-Далая Очирова, учителя Цыбикова, путешествовавшего в Тибет Буды Рабданова, посланного из восточного Тибета-Торсадо. Он посоветовал Цыбикову после

широкой эрудиции и проявил глубокий интерес к краеведению, сохранил наследие профессора Цыбикова, собрал материалы о нем, поддерживал научные связи с институтом. Озабочены в сохранении оставшегося после кончины его архива, составлении описи архива компетентной

УЧИТЕЛЬ-КРАЕВЕД

Среди нас жил и работал удивительный человек по профессии учитель, по призванию исследователь-краевед Дарма-Базар Жигмитович Жигмитов.

Вся его жизнь прошла в одном селе Урдо-Ага, что находится в Агинском национальном округе, работал в средней школе. По воспоминаниям его учеников, после уроков по математике он выходил из класса весь испачканный мелом. Только страстно влюбленный в свой предмет учителя вели себя подобным образом. По образу жизни, по поведению в обществе и по внешности он был очень простым в общении с людьми человеком. К сожалению, приходится о нем, об отце большого семейства, говорить в прошедшем времени.

Село Урдо-Ага - обыкновенное бурятское село, где издавна проживали представители рода хори-хубдута, его ветви улаалзай хубдута. Учителя средней школы как и везде работали, сеяли детям доброе и вечное. В этом селе проживала вдова профессора Г.Ц.Цыбикова Лхама Норбоева. В тяжелые годы войны всем было нелегко: ученики не имели ни тетрадей и других принадлежностей, они писали на чем попало.

Однажды вдова профессора доверилась и под большим секретом поведала учителю Дарма-Базар Жигмитовичу о том, что имеются книги, тетради-тетради мужа, что их можно использовать ученикам школы. Будучи в Агинском Дарма-Базар Жигмитович рассказывал нам об этом, и мы мимо ушей пропустили эту новость. Тем более все цыбиковские были запретными. Дело в том, что в конце 20-х и начале 30-х годов - в период ликвидации кулачества как класса... хозяйство Г.Ц.Цыбикова как кулацкое было конфисковано, скот был передан урдо-агинским, хойто-агинским колхозам. Мы, школьники, помним и ездили на лошадах одной масти (Гомбожабай соохор). Позже в годы массовых репрессий опять же его фамилия числилась в числе врагов народа - националистов-панмонголистов. Еще до революции признанный научным миром как в России, так и за рубежом, как ученый-востоковед, совершивший научный подвиг, будучи покойный, шельмовалось его имя. По рассказам одного из комсомольца тех лет, в начале 30-х годов - в период вандализма было сожжено огромное количество книг профессора, равное по объему с войлочной юрты ("нэзы гэрэй тухай номууды шатагаа нэмди" - говорил источник).

Еще совсем молодой учитель Дарма-Базар Жигмитов в те нелегкие времена, ознакомившись и изучив богатейшие наследия Г.Ц.Цыбикова, помог их сохранить. Он так характеризовал состояние архива: "В личном архиве профессора Гомбожаба Цэбевича Цыбикова, находившемся ныне у покойной вдовы Лхамы Норбоевой, сохранились десятки писем, полученных им от разных частных и

там и их судьба неизвестна. Его архив и библиотека, находящиеся в урдо-агинской квартире, беспощадно растаскивались. Четыре воза книг, вывезенных из Урдо-Аги вместе с большим книжным шкафом, столом, этажерками и книжными полками для Агинской аймачной библиотеки, долгое время валялись в открытом сарае аймОНО. Остальной архив и библиотека, оставшиеся у вдовы ученого, тоже растаскивались. Она хранила их в сарае, в кладовой, на чердаке и только то, что она считала более ценным, хранила дома в сундуке и в шкафу. Дневник путешествия в Тибет был найден в товарном ящике среди разных бумаг и тряпок под навесом. На чердаке заброшенной ветхой избушки на краю села, где жила вдова, валялись десятки ящиков разных книг, которые использовали ученики в период войны как тетради..." ("Новости агинских краеведов", зап. Заб. филиала ГО СССР, вып. 1, 1971).

Из этой характеристики видно, что значительная часть архива, в том числе и письма Г.Ц.Цыбикова, после его смерти пропали. Из сохранившихся писем Дарма-Базар Жигмитович сделал краткий обзор, а мы же лишь перечислим только фамилии авторов депешей. Вот письмо П.Семенова-Тяньшанского от 8 мая 1903 года, где он поздравляет Цыбикова с блестящим успехом путешествия в Тибет и присуждением ему премии имени Пржевальского: "от души поздравляя Вас с этой наградой, желаю полного успеха в предстоящем Вам труде по обработке собранных Вами материалов..." Также он получил открытки-поздравления от профессоров В.Л.Котвича, Н.И.Поппе, А.М.Позднеева и других видных ученых. Затем последовали письма-запросы крупнейших ученых-востоковедов, заинтересовавшихся его работой "Буддист-паломник у святынь Тибета", были письма академика В.Л.Комарова, ученого Ю.М.Шокальского, академика Б.Я.Владимирцова. Вот трогательное письмо И.А.Клюкина, воспитанника

словесности в Дальневосточном университете. Он обратился к Цыбикову: "Шлю Вам свои работы... Хотел бы узнать ваше просвещенное мнение о них (главное беспристрастное). Итак, буду ждать от Вас письма. Желаю Вам всего наилучшего и еще столько энергии на поприще просвещения бурят-монгольских масс. Ваш ученик Клюкин. Адрес, Владивосток, ГДУ. И.А.Клюкину".

Далее приведены сохранившиеся личные книги с автографами ученых-востоковедов (кроме выше перечисленных) профессора Н.Н.Кузьмина, академика В.В.Бартольда, профессора Н.И.Веселовского, востоковеда Э.Э.Ухтомского, академика С.Ф.Ольденбурга, профессора Б.Б.Барадина, Ц.Ж.Жамцарано, Рудакова, доцентов А.Ф.Кудрявцева, П.П.Хороших, путешественника Г.Н.Потанина. К сожалению, не оказалось письма и книги его близкого друга, однокурсника Ф.И.Щербатского, друга по Томскому университету врача Базар-Сада Ямпилова. Академик Щербатский приезжал к нему в Урдо-Агу, вместе они собирали материалы на месте, побывали в Монголии. Из местных деятелей сохранились письма известного

окончания гимназии поступить в университет. Много писем было отправлено Г.Ц.Цыбиковым во время пребывания в Ахасе родственникам, ученым, Российскому консульству. Депеши были посланы попутчиками, их содержания не ведомы.

Выше повелади состоявшие архива профессора Цыбикова, сохраненного учителем Д.Б.Жигмитовым еще в годы войны. Пришло время и была установлена связь с институтом общественных наук БФ СО АН СССР. Так ценнейшие наследия профессора Цыбикова поступили в распоряжение института. Позже в 1973 году состоялась научная конференция, посвященная 100-летию со дня рождения Г.Ц.Цыбикова. С этого момента вошли в традицию цыбиковские чтения. Усилиями ученых Бурятии, Новосибирска были изданы избранные труды ученого в двух

томах. Кто он был багши с большой буквы Дарма-Базар Жигмитович? Он родом из соседнего улуса Хойто-Аги, 1917 года рождения из большого клана, некоторые родственники которого были раскулачены и сосланы. Отмечу, что наше поколение было воспитано на отрицание всего прошлого, мы были воспитанниками тех сокрушителей всего и вся. Хотела бы отметить, что у молодого багши тогда хватило смелости, зрелости и мудрости, чтобы взяться по тем временам совсем за небезопасное дело. Эти качества и его заслуги высоко ценили ведущие ученые Бурятии - доктора наук Ц.Б.Цыдендамбаев, Р.Е.Пубаев, Ц.А.Н.Дугар-Нимаев, многократно побывавшие в с.Урдо-Ага у Д.Б.Жигмитовича, особо отмечали его исследовательский и аналитический подход к явлениям. В связи с его безвременной кончиной (декабрь 1981 года) от имени института общественных наук в октябре 1982 года была отправлена телеграмма-соболезнование: "... Выражаем глубокое соболезнование семье и родственникам. Учитель Жигмитов был человеком

комиссией с последующим определением места хранения". Далее последовали подписи вышеназванных ученых.

Исследования этого учителя не ограничивались только этим. Спектр краеведческой работы был разнообразен. Изредка он писал мне письма-задания. В одном из писем 1979 года он писал: "Занимаюсь краеведением, этнографией и гениалогией, буддизмом и другими вопросами... У меня есть список всех хубдутов, шарайтов, саганов, хальбинов, проживающих в Агинском ведомстве в 1931 и 1850 годы". Далее сетовал он, что нет таких же списков хуацевых, бодонгутов, харганавых и галутов. "Не можете ли Вы узнать в архиве БурАССР о наличии таковых. Называется она "Ревизской сказкой 1850 года". Далее он сообщил, что пишет гениалогию хойто-агинцев и одновременно выясняет вторые имена (нютаг нэрэ). У бурят всегда хватало юмора и едкие высмеивания друг друга. По характерным особенностям, по внешности человека именовали по-разному - нэрэ гаргалган. В силу соседства с русскими деревнями распространены были невероятным образом обуряченные русские имена (Митри-Цэбээн, Родион-Очир - по-бурятски Оодёон, Гриишхэ, Иван, Гургоори, Миишха-Митупи и т.д.) Запутанные двойными именами некоторых кланов, он начал расшифровывать и эти варианты прозвищных имен: богатейшие материалы нам не ведомы.

Будучи в своем селе мне попала общая тетрадь с родословной хойто-агинцев. Мелким убористым почерком написаны все роды и их ветви, даты и другие данные, указаны их передвижения, кто когда и куда, например, переехал в Монголию. Не успела путем просмотреть ее, затребовали обратно, теперь судьба этой тетради неизвестна. Хочу отметить, что большая часть жителей Хойто-Аги составляют шарайты с ветвями (худанса, долоод и т.д.). И этот булук, сомон раньше занимал огромную территорию Агинского ведомства, аймака с большим количеством населения.

Талантливый в широком смысле слова ныне покойный багши Дарма-Базар Жигмитович Жигмитов всей своей жизнью, плодотворным трудом, богатейшим наследием краеведения, добротой к людям остался в благодарной памяти своего народа.

Д.ЖУГДУРОВА.

На снимках: записи из путевого дневника Г.Ц.Цыбикова; памятник Г.Ц.Цыбикову в селе Ага.

"Я СЧИТАЮ ТАКУЮ ТОЧКУ ЗРЕНИЯ АБСУРДНОЙ..."

Прочитала в Башей газете от 19 февраля материал "Что грозит национальной безопасности России" и просто поразила. Конечно, многое в статье может вызвать споры

Но особое внимание обратила на следующее предложение: "Стратеги "нового мирового порядка" видят будущее России в ее расчленении на три государства - европейскую, сибирскую и дальневосточную республики". Нет ли здесь нагуманного, чтобы излишне нагнетать страсти, создать по этому вопросу негативное общественное мнение? Мне, например, такое понимание, такая точка зрения кажутся абсурдными. Бедь мы живем в цивилизованном мире, где нет места подобным захватническим помыслам, и у нашей России есть реальные силы, чтобы постоять за себя.

Может быть в редакции еще есть материалы именно на эту тему? Хотелось еще раз проанализировать и поразмыслить над интервью генерал-лейтенанта Николая Леонова. Думаю, что интересует это не только меня.

С уважением З.Г.Багренова

г. Улан-Удэ.

Материал "Что грозит национальной безопасности России", перепечатанный из газеты "Рабочая трибуна" действительно вызвал отклики наших читателей. По их просьбе редакция предлагает статью Антона Сурикова именно по этой теме.

Редакция также надеется, что поделится своими мыслями наши бурятские учёные и специалисты по геополитике.

Безопасность нации

СЕКВЕСТРОМ ПО САМЫЙ АЛТАЙ

В конце 80-х годов вряд ли кто мог себе представить, что в скором времени Советский Союз прекратит свое существование и распадется на полтора десятка независимых государств. Но это произошло. И сегодня, по мнению многих общественных деятелей, речь идет уже об угрозе распада Российской Федерации. Все симптомы подобного развития налицо. Взять хотя бы Чечню, на территории которой не действует Конституция и законы РФ и с руководством которой Президент России подписывает "мирный договор" на основе "норм международного права". Или такие республики, как Якутия, Тува, Татарстан, Башкирия, Ингушетия, Калмыкия, превратившиеся в феодальные вотчины местных этнократических элит.

Затрагивают сепаратистские веяния и чисто русские регионы, в первую очередь Дальний Восток. Недавно из поездки оттуда возвратился министр внутренних дел А.С.Куликов. По его словам, Россия должна сделать все возможное, чтобы не допустить отделения своих дальневосточных территорий. Между тем, считает Анатолий Сергеевич, непомерно высокие транспортные тарифы делают практически невозможными экономические связи между ними и остальной частью страны. Это, а также хронические проблемы энергетики региона заставляют его жителей чувствовать себя брошенным Москвой на произвол судьбы и подталкивает искать выход на пути воссоздания Дальневосточной Республики.

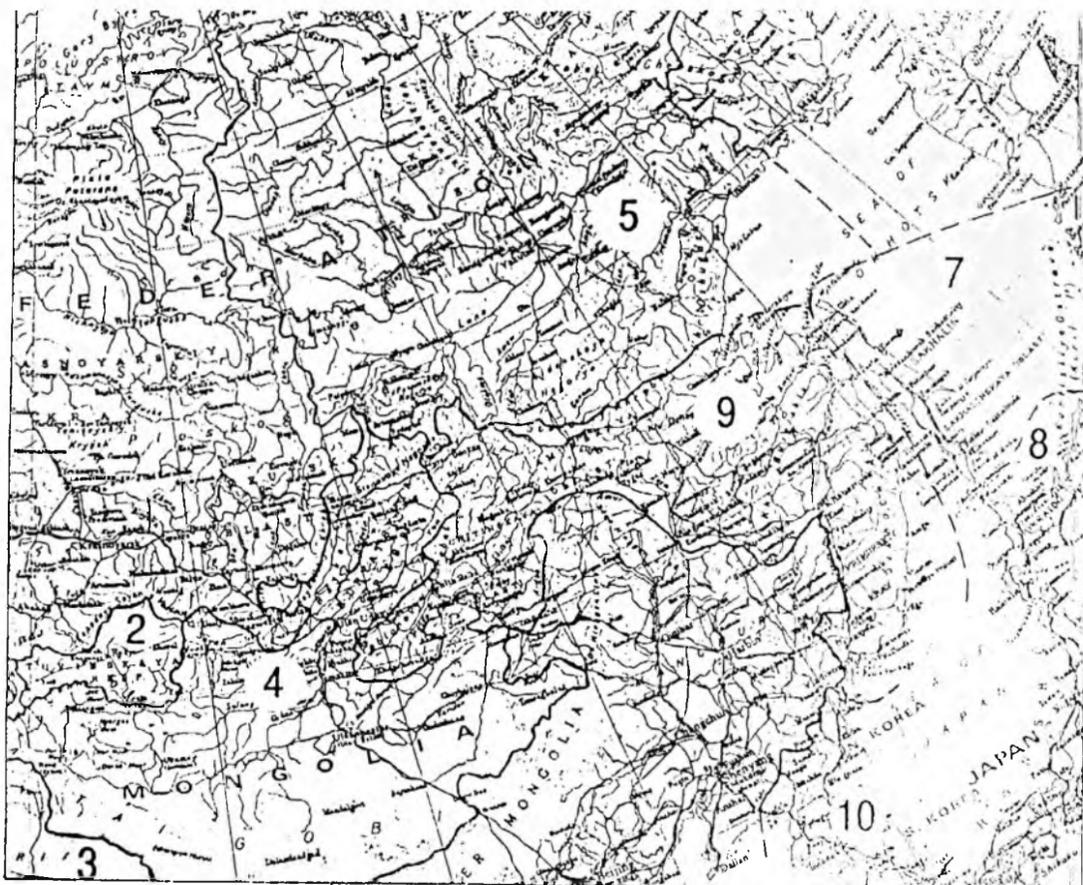
Неудивительно, что судьба Дальнего Востока находится в центре внимания и некоторых соседних иностранных держав. По имеющимся в российских структурах сведениям, начиная с сентября 1996 года, на людей, близких к недавно проигравшему выборы президенту Монголии Очирбату, неоднократно выходили официальные представители Японии и США, которые намекали на предстоящие радикальные изменения ситуации к северу от монгольских границ. По их словам, ряд "российских демократов считает Дальний Восток обузой", в силу чего "в

скором времени Москва добровольно уйдет с территорий к югу и востоку от Байкала", "где образуется геополитический вакуум".

Для американцев и

директором по делам России, Украины и Евразии СНБ. На ней американец от намеков перешел к конкретному разговору. Для лучшего визуального восприятия

между населенными русскими областями Восточной Сибири и Забайкалья. Сама же Якутия, которой планируется передать восток Иркутской

японцев "совершенно неприемлемо, если данный вакуум заполнит Китай" - держава, которая станет главным противником Запада в Азиатско-Тихоокеанском регионе в XXI веке. Поэтому уже сейчас прорабатываются детальные планы по обеспечению контроля США и их союзников над нынешним российским Дальним Востоком. И Монголия может сыграть в реализации данных планов немалую роль, инкорпорировав в свой состав Бурятию, Агинский и Усть-Ордынский автономные округа и часть Иркутской области. При этом монголам гарантируется значительная финансовая и техническая помощь.

Весной этого года в Лондоне состоялась неофициальная встреча представителей Очирбата с сотрудником Совета национальной безопасности США, представившимся Стивом Пайфером (Stive Pifir),

монголам была продемонстрирована карта региона, на которую американец собственноручно нанес новые государственные границы, таким образом, как это хотели бы видеть в Вашингтоне и Токио. Под номерами 1 и 2 на карте обозначены независимые Горный Алтай и Тува. По замыслу, эти малонаселенные республики должны продолжить "тюркский пояс", который протянется от Стамбула и Анкары, через Нахичевань, Баку, Ашхабад, Ташкент, Бишкек и Алма-Ату на восток к Якутску. В "пояс" попытаются включить также обозначенную под номером 3 китайскую провинцию Синьцзян, населенную мусульманами-уйгурами.

Под номером 4 на карте показана "расширенная" Монголия, имеющая на севере общую границу с Якутией (номер 5). Тем самым достигается создание территориального буфера

области и север Хабаровского края, будет независимым государством, тесно связанным с США и Японией. При этом согласно американскому взгляду на проблему с самими "якутами данный вопрос обсуждался" и "встретил у них понимание". Еще более "впечатляющее" будущее готовится Магаданской и Камчатской областям, Чукотскому и Корякскому автономным округам. Это будет "территория под управлением США" (номер 6). Причем население "территории" будет получать из Вашингтона внушительную финансовую помощь, которая обеспечит ему "значительно более высокий жизненный уровень, чем сейчас", а через несколько лет станет обладать правом на получение гражданства США.

Причина подобной благотворительности, впрочем, весьма банальна.

Достаточно вспомнить о судьбе, например, американской колонии Пуэрто-Рико, жители которой регулярно голосуют за сохранение статуса "свободно присоединившегося к США государства". Аналогично предполагается решить судьбу Сахалинской области (номер 7). С той лишь разницей, что она станет "территорией, управляемой Японией". Впрочем, четыре острова Южно-Курильской гряды (номер 8) будут инкорпорированы в Страну Восходящего Солнца немедленно.

Распорядившись "похозяйски" малонаселенными регионами "к востоку и югу от Байкала", в Вашингтоне и Токио не забыли о чисто русских территориях вдоль Транссибирской магистрали, на которых сегодня проживает более 5 миллионов человек. У них согласно анализу будет весьма небогатый выбор: либо быть включенными в состав Китая и очень скоро раствориться в его миллиардном населении, либо воссоздать Дальневосточную Республику (номер 9), которая станет форпостом США, Японии и будущей объединенной Кореи (номер 10) в их антикитайских геополитических играх в следующем тысячелетии. Предполагается, и, судя по всему, не без оснований, что из этих двух зол дальневосточники сочтут наименьшим последнее.

Интересно, что рассуждая о данных планах, американцы вообще не принимают в расчет возможные возражения России против отторжения от нее 40 процентов территории. Видимо, на Западе политическую волю ее руководства РФ, ее Вооруженных Сил, да и населения страны в целом к отставке в территориальной целостности оценивают крайне низко.

Впрочем, итоги войны и "миротворчества" в Чечне продемонстрировали, что подобная позиция США в нынешних условиях, к сожалению, вполне оправдана.

Антон СУРИКОВ
(Из газеты "Правда" за 23-30 мая 1997г.)

дунаур зайр ябажа байгаа бэлэй. Яахашье аргагүй болохоод, аймагай түб Хэрэндэ ошожо, кинофикациин дарга Донской гэгшэдэ хэлэхэ баагай болооб. Хэлэхьемын шагнаад, "Бүхэли электростанци уһанда шэнгээжэрхибэш, тэрэнэ түлэхэш" гэхэдэнь, "Хаанаһаа тэрэниие худалдажа абадаг юм? Түлэхэб", - гэхэмни урдаһаамни хаража,

дууша. "Үгы, ши дуу мэдэхгүйб гэжэ юугэ хэлэнэш, уран найханай бүлгэмдэ ябалсадаг гүш?" - гэжэ асуугаа.

Тиигэхэдэнь: "Та нэгэ бага ондоогоор дуулааналта, Хоборков радиогоор дуулахадаа, уташагаар татадаг. Нүүдэл кинодо ажалтай хадаа уран найханай бүлгэмдэ хабаадалсадаггүйб, мүнөө үдэшэ эндэ, үглөө үдэшэ ондоо тосхондо ябашадаг юумэб, - гэхэб. Тэрэуулзалгын хүүлээр мэдээжэ дуушан Николай Васильи

һара алба хээд, табигдажа, нютагаа бусаа һэн.

Түнхэнэй соёлой таһаг нүүдэл клубые даагшаар хүдэлхьены дурадажа, тэрэ агитбригада кинотойнь абаад, клубууд, фермэнүүд болон полевой станууд дээр ябадаг болобо. Тэрэл жэлдээ республикын соёл-гэгээрэлэй училищин заочно таһагта оробо. Уданшьегүй аймагай соёлой байшангай уран найханай хүтэлбэрилэгшөөр томилогдоо һэн. 1962 ондо

ерээд, аймагайнгаа радиодо хүдэлөө, ниитин ажадаа эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Тэрэ үедэ уран зохёолшод Балдан Ябжанов, Шагдар Байминов, Лопсон Тапхаев гэгшэдтэй сугтаа хүдэлэхэдөө, Мүнхэ-Сарьдагай нэрэмжэтэ литературна нэгэдэлэй хүдэлмэридэ хабаадалсажа, зохёохы уулзалганууд дээрэ тэдэнэй дуунуудые дууладаг, нютагаархидаа хужарлуулдаг бэлэй. Нүүдэлэрнэй Ахын аймагай хүтэлбэрилэгшэдэй урилгаар дахин ошожо, соёлой таһагыг даагшаар ажаллаа. Тэрэ сагта дүй дүршэлтэй болоһон нютагаймнай хүбүүн соёлой мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ, материальна база байгуулахын талаар гол анхаралаа табигдаг болооб. Нютагайнгаа хүбүү -дэй дэмжэлгээр зураглал, очеркнүүдые бэшжэ хурахаһаа гадна, багахан расказаудыешье бэшжэ эхилээ. Энэл үедэ ВСГИК дүүргэжэ, режиссерой мэргэжэлтэй болооб.

НАРЬДАГУУДАЙ ХҮГЖЭМ ДОРО ...

нахюул зон баатартай харьдагуудай хүгжэм дор. **Һалхи, наран, аадарһаа Һалбаржа хүгжэһэн** Тооро минни арюун даа, Тоонто минни үлгы даа.

Хорин табан жэлэй саада тээ, зунай эдлин сагта үнгэргэгдэдэг үдэлһэн арадаймнай һайндэр Сурхарбаан дээрэ энэ дуунай аялгыг зохёоһон Станислав Улахановта аккордеоноор элмжүүлэн, Василий Бильтагуровай вальсын маягаар уянгатуулан дуулахада, нютаг туйамни анха түрүүшынхией зохёогдоһон дуу шагнажа, урдаһан байрлаа бэлэйб. Энэ "Тооромни" гэхэн дуунай үгнүүдые Бурядай арадай поэт Шагдар Байминов бэшжэ бэлэй. Поэт Шагдар Байминов түрэл түнхэн нютагайнгаа түүхэ домог һайнаар мэдэдэг, юрөөлшэ, уран гурса тодо үгнүүдээрээ баян хадаа "хэдыхэн минутын туршада бэшжэрхиһэн юумэб" гэжэ дурсадаг. Хоёр ахатамни далаад онуудай эхээр сугтаа шахуу хүдэлдэг байгаа. Василий Аранчинович аймагай радиодо эмхидхэлшэ-корреспондентээр, Шагдар Дашеевич "Буряад үнэнһөө" Ахын болон Түнхэнэй аймагуудта сурбалжалагшаар ажалладаг бэлэй.

"Һанаһанаа бүтээхэ, Һарбайһанаа бариха" гэжэ нютаг тухайгаа дуу зохёохо үүсхэл гаргаһан хадаа Шагдар аһаһаань дуунай үгнүүдые абамсаараа, урдандаа республикын филармонидо нэгэ үедэ сугтаа хүдэлһэн нарин түгжэмшэн, дутымни нүхэр Славада хүгжэмыень зохёолгохоёо ошоо һэм, - гэжэ Василий Бильтагуров тэрэ лори гараад жэлэй саада тээ болоһон ушар тухайда хөөрэнэ.

ЭДЭБХИТЭЙ СОЁЛШОНОЙ ЭХИН АЛХАМУУД

Тоорын голой табан тосхонуудай нэгэн болохо үүсхэлэн һайхан Зуун-Морин тосхондо Эсэгэ ороноо ламгаалгын дайнай урда тээ ламгалган хашалганаар манай ороной түүхэдэ ороһон Үхэр жэлдэ В.Бильтагуров түрэнһэн эм. Тээ зүүн хойто һарьдагта Буха ноён баабайн хэбтэшэ үбэл зунгүй сайбалзан ларададаг юумэл даа.

Василин бага һанан Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай болон тэрэнэй нүүлээрхи хатуу шэрүүн жанүүдтэ тудалдаа. Табан һаһа гүйсөөгүй ябахадань, эсэгэнь дайнда һаһа бараа, арба гаража ябахадань, эжынь залуугаар энэ дэлхэйһээ хахагаа. Нагаса тэбииттээ үбэлшье, абга, нагасанарайнгаа дэмжэлгээр хүл дээрээ гаража, арбан табатайһаань түрүүшээр колхоздоо, нүүлээрнэй аймагай кинофикациин таһагта хүдэлжэ, ажалайнгаа намтар эхилээ.

Аүшэ гаран жэлэй саада тээ хүдэлжэ эхилһэн тухайгаа нэгэжэ дурсана:

Кинемеханигаар һаял тосхондо үедөө, Хара-Хужар тосхондо ошохоёо Эрхүү гол онгосоор гатагла байтараа, нүүлээр киногойнгоо электростанцие үхибүүдээр онгосоо тээхэдээ, уһа руу адажархибаб. Тэрэ үдэртөө түнээгэ уһан сооһоо абажа шадангүй, хойто үдэрынь гаргажа гэжэ эрэхэдэмни, һамаарай уһан захаараа нүүлээр хүршөөд, голой

энеэбхилээд: "Һэлгэхэ дотор хубсаһа абаха мүнгэтэй юм гүш? Нэгэ үлүү юумэ олохобди, харин хабартаа тэрэнэ гаргахаш", - гээ һэн. Иимэ хүнгэнөөр шиидхэгдэшэхэ юм гэжэ хүлээгээгүй би гайхашоо бэлэйб. Олон жэлэй үнгэрһэн хойно дуулахадамни, минни эсэгэтэй дайнда сугтаа ябаһан, һаһа барахадань, хүдөөлэлсэхэн байгаа һэн. Зургаан һарын курсануудые дүүргэһэн намда абяа гаргаха системын дуугархаяа болишоходо, лаампануудые һэлгэхэһээ ондоо юун байха һэм. Одоол абяагүй болошоходонь, "халуудагша" бэлэйб. Харагшад "Сапожник!" гэлдэжэ байгаа эшхэрэлдэхэ, һүхирэлдэхэ, тездэ тэсэжэл үзэгшэ һэмди даа. Аха заха нүхэд Нил Пежемский, Александр Панапов, Иннокентий

хоёрто республикын филармонийн нэрһээ "Байгал" ансамблиин хоорто зуршалһан урилга үгөө һэн.

Василин жэл шахуу хүдэлөөд байхада, республикын оперо болон баледэй театрай хоорто оруулан байгаа. Декадын бэлэдхэлдэ А.Бородинай "Игорь тайжа", Д.Аюшеевой "Анда нүхэд" гэхэн оперонууд табигдаха болохоодо, театрай хоор хүсэтэй болгохо гэхэн бодолотойгоор дуушадые нь олошоруулаа һэн.

1959 ондо Бурядай литература болон искусствын хоёрдохи декада Москвада амжалтатыйгаар дүүрээ. Тэрэ хэмжээ ябуулгын дүүрэнэй нүүлээр сэрэгэй алба гараагүй залуу хүбүүд эрхэтэнэй уялгата үүргэ дүүргэхээр Зэбсэгтэ Хүснүүдтэ татагдаа. Сэрэгэй

Лифантьев гэгшэд туһалалсадаг һэн.

1957 оной зун залуу кинемеханигай саашанхи хуби заяанда хүлээгдээгүй ушар тохёолдобо. Тэрэ жэл Эхэ ороноймнай ниислэл Москвада үнгэргэгдэхэ Бүхэдэлхэйн залуушуулай болон оюутайд зургаадахи фестивалие угтуулан, Улаан-Үдэ хотодо мүн лэ республикын залуушуулай ехэ наадан үнгэргэгдэб. Манай аймаһаа гараһан композитор Дандар Аюшеев, мэдээжэ дуушад Вера Лыгденова, Цэрэн Хоборков гэгшэд нютагтаа тосхон нууринуудар ябажа, залуушуулай хүгжэмэй инструментүүдээр наадахые, дуулахые шагнажа шэлээд, хүгжэмэй училищиде, Бурядай гүрэнэй дуу хатарай "Байгал" ансамблиин хоорто зуршалха хүсэлэнтэй һэн. Тоорын дунда һургуулийн директор Николай Бажеевич Тармаев арба гаран залуушуулые суглаулжа, Вера Дашеевнада шагнахыень дурадажа. Олонхи залуушуул нэрэтэй солотой артисткын урда бахардаад, муртэйгээр дуулажа шадаагүй. Урда жэлын Номгон далайн флотто алба хэжэ дүүргээд эрэнһэн Николай Дригенов хурим түрэдэ дууладаг дуу ханхинуулжа, хүсэтэй хонгёо хоолойгоороо дуушанай һонирхол татаа. Нүүлээрнэй Василиһаа "ямар дуу дуулахабши?" гэжэ асуухадань, "Шуур-шуур дуутайһаа" ондоо юумэ мэдэхэгүйлби" гэжэ бултыень энеэлгээ. Тиигэхэдэнь Вера Дашеевна саарһан дээрэ "Манай нютаг" гэхэн дуунай хоёр бадаг бэшжэ үгөөд, "намайе дахаад дуула" гэхэб. Агаар зөөлэн, арюухан Амилхадам амархан. Алтан наран дулаахан Ажаллахадам амархан - гэхэн үгнүүдые дуушангай адлирхуугаар, аялга ниилүүлэн, дуулаалсаба. Шалгажа һууһан

албанда яажа татагдаһан тухайгаа ахатамнай энеэбхилэн дурсадаг.

1960 оной зун Улаан-Үдын горвоенкоматта дуудагдажа, хори гаран хүбүүд суглараабди. Бидэнэрэй урда ахалагша офицер гаража, таанадай дундаһаа городтоо үлэжэ, алба гараха дуратайшуул байха гү,

нэгэ алхам урагшаа гарагты гэбэ. Намтай хамта табан хүн гарашоо һэн. Нүүлээрнэй "Куйбышевэй гудамжын 26-дахи байшанда мэнэ байтар ошогты", - гэжэ захирба. Гудамжын 24-дэхи, 28-дахи байшанууд соо мүнөөшье хүрэтэр магазинууд байдаг. Бидэнэр хоёр магазинай хоорондуур ябажа, 26-дахи байшан оложо ядахадаа, гудамжада байһан милиционерһээ асуухадамнай, "наашаа орогты" гэжэ Советскэ районой милициин таһагай хоёрдохи дабхарта дахуулжа гараад, начальнигтаа оруулба. Тиигэжэ милиционернүүд болошохобди гэжэ ойн ухаандашье һанаагүй хүнүүд улаан малгай үмдөө һэмди. Василий Аранчинович юһэн

Ахын болон Түнхэнэй аймагуудай нэгэдхэгдэхэдэ, аймагай соёлой таһагыг даагшын орлогшо болгодожо, Ахада хүдэлхээ ошоо һэн. Хүн зоноор үгээ хүнгэхэнөөр ойголосоодог хадаа шэнэ газарта ядалдангүй, хүнгэхэнөөр, ажал хүдэлмэринь урагшатайгаар эхилһэн юм.

ЖАРАН НАНАНАЙН ЖАБХАЛАН

Ахада хүдэлжэ ябаһан тухайгаа ингэжэ дурсана:

Түрүүшээр хүндэшгэ бэлэй. Долоо, найман хүнһөө бүридэһэн агитбригадатай зундаа эмээл морёор хээрэн зунһаланда байһан малһада хада уула дабажа хүдэлжэ, үбэлдөө уһа голой мүйһэн дээгүүр зарим ушарта шаргаар, мотоциклаар ябагша һэмди. Хэды эсэбэ, даарабашье, хэдэн арбаад модоной зайда бэе бэеһэннь таруу һуудаг айлуудай хани халуунаар хүлээжэ абахада, хүсэ зориг орожо, үнэн зүрхэнһөөнь наадагша һэмди. Тиигэншьегүй яахадаа, хэдэн һараараа ондоо тээһээ ерэнһэн хүнүүдээр уулзадаггүй байгаа бшуу. Тэрэ сагта үбэл зунгүй гансал самолёдоор эндэ хүржэ эрдэг, самолёдой ниндээгүй һаа, үбэлдөө Эрхүү, Аха голнууд дээгүүр мүйһэн "харгыгаар" холбоотой байгаа.

1967 ондо Бурядай гүрэнэй филармонидо буряад арадай дуунуудые болон р е с п у б л и к ы н г а а композиторнуудай шэнэ, шэнэ зохёолнуудые арад зоной дунда нэбтэрүүлхэ зорилготойгоор багахан лекторскэ бүлэг дуушад Цырен Хоборков, Цэвэгмид Дугарова, Сэрэмжээ Уладаева, хүгжэмшэд Станислав Улаханов, Бадам Цыденов, Сэрэн-Доржо Шаглаев гэгшэдэ бүридөө һэн. Мүн энэ бүлэгтэ Василий Бильтагуров уригдаһан байгаа. Бүлэгы хүгжэмшэн Цэбэг-Жаб Батуев хүтэлбэрилоо. Тэрэ бүлэгтэй аяншалга хэдэн һараар

Хари газарай шэнжэ шарай, хүн зонойнь һуудал байдалаар һонирходог тула нүүлэй хэдэн жэл соо Тыва Республикада ошожо, соёлой эмхи зургаануудта ажаллаа. Василий Аранчинович гол ажалайнгаа хажуугаар Тывада ажаһуудаг буряадуудай соёлой түб толгойлоодо, яһада ехэ ажал ябуулдаг һэн. 1989 оной зун Тыва Республикын литература болон искусствын үдэрнүүдые Ахын, Түнхэнэй аймагуудта үнгэргэлгээд эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, Кызыл хотодоо Орлак хүрэтэр АН-2 самолёдоор түрүүшын рейс хүүлээ. Арбан хоёр хүнһөө бүридэһэн бүлэг айлашад соо уран зохёолшо, уран зурааша, композитор, артистнууд, Тыва Республикын соёлой министр түрүүтэй оролсоо һэн. Хойто жэлын манай республикаһаа Ахын, Түнхэнэй, Мухар-Шэбэрэй фольклорно ансамбльнууд, уран зохёолшод Баяр Дугаров, Шагдар Байминов, Булад Жанчилов, Баатар Романов, уран зурааша Солбон Ринчинов, Иннокентий Стариков оролсожо, таби гаран хүн хүршэ республикынгаа хото, хүдөөгөөр айлашалаа. Түрэл арадайнгаа уран бэлиттэй танилсуулахаһаа гадна "Азин түбтэ" гэхэн уласхоорондын фестивалда хабаадалсаа һэм. Тэрэнһээ гадна буряад фильмнүүдэй үдэрнүүд Кызыл хотодо үнгэргэгдөө һэн. Василий Аранчиновичнай энэ хэмжээ ябуулгын гол дундань байсажа, зарим бүлэгүүдыень үргэн уужам талатай, нүгөөдэ заримыень хүбшэ тайгатай хошуунуудаар айлашуулаа һэн. Тывада ажаллажа байхадаа, орон нютагһаань таһарангүй, 1991 ондо хонгоодор угсаатанай уулзалга үнгэргэлгээд эхи табигшадань нэгэн байлсаһан юм. Тэрэл жэл Аршаан курортдо буряад, тыва, хакас, эвенк, яхад эхилжэ ябаһан хүгжэмэй зохёолшодой уулзалга Бурядай, Тывагай Республиканыудай арадай уран бүтээлэй түбүүдэй дэмжэлгэтэйгээр үнгэргэлсөө һэн. Нүүлэй жэлнүүдтэ уран зохёолшод Ардан Ангархаев Дугар Дылгыров хоёртой "Аршаанда болоһон найр", "Хари хүнэй гашуудал" гэхэн жүжгүүдые монгол, тыва хэлнүүд дээрэ оршуулаасажа, Монгол уласай Хүбсэгэл аймагай хүгжэмтэ-драматическа театрта, Кызыл хотын залуушуулай студи-театрта найруулан табихада туһалалсаа.

Мүнөө Россин Журналистнуудай холбоной гэшүүн, Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ, жаран һананайнгаа дабаан дээрэ гарабашье, залуугай эдэбхи үүсхэлтэйгээр бидэнэртэйгэ хамта буряад хэлэн дээрэ гарадаг "Мундарга" газеттээ гаргалсадаг юумэл даа.

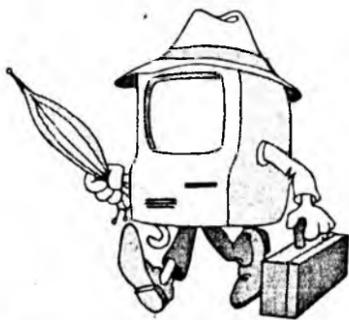
Ж. ЮБУХАЕВ. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Владимир Добронравов, Василий Бильтагуров. 1958 он; Тыва Республикын гүрэнэй дуу хатарай "Саяан" ансамблиин солистнууд, республикын габыята артистнууд Дамба-Дорж Сат (зүүн гарһаа), Татьяна Соржо, Россини Бидеяна Ардак артистка Надежда Куулар гэгшэдтэй хамта.

Булынь альбомһоо.

1970 онһоо нютагтаа бусажа

ПРОГРАММА ТЕЛЕ-РАДИОПЕРЕДАЧ

с 9 марта по 15 марта 1998 года

9 ПОНЕДЕЛЬНИК

КАНАЛ "ОРТ"

09.00 Отец и сын Столяровы в х/ф "Повесть о первой любви".
10.30 Мультфильм.
11.00 Новости.
11.10 Крестьянские ведомости.
11.40 Играй, гармонь любимая!
12.15 Америка с М. Таратуты.
12.45 Мультфильм.
12.55 Д/с "Подводная одиссея команды Кусто".
13.45 Фильм-сказка "Принцесса-невеста".
15.25 Цивилизация.
16.00 Новости.
16.20 Футбольное обозрение.
16.50 КВН-ассорти.
17.20 В. Новодворская в программе "Чердачок Фруттис".
17.55 В. Голдберг в комедии "Динозавр Теодор Рекс".
19.35 Угадай мелодию.
20.10 Э. Тейлор, Р. Бартон в суперфильме "Клеопатра", 1 с.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.35 Х/ф "Клеопатра", 2 с.
00.35 Новости.
00.45 Праздничная программа "Музыка их сердец".

КАНАЛ "РОССИЯ"

08.00 Утренний экспресс.
08.50 Служу Отчечеству!
09.20 Мультфильмы.
09.45 Д/с "Кучугуры и окрестности".
10.10 Д/ф "Русское счастье".
11.05 Маски-шоу.
11.50 Доброе утро, страна!
12.35 Почта РТР.
12.45 "Аншлаг" и Ко.
13.40 Мультфильм.
14.05 Там-там...
15.00 Вести.
15.30 Финал Всероссийского конкурса "Женщина-97. Мужчины-97".

БУРЯТСКОЕ ТВ

16.35 Мультфильм.
17.30 Город У.
17.55 Автомобиль. Моторные масла.
18.05 Буряад орон.
19.05 Муз. зарисовка.
19.15 Панорама.
19.55 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.35 СВ-шоу.
22.10 Дому моды "Валентин Юдашкин" - 10 лет.
01.25 Авто-шоу.
01.55 Вовремя.

ОТБ

12.00 Х/ф "Свадебный подарок".
13.55 Рек-парад.
14.00 Т/с "Следы во времени".
15.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
16.00 Т/с "Следы во времени".
17.00 Т/с "Даллас".
17.55 Рек-парад.
18.00 Т/с "Голова Германа".
18.30 Последствие.
19.00 Т/с "Бeverли Хиллз".
20.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
21.55 Рек-парад.
22.00 Т/с "Даллас".
23.00 Т/с "Следы во времени".

НТВ

10.00 Программы КЦ "TV-com".
13.00 Л. Орлова, Н. Черкасов, Ф. Равенская, Р. Плянт в х/ф "Весна".
14.45 Мультфильм.
15.00 Сегодня.
15.10 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
16.00 Т/с "Зена - королева воинов".
16.45 Мультфильм.
17.00 Сегодня.
17.20 Программы КЦ "TV-com".

АРИГ УС

12.00 Мультфильмы. Х/ф "Девочка и крокодил".
14.00 Олег Газманов. "Эскадрон моих мыслей шальных".
15.30 Т/с "Таинственный остров".
16.30 Мультфильм.
16.55 Кинескоп.
17.55 Благая весть.
18.25 Т/с "Третья планета от Солнца".
19.00 Муз. подарок.
19.15 Нон-стоп лист.
19.20 Ах, какая женщина...
20.30 Скандалы недели.
21.00 Нон-стоп лист.
21.05 Г. Горы-98.

21.20 Звезды о звездах.
21.50 Нон-стоп лист.
21.55 Х/ф "Золушка и принц", 3 и 4 с.
00.15 Обозреватель.
00.45 Партийная зона.

РАДИО

7.12 Информация, объявления.
7.25 "Анфас". Программа, посвященная Международному женскому дню.
7.47-8.10 Радиостудия "Бирикан". Рассказ Ю.Черноев - "Оленевод нового поколения".

10 ВТОРНИК

КАНАЛ "ОРТ"

07.00 Доброе утро!
10.00 Новости.
10.15 Т/с "Роковое наследство".
11.00 Здоровье.
11.30 Смехопанорама.
12.20 Домашняя библиотека.
12.30 Угадай мелодию.
13.00 Новости.
13.15 Вместе.
14.00 Н. Тенякова в х/ф "Зеленая карета".
16.00 Новости.
16.20 М/с "Розовая пантера".
16.55 Счастливый случай.
17.40 Т/с "Новые приключения Робин Гуда".
18.10 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света.
19.00 Новости.
19.20 Т/с "Роковое наследство".
20.05 Час пик.
20.30 Угадай мелодию.
21.00 Тема.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 Г. Отс в х/ф "Мистер Икс".
00.35 Новости.
00.45 Комедия "Лак для волос".

КАНАЛ "РОССИЯ"

08.00 М/с "Приключения белых медвежат на Северном полюсе".
08.15 Проснись!
08.30 Вести.
09.00 Дежурная часть.
09.15 Товары - почтой.
09.20 "Стронг" представляет...
09.25 На заметку.
09.30 Деньги.
09.45 Графоман.
09.55 Православный календарь.
10.00 Диалоги о животных.
11.05 Т/с "Санта Барбара".
12.00 Вести.
12.30 Т/с "Петербургские тайны".
15.00 Вести.
15.35 Т/с "Женщина" (Италия).
16.30 Т/с "Маленький бродяга".
17.05 Т/с "Космодром".

БУРЯТСКОЕ ТВ

18.00 Мультфильм.
18.25 Муз. зарисовка.
18.35 Телетайп.
18.40 Улгур.
19.00 Байгал.
19.15 Телетайп.
19.20 Дела деревенские.
19.40 Авоьска.
20.00 Республиканские новости.
20.15 Мультфильм.
20.25 Концерт.
20.35 Кандидат в мэры. И. Михалев.
20.55 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.30 Подробности.
21.45 Т/с "Санта Барбара".
22.50 Довгань-шоу.
23.20 Т/с "Петербургские тайны".
00.30 Вести.
00.55 Дежурная часть.
01.10 Горячая десятка.
02.05 Империя стиля.
02.15 Товары - почтой.

ОТБ

07.00 Музыка на СТС.
07.30 Красный угол.
08.00 Последствие.
08.30 Т/с "Странная семейка".
09.00 М/с "Черный Плащ".
09.30 М/с "Русалочка".
10.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
10.55 Рек-парад.
11.00 Т/с "Даллас".
16.00 Мультфильмы.
16.30 Т/с "Голова Германа".
17.00 Подъем переворотом.
17.30 Сагаалган-98 (повтор).
17.45 "Ералаш".
18.00 События дня.
18.10 Клип-презент.
18.30 Народы Сибири.
19.00 Т/с "Бeverли Хиллз".
20.00 Двадцать ноль-ноль.
20.25 Рек-парад.
20.30 Слово за слово.
21.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
21.55 Рек-парад.
22.00 Т/с "Даллас".
23.00 Т/с "Следы во времени".

III КАНАЛ "БУРЯТИЯ"

21.00 Телетайп.
21.05 Т/с "Петербургские тайны".

НТВ

10.00 Анонс. Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
10.50 TV-com. Телегазета.
11.00, 11.30, 12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 14.00 Сегодня.
11.15, 12.15, 13.10 Спорт.
11.20, 13.45 Криминал.
11.25 Градусник.
11.35 На свежую голову.
11.40 Ретро-новости.
11.50 Карданный вал.
12.10 Сегоднячко.
12.20 Мультфильм.
12.35 Живые новости.
12.40 Я - телохранитель.
12.50 В печать.
13.15 Утро с героем дня.
13.20 Впрок.
13.35 Финансы и бизнес.
13.50 Новости шоу-бизнеса.
14.05 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
15.00 Сегодня.
15.15 Криминал.
15.35 Русский век. Татьяна Шмыга.
16.00 Пойми меня.
16.30 Дог-шоу.
17.00 Сегодня.
17.20 Герой дня.
17.35 Улица Сезам.
18.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".

18.50 TV-com. Телегазета.
19.00 Анонс. Сегодня.
19.20 TV-com. Муз. поздравления.
19.45 TV-com. "Bosch" представляет...
20.00 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
20.50 TV-com. Телегазета.
21.00 Сегодня.
21.45 Футбольный клуб.
22.10 Худ. фильм.
24.00 Сегодня.
00.40 Д/с "Шпионы". "Цель: Куба".

АРИГ УС

16.00 Мультфильмы.
16.25 Любишь - смотри.
16.40 Диск-канал.
17.00 ТСН-6.
17.10 Территория ТВ-6: Пенза. В поисках счастья.
17.40 Т/с "Новый Геркулес".
18.10 Благая весть.
18.40 Мультфильмы.
19.10 Муз. подарок.
19.25 Нон-стоп лист.
19.30 Аптека.
19.40 Выборы-98.
19.55 Спорт недели.
20.25 Нон-стоп лист.
20.30 Мы и налоги.
20.45 Выборы-98.
21.00 Акулы политпера: Сергей Ястржембский.
22.00 Нон-стоп лист.
22.05 Дорожный патруль.
22.15 Т. Рассел в х/ф "Бесстрастный свод небес".
00.20 Диск-канал.

РАДИО

6.12-7.00 Программа "Утро Бурятии".
7.12 Информация, объявления.
7.15 "Введение в Храм".
7.20-8.00 "Выборы-98". Кандидаты в мэры города Улан-Удэ.
12.00-12.10 Дневной выпуск новостей "Короткой строкой".
19.12 Республиканские известия (выпуск на бур. яз.)
19.25 "Радиобиблиотека". Композиция по стихам Ч.Цыдендамбаева (на бур. яз.)
19.40-19.55 Республиканские известия (выпуск на рус. яз.)

11 СРЕДА

КАНАЛ "ОРТ"

07.00 Доброе утро!
10.00 Новости.
10.15 Т/с "Роковое наследство".
11.00 Тема.
11.45 В мире животных.
12.25 Джентльмен-шоу.
13.00 Новости.
13.15 Вместе.
14.00 М. Боярский в х/ф "Д'Артаньян и три мушкетера", 1 с.
15.35 Мультфильм.
16.00 Новости.
16.20 М/с "Розовая пантера".
16.45 Классная компания.
17.15 Зов джунглей.
17.40 Т/с "Новые приключения Робин Гуда".
18.10 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света.
19.00 Новости.
19.20 Т/с "Роковое наследство".
20.05 Час пик.
20.30 Золотая лихорадка.
21.10 Человек и закон.

21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 А. Шварценеггер в боевике "Бегущий человек".
00.40 Док. детектив "Бриллианты графа Толстого: французский след".
01.25 Новости.

КАНАЛ "РОССИЯ"

08.00 М/с "Приключения белых медвежат на Северном полюсе".
08.15 Проснись!
08.30 Вести.
09.00 Дежурная часть.
09.15 Товары - почтой.
09.20 Медицинский вестник.
09.30 Деньги.
09.45 Графоман.
09.55 Православный календарь.
10.05 Почта РТР.
10.30 СВ-шоу.
11.05 Т/с "Санта Барбара".
12.00 Вести.
12.30 Т/с "Петербургские тайны".
13.30 Моя семья.
14.30 У всех на устах.
15.00 Вести.
15.35 Т/с "Женщина".
16.30 Т/с "Маленький бродяга".
17.05 Т/с "Космодром".

БУРЯТСКОЕ ТВ

18.00 Мультфильм.
18.20 Эрьеса.
18.35 Фестиваль "Белый месяц".
18.45 Телетайп.
19.00 Байгал.
19.15 Бамбаахай.
19.30 На спортивной орбите.
19.50 Телетайп.
19.55 Республиканские новости.
20.10 Кандидат в мэры. Р. Сперанская.
20.30 Телетайп.
20.35 Кандидат в мэры. С. Трифонов.
20.55 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.30 Подробности.
21.45 Т/с "Санта Барбара".
22.45 Сам себе режиссер.
23.20 Т/с "Петербургские тайны".
00.30 Вести.
00.55 Дежурная часть.
01.10 Живая коллекция.
02.05 Товары - почтой.

ОТБ

07.00 Двадцать ноль-ноль.
07.30 Суурьян.
07.40 Честь имею!
08.10 Музыка на СТС.
08.30 Т/с "Странная семейка".
09.00 М/с "Черный Плащ".
09.30 М/с "Русалочка".
10.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
10.55 Рек-парад.
11.00 Т/с "Даллас".
16.00 Мультфильмы.
16.30 Т/с "Голова Германа".
17.00 XX век. Страницы футбола.
17.30 Океан мудрости.
18.00 События дня.
18.10 Клип-презент.
18.30 Порядок.
19.00 Т/с "Бeverли Хиллз".
20.00 Двадцать ноль-ноль.
20.25 Рек-парад.
20.30 Слово за слово.
21.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
21.55 Рек-парад.
22.00 Т/с "Даллас".
23.00 Т/с "Следы во времени".

III КАНАЛ "БУРЯТИЯ"

21.00 Телетайп.
21.05 Т/с "Петербургские тайны".

НТВ

10.00 Анонс. Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
10.50 TV-com. Телегазета.
11.00, 11.30, 12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 14.00 Сегодня.
11.15, 12.15, 13.10 Спорт.
11.20, 13.45 Криминал.
11.25 Градусник.
11.35 На свежую голову.
11.40 Ретро-новости.
11.50 Карданный вал.
12.10 Сегоднячко.
12.20 Мультфильм.
12.35 Живые новости.
12.40 Я - телохранитель.
12.50 В печать.
13.15 Утро с героем дня.
13.20 Впрок.
13.35 Финансы и бизнес.
13.50 Новости шоу бизнеса.
14.05 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
15.00 Сегодня.
15.15 Полицейские будни.
15.30 Герой дня без галстука.
16.00 Пойми меня.
16.30 Куклы.
16.40 Среда.
17.00 Сегодня.
17.20 Футбольный клуб.
17.45 Герой дня.
18.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".

18.50 TV-com. Телегазета.
19.00 Анонс. Сегодня.
19.20 TV-com. Муз. поздравления.
20.00 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
20.50 TV-com. Телегазета.
21.00 Сегодня.
21.30 TV-com. Повесник.
21.50 Впрок.
22.00 Криминал.
22.10 Ч. Чейз в детективе "Флетч".
24.00 Сегодня.
00.40 Д/с "Шпионы". "Сладкая ловушка: вербовка на женщине".

АРИГ УС

16.00 Мультфильмы.
16.25 Любишь - смотри.
16.40 Диск-канал.
17.00 ТСН-6.
17.10 Т/с "Новый Геркулес".
17.40 Благая весть.
18.10 Армия любимчиков.
18.30 Т/с "Третья планета от Солнца".
19.00 Муз. подарок.
19.15 Нон-стоп лист.
19.20 Аптека.
19.30 Выборы-98.
19.45 Т/с "Вавилон-5".
20.35 Нон-стоп лист.
20.40 Добро пожаловать!
20.55 Выборы-98.
21.10 Ток-шоу Артура Крупенина. Искусство обольщения.
22.00 Нон-стоп лист.
22.05 Дорожный патруль.
22.15 Триллер "Мужчина в белом".
00.05 Диск-канал.

РАДИО

6.12-7.00 Программа "Утро Бурятии".
7.12 Информация, объявления.
7.20-8.00 "Выборы-98". Кандидаты в мэры города Улан-Удэ.
12.00-12.10 Дневной выпуск новостей "Короткой строкой".
19.12 Республиканские известия (выпуск на бур. яз.)
19.25 "Алтан зула". Передача для детей.
19.40-19.55 Республиканские известия (выпуск на рус. яз.)

12 ЧЕТВЕРГ

КАНАЛ "ОРТ"

07.00 Доброе утро!
10.00 Новости.
10.15 Т/с "Роковое наследство".
11.00 Человек и закон.
11.35 Пока все дома.
12.20 Домашняя библиотека.
12.25 Эти забавные животные.
13.00 Новости.
13.15 Вместе.
14.00 Х/ф "Д'Артаньян и три мушкетера", 2 с.
15.40 Мультфильм.
16.00 Новости.
16.20 М/с "Невероятные приключения Джонни Квеста".
16.45 Классная компания.
17.15 Лего-го.
17.40 Т/с "Новые приключения Робин Гуда".
18.10 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света.
19.00 Новости.
19.20 Т/с "Роковое наследство".
20.05 Час пик.
20.30 Эти забавные животные.
21.05 В поисках утраченного. Валентина Караваева.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 И. Муравьева, А. Абдулов в мелодраме "Карнавал", 1 и 2 с.
01.30 Каскадеры. Мир трюков.
01.55 Новости.

КАНАЛ "РОССИЯ"

08.00 М/с "Приключения белых медвежат на Северном полюсе".
08.15 Проснись!
08.30 Вести.
09.00 Дежурная часть.
09.15 Товары - почтой.
09.20 "Стронг" представляет...
09.25 На заметку.
09.30 Деньги.
09.45 Графоман.
09.55 Православный календарь.
10.00 Вовремя.
10.30 Сам себе режиссер.
11.05 Т/с "Санта Барбара".
12.00 Вести.
12.35 Короткометражная комедия "Багряная трава". "Холостяки".
13.30 Совершенно секретно.
14.30 Очевидное-невероятное.
15.00 Вести.
15.35 Т/с "Женщина".
16.30 Т/с "Маленький бродяга".
17.05 Т/с "Космодром".

БУРЯТСКОЕ ТВ

18.00 Мультфильм.
18.25 Телетайп.
18.30 Уран гагнуур.
18.55 Телетайп.
19.00 Байгал.
19.15 Муз. зарисовка.
19.25 Тайзан.
19.55 Республиканские новости.
20.10 Кандидат в мэры. В. Кукцинов.
20.30 Телетайп.
20.35 Кандидат в мэры. В. Горбов.
20.55 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

- 21.00 Вести.
21.30 Подробности
21.45 Т/с "Санта Барбара".
22.50 Национальная театральная премия "Золотая маска".
00.30 Вести.
00.55 Дежурная часть.
01.10 Подиум.
01.35 Лучшие игры НБА.
02.20 Товары - почтой.
07.00 Двадцать ноль-ноль.
07.30 Суурьян.
07.40 Порядок.
08.10 Музыка на СТС.
08.30 Т/с "Странная семейка".
09.00 М/с "Черный Плащ".
09.30 М/с "Русалочка".
10.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
10.55 Рек-парад.
11.00 Т/с "Даллас".
11.00 Мультфильмы.
16.30 Т/с "Голова Германа".
17.00 XX век. Страницы футбола.
17.30 Вера.
18.00 События дня.
18.10 Клип-презент.
18.30 С надеждой на будущее.
19.00 Т/с "Беверли Хиллз".
20.00 Двадцать ноль-ноль.
20.25 Рек-парад.
20.30 От и до.
21.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
21.55 Рек-парад.
22.00 Т/с "Даллас".
23.00 Т/с "Следы во времени".

НТВ

- 10.00 Анонс. Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
10.50 TV-сот. Телегазета.
11.00, 11.30, 12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 14.00 Сегодня.
11.15, 12.15, 13.10 Спорт.
11.20, 13.45 Криминал.
11.25 Градусник.
11.35 На свежую голову.
11.40 Ретро-новости.
11.50 Карданный вал.
12.10 Сегоднячко.
12.20 Мультфильм.
12.35 Живые новости.
12.40 Я - телохранитель.
12.50 В печать.
13.15 Утро с героем дня.
13.20 Впрок.
13.35 Финансы и бизнес.
13.50 Новости шоу-бизнеса.
14.05 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
15.00 Сегодня.
15.15 Своя игра.
15.45 Век футбола.
16.15 Перехват.
17.00 Сегодня.
17.20 Футбольный клуб.
17.45 Герой дня.
18.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
18.50 TV-сот. Телегазета.
19.00 Анонс. Сегодня.
19.20 TV-сот. Муз. поздравления.
20.00 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
20.50 TV-сот. Телегазета.
21.00 Сегодня.
21.40 TV-сот. Радар-спорт.
22.10 Детектив "Флетч жив".
24.00 Сегодня.
00.40 Д/с "Шпионы". "Олег Пенковский - двойной агент".

АРИГ УС

- 16.00 Мультфильмы.
16.25 Любись - смотри.
16.40 Диск-канал.
17.00 ТСН-6.
17.10 Дорожный патруль.
17.20 Т/с "Новый Геркулес".
17.50 Благая весть.
18.20 Т/с "Третья планета от Солнца".
18.50 Муз. подарок.
19.05 Нон-стоп лист.
19.10 Алтека.
19.20 Катастрофы недели.
19.50 Выборы-98.
20.00 Т/с "Вавилон-5".
20.50 Нон-стоп лист.
20.55 Киноподробно.
21.05 Выборы-98.
21.15 Я сама. "Мужья, от которых мы уходим".
22.10 Нон-стоп лист.
22.15 Дорожный патруль.
22.25 А. Михайлов в х/ф "Мужики!".
00.20 Диск-канал.

РАДИО

- 6.12-7.00 Программа "Утро Бурятии".
7.10 Информация, объявления.
7.20-8.00 "Выборы-98". Кандидаты в мэры города Улан-Удэ.
12.00-12.10 Дневной выпуск новостей "Короткой строкой".
19.12 Республиканские известия (выпуск на бур. яз.).
19.25 Отрывок из романа Эрдэни Хойто наһандаа уулзахабди - "Встретимся в будущей жизни" (на бур. яз.).
19.45-19.55 Республиканские известия (выпуск на рус. яз.).

13 ПЯТНИЦА

КАНАЛ "ОРТ"

- 07.00 Доброе утро!
10.00 Новости.
10.15 Т/с "Роковое наследство".
11.05 Клуб путешественников.
11.55 Смак.
12.15 Домашняя библиотека.
12.25 Играй, гармонь любимая!
13.00 Новости.
13.15 Вместе.
14.00 Х/ф "Д'Артаньян и три мушкетера", 3 с.
14.20 Золотая лихорадка.
16.00 Новости.
16.20 Фильм-сказка "Ледяная внучка".
17.35 Улица Сезам.
18.05 50x50.
18.30 Вокруг света.
19.00 Новости.
19.20 Т/с "Роковое наследство".
20.10 Здоровье.
20.45 Поле чудес.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 Коломбо в детективе "Рецепт убийства".
00.40 Взгляд.
01.25 Новости.
01.40 К. Денев в комедии "Агент Беда".

2 КАНАЛ. БУРЯТСКОЕ ТВ

07.00 Утро комментаторского ТВ.

КАНАЛ "РОССИЯ"

- 08.00 М/с "Приключения белых медвежат на Северном полюсе".
08.15 Проснись!
08.30 Вести.
09.00 Дежурная часть.
09.15 Товары - почтой.
09.20 "Стронг" представляет...
09.25 На заметку.
09.30 Деньги.
09.45 Графоман.
09.55 Православный календарь.
10.00 Красная книга.
10.25 Новое пятое колесо.

БУРЯТСКОЕ ТВ

11.05 День комментаторского ТВ.

КАНАЛ "РОССИЯ"

- 12.00 Вести.
12.30 Т/с "Петербургские тайны".
13.35 Старая квартира. 1967 г. (часть 1-я).
15.00 Вести.
15.35 Т/с "Женщина".
16.30 Т/с "Маленький бродяга".
17.05 Т/с "Космосдром".

БУРЯТСКОЕ ТВ

- 18.00 Вечер комментаторского ТВ.
20.00 Кандидат в мэры. Г. Айдаев.
20.25 Кандидаты в мэры. Дебаты.

КАНАЛ "РОССИЯ"

- 21.00 Вести.
21.30 Подробности.
21.45 Т/с "Санта Барбара".
22.45 Городок.
23.20 Т/с "Петербургские тайны".
00.30 Вести.
00.55 Дежурная часть.
01.05 Творческий вечер поэта Николая Зиновьева.
02.35 Товары - почтой.

ОТБ

- 07.00 Двадцать ноль-ноль.
07.30 Суурьян.
07.40 Вера.
08.00 От и до.
08.30 Т/с "Странная семейка".
09.00 М/с "Черный Плащ".
09.30 М/с "Русалочка".
10.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
10.55 Рек-парад.
11.00 Т/с "Даллас".
16.00 Мультфильмы.
16.30 Т/с "Голова Германа".
17.00 Лицо с обложки.
17.30 Мир животных.
18.00 События дня.
18.10 Клип-презент.
18.30 Выборы-98.
19.00 Т/с "Беверли Хиллз".
20.00 Двадцать ноль-ноль.
20.25 Рек-парад.
20.30 Городу нужен хозяин!
21.00 Т/с "Мелроуз Плейс".
21.55 Рек-парад.
22.00 Т/с "Даллас".
23.00 Т/с "Следы во времени".
23.50 Выбираем мэра города.

III КАНАЛ "БУРЯТИЯ"

- 21.00 Телетайп.
21.05 Т/с "Петербургские тайны".

НТВ

- 10.00 Анонс. Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
10.50 TV-сот. Телегазета.
11.00, 11.30, 12.00, 12.30, 13.00, 13.30, 14.00 Сегодня.
11.15, 12.15, 13.10 Спорт.
11.20, 13.45 Криминал.
11.25 Градусник.
11.35 На свежую голову.
11.40 Ретро-новости.
11.50 Карданный вал.
12.10 Сегоднячко.
12.20 Мультфильм.
12.35 Живые новости.
12.40 Я - телохранитель.

- 12.50 В печать.
13.15 Утро с героем дня.
13.20 Впрок.
13.35 Финансы и бизнес.
13.50 Новости шоу-бизнеса.
14.05 Д/с "История собаки". "Слава и богатство".
15.00 Сегодня.
15.15 Х/ф "Александр Невский".
17.00 Сегодня.
17.20 Улица Сезам.
17.45 Герой дня.
18.00 Т/с "Любовь и тайны Сансет Бич".
18.50 TV-сот. Телегазета.
19.00 Анонс. Сегодня.
19.20 TV-сот. Муз. поздравления.
20.00 Т/с "Крутой Уокер. Правосудие по-техасски".
20.50 TV-сот. Телегазета.
21.00 Сегодня.
21.45 Хоккейный клуб.
22.00 Д. Хоппер в х/ф "Космические дальнобойщики".
24.00 Сегодня.
00.35 Муз. программа.

АРИГ УС

- 16.00 Мультфильмы.
16.25 Любись - смотри.
16.40 Диск-канал.
17.00 ТСН-6.
17.10 Дорожный патруль.
17.20 Т/с "Новый Геркулес".
17.50 Благая весть.
18.20 Т/с "Третья планета от Солнца".
18.50 Муз. подарок.
19.05 Нон-стоп лист.
19.10 Алтека.
19.20 Выборы-98.
19.40 Т/с "Вавилон-5".
20.30 Нон-стоп лист.
20.35 Армия любимчиков.
20.55 Выборы-98.
21.05 Сделай шаг.
22.00 Нон-стоп лист.
22.15 Ч. Шин в комедии "Мужчины за работой".
00.10 Диск-канал.
00.50 Ночной сеанс: х/ф "Фрейд ап. Ловушка" (США).

РАДИО

- 6.12-7.00 Программа "Утро Бурятии".
7.10-8.00 "Выборы-98". Кандидаты в мэры города Улан-Удэ.
12.00 Дневной выпуск новостей "Короткой строкой".
12.00-13.00 Музыкальная программа по заявкам радиослушателей "Час вашего письма".
19.10-20.00 "Вчера. Сегодня. Завтра". Информационный выпуск программы.

14 СУББОТА

КАНАЛ "ОРТ"

- 09.15 Б. Невзоров, М. Пуговкин в х/ф "Без особого риска".
10.40 Лотто-миллион.
10.45 Слово пастыря.
11.00 Новости.
11.10 Домашняя библиотека.
11.30 Музыкальная почта.
12.05 Каламбур.
12.40 Смак.
13.00 Возвращение Третьяковки.
13.25 "Ералаш".
13.40 Е. Киндинов, З. Гердт в х/ф "Городской романс".
15.25 Цивилизация.
16.00 Новости.
16.20 Мультфильмы.
16.55 В мире животных.
17.35 Как это было? "Бульдозерная" выставка. 1974 г.
18.20 Новости.
18.40 Чердачок "Фруттис".
19.20 Т/с "Спрут-4".
21.10 Дженгльмен-шоу.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.55 М. Гибсон в боевике "Смертельное оружие-2".
01.10 Коллекция I канала: х/ф "Две англичанки и "Континент".

КАНАЛ "РОССИЯ"

- 08.00 Утренний экспресс.
08.50 Утро крестьянина.
09.20 Поле зрения.
09.45 Мультфильмы.
10.30 Позвоните Кузе!
10.55 Д/с "Кучугуры и окрестности".
11.25 Сам себе режиссер.
11.55 Доброе утро, страна!
12.40 Почта РТР.
13.05 Там-там...
14.00 Ищу тебя!
15.00 Вести.
15.30 Люди и деньги.
16.00 Федерация.

БУРЯТСКОЕ ТВ

- 16.55 Мультфильм.
17.15 Эрьсэ.
17.40 Человек на земле. (Продолжение).
17.55 "Импэкс-центр" представляет лотерею для покупателей.
18.05 Примите поздравления...
18.50 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

- 19.00 Совершенно секретно.
19.55 Моя семья.
21.00 Вести.

- 21.40 "Аншлаг" и Ко.
22.40 Турнир по боксу среди профессионалов.
01.40 У всех на устах.
02.10 Психологическая драма "Приговор".

ОТБ

- 12.00 Х/ф "Похищение чародея".
13.55 Рек-парад.
14.00 Т/с "Воздушный волк".
15.00 Слово за слово.
15.30 Лицо с обложки.
16.00 "Ералаш".
16.30 Клип-презент.
17.00 XX век. Страницы футбола.
17.55 Рек-парад.
18.00 Мастера иллюзий.
19.00 Мир кино.
19.40 Мультфильм.
20.00 Х/ф "Графиня Шереметева", 1 с.
21.00 Т/с "Отедь".
21.55 Рек-парад.
22.00 Х/ф "Подонки".

НТВ

- 10.00 Анонс. Устами младенца.
10.30 Футбольный клуб.
11.00 Б. Галкин, М. Волонтир в х/ф "В зоне особого внимания".
12.50 TV-сот. Телегазета.
13.00 Н. Черкасов в х/ф "Джудльбарс".
14.20 Мультфильм.
14.35 М/с "Горюц".
15.00 Сегодня.
15.10 Криминал.
15.30 Пойми меня.
16.00 Т/с "Зена - королева воинов".
16.45 От "Винта!".
17.00 Т/с "Бесстрашные".
17.50 TV-сот. Муз. поздравления.
18.50 TV-сот. Телегазета.
19.00 TV-сот. Школьное ТВ.
19.30 Д/с "Шпионы". "Семья шпионов".
20.00 Герой дня.
20.30 Своя игра.
21.00 Сегодня.
21.15 Т/с "Нью-Йорк. Центральный парк".
22.10 Маски-шоу.
22.45 Мультфильм.
23.00 Дог-шоу.
23.30 Герой дня без галстука.
24.00 Сегодня.
00.45 Д. Белуши в боевике "Тайный агент Ройс".

АРИГ УС

- 09.00 Мультфильмы. Х/ф "Огонь, вода и медные трубы".
11.00 Д/с "Путешествия с Национальным географическим обществом".
12.00 Нон-стоп лист.
12.05 В. Коршунов в х/ф "Удар! Еще удар!".
13.45 Место происшествия.
14.00 Нон-стоп лист.
14.05 М/с "Детектив Боги", 1 с.
14.30 Назло рекордам.
14.55 А. Райкин в фильме "Люди и манекены", 1 и 2 с.
17.45 Благая весть.
18.15 Т/с "Таинственный остров".
19.05 Муз. подарок.
19.20 Нон-стоп лист.
19.25 Вы - очевидец.
19.55 Н. Михалков, Л. Гузеева в х/ф "Жесткий романс", 1 и 2 с. В перерыве - Нон-стоп лист.
22.40 "Провинциальные анекдоты" для милых дам (повтор).
23.05 Юмор. т/с "Балда", 1 с.
23.30 Маленькое ночное шоу "З.К.".
23.55 Р. Хауэр в х/ф "Доля секунды".

РАДИО

- 7.12-8.00 Программа "Мэндэ амар, минии Буряад орон" - "Утро Бурятии".
8.10-9.00 Информационная программа "Вчера. Сегодня. Завтра".
19.00-20.00 Радиожурнал "Степные мелодии".

15 ВОСКРЕСЕНЬЕ

КАНАЛ "ОРТ"

- 08.55 А. Ларионова, В. Хохряков в х/ф "Судьба барабанщика".
10.25 Дисней-клуб.
10.55 Спортлото.
11.00 Новости.
11.10 Непутевые заметки.
11.30 Пока все дома.
12.10 Утренняя звезда.
13.00 Служу России!
13.30 Играй, гармонь любимая!
14.00 Крестьянские ведомости.
14.30 Т/с "Подводная одиссея команды Кусто".
15.25 Смехопанорама.
16.00 Новости.
16.20 Клуб путешественников.
17.05 Футбольное обозрение.
17.35 М/с "Новые приключения Винни-Пуха".
18.00 М/с "Чип и Дейл спешат на помощь".
18.30 Колесо истории.
19.15 Мультфильм.
19.30 Жизнь замечательных людей. Сергей Михалков.
20.10 Золотая серия. Андрей Миронов в комедии "Триплусдва".
21.55 Киноафиша.
22.00 Время.

- 22.35 Триллер "Муха".
00.30 Новости.
00.45 Фернандель в комедии "Дон Камилло".

КАНАЛ "РОССИЯ"

- 08.00 Утренний экспресс.
08.50 Служу Отечеству!
09.20 Мультфильм.
10.05 Позвоните Кузе!
10.30 Д/с "Кучугуры и окрестности".
10.55 СВ-шоу.
11.25 Доброе утро, страна!
12.15 Русское лото.
12.55 Мир книг с Леонидом Куравлевым.
13.15 Э. Куин в х/ф "Старик и море".
15.00 Вести.
15.30 Пульс.
16.00 Парламентский час.
16.55 Т/с "Закон и порядок".

БУРЯТСКОЕ ТВ

- 17.40 Мультфильм.
17.50 Спецвыпуск новостей о выборах мэра г. Улан-Удэ.
18.05 Концерт фестиваля "Белый месяц".
19.15 Реклама.

КАНАЛ "РОССИЯ"

- 19.30 Старая квартира. 1967 г. (часть 2-я).
21.00 Зеркало.
22.10 Урмас Отт с Сергеем Михалковым.
23.05 Вовремя.
23.35 Сириневый туман.
00.20 "К-2" представляет...
01.20 О. Борисов, Н. Мордюкова в х/ф "Луна-парк".

ОТБ

- 12.00 Х/ф "Близнецы в зоопарке".
13.55 Рек-парад.
14.00 Т/с "Воздушный волк".
15.00 Слово за слово.
15.30 Лицо с обложки.
16.00 Однажды вечером.
17.00 Спорт на грани.
17.55 Рек-парад.
18.00 Мастера иллюзий.
19.00 Музыкальный проспект.
19.30 Красный угол.
20.00 Х/ф "Графиня Шереметева", 2 с.
21.00 Т/с "Отедь".
21.55 Рек-парад.
22.00 Х/ф "Братья Блюз".
23.55 Выбор сделан?

НТВ

- 10.00 Анонс. Куклы.
10.15 Намедни-74.
11.10 Т/с "Пострелята".
11.40 Т/с "Тропинская жара".
12.50 TV-сот. Телегазета.
13.00 Р. Бейбутов в комедии "АРШИН МАЛ-АЛАН".
14.35 М/с "Горюц".
15.00 Сегодня.
15.10 Полицейские будни.
15.30 Пойми меня.
16.00 Т/с "Зена - королева воинов".
16.45 От "Винта!".
17.00 Финансы и бизнес.
17.15 Устами младенца.
17.45 Век футбола.
18.15 TV-сот. Муз. поздравления.
19.00 TV-сот. Школьное ТВ.
19.30 Муз. программа.
20.00 TV-сот. Автоэкспресс.
20.30 Д/с "Криминальная Россия. Современные хроники".
21.00 Сегодня.
21.15 Т/с "Нью-Йорк. Центральный парк".
22.10 XX век в лицах. "Аристотель Онассис. Золотой грек".
23.00 Итоги. Предисловие.
23.30 П. Ньюмен в драме "Форт Апачи. Бронкс".

АРИГ УС

- 09.00 Мультфильмы. Х/ф "Ганс Рекле и черт".
10.40 Стильно!!!
10.55 Нон-стоп лист.
11.00 И. Переверзев, В. Володин в комедии "Первая прерчатка".
12.25 Маленькое утреннее шоу "З.К.".
12.45 Д/с "Великие тайны и мифы XX в. Тайна Тутанхамона".
13.15 Нон-стоп лист.
13.20 М/с "Детектив Боги".
13.45 А. Райкин в фильме "Люди и манекены", 3 и 4 с.
16.25 Пальчики облизнешь.
16.55 Нон-стоп лист.
17.00 Благая весть.
17.30 Поздравляем Сергея Михалкова! "Большой Фитиль".
18.50 Т/с "Таинственный остров".
19.20 Муз. подарок.
19.35 Нон-стоп лист.
19.40 О.С.П.-студия.
20.25 Нон-стоп лист.
20.30 Д. Белуши в х/ф "Кудряшка Сью".
22.30 Нон-стоп лист.
22.35 Обоз.
23.15 Такси ТВ-6.
23.30 Ночной сеанс: х/ф "Деловая вечеринка".

РАДИО

- 7.15-8.00 Программа "Мэндэ амар, минии Буряад орон" - "Утро Бурятии".
9.10-10.00 Школьный канал. "Остров детства" - репортаж из Новобрянской вспомогательной школы Заиграевского района. "Эдиришүүл".

(дуган) барибал, лама хубарагууд тогтохогүй, замда гарабал, хулгайшад, дээрмэшэд ушарха, таряа тарибал, хуу хатаха, нэрэ алдар олоһон хүн доройтохо, мал суглуулбал, огто тогтохогүй, даллага абабал, хэшэгэй бурхан

улай гаргаха, нүүхэ, бэри буулгаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, замда гараха, хубсаһа эсхэхэ, худаг малтаха, хүнэй шуһа ханаха, төөнхэхэ, тээрмэ бодхоохо, суглаа хэхэ, тангариг үргэхэ, тэнгэри тахиха, шорой, шулуу хүдэлгэхэ, газар

ХҮҮИ ЖАРАНАЙ ГАЛ УЛААГШАН ҮХЭР ЖЭЛ (1997-1998 онууд)

ХАБАРАЙ ЭХИН ХҮХЭ БАР НАРА

Буряад литэ	12	13	14	15	15	16	17
Европын литэ	9	10	11	12	13	14	15
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Лара понед.	Мягмар Марс вторник	Лягба Меркури среда	Пүрдэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран Воскр.
Үнэз Үдэр	хүхэгшэн тичлай	улашн луу	улашгашн могой	шара морин	шарагшан хонин	сагаан бишэн	сагагшан тахиа
Мэнгэ	Лулаан	бсагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан
Һуудал	огторгой	уһан	уула	модон	хин	гал	цорой

Гарагай 2-то шэнын 12 (мартын 9).

Хүхэгшэн туулай, 7 улаан мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, Наранда, нарада, Үүрэй Солбондо зальбарха, тэнгэри тахиха, буян үйлэдэхэ, гүрэм уншуулжа заһал хүлэхэ, даллага абаха, ехэ хүниие бараалхаха, тушаалда хүниие томилхо тухай захиралта тунхаглаха, зарлиг соносхохо, тараг бэрихэ, айраг халааха, дасан, субарга бариха, үхэхэдэй газар эрьехэ, бэри буулгаха мэтын үйлэнүүдгэ һайн. Харин дуганай, гэрэй һуури табиха, нүүхэ, нохой абаха, үгэхэ, аралжаа наймаа хэхэ, үбшэ эмшэлэхэ, ханаха, төөнхэхэ, мал эмнихэ, хүншүү хэрбоһо гаргаха, замда гараха, үхэр, мори худалдаха, шэнэ хубсаһа эсхэхэ, балин гаргаха, ном оршуулха, хэрэлдэхэ, заргалдаха, шорой шулуу хүдэлгэхэ мэтын үйлэнүүд сээртэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 3-да шэнын 13 (мартын 10).

Улаан луу, бсагаан мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. Эхин нарада луу үдэр тудахадаа, модон хохи шанартай гэхэ гү, али ямаршые үйлэдэ муу: бэри буулгабал, үрэггүй болохо, таряа тарибал, ургахагүй, мал адууһа абабал, зөөри болохогүй, нэрэ соло олобол, аша үрэггүй, гэр байра бодхообол, түймэртэ шатаха гэхэ мэтэ. Тиймэһээ энэ үдэр үһэшье, хомһашье абажа болохогүй.

Гарагай 4-дэ шэнын 14 (мартын 11).

Улаагшан могой, 5 шара мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр. Бар нарада могой үдэр тудабал, тэрсүүд гэхэ гү, али харша удхатай гэдэг. Иимэ үдэр мүн лэ алибаа үйлэдэ муу: гэр барибал, эздынһа халаха, һандарха, бэри буулгабал, нүхэрһөө халаха, дасан

ерэхэгүй гэхэ мэтэ. Энэ үдэр хүнэй үһэ, хюмһа абахагүй.

Гарагай 5-да шэнын 15 (мартын 12). Дүйсэн үдэр.

Шара морин, 4 ногоон мэнгын, модондо һуудалтай үдэр. Бурханда зальбарха, мүргэхэ, тэнгэри тахиха, модо, сэсэг тариха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, гэрэй һуури табиха, эм найруулха, шуһа жаһаха, төөнхэхэ, үгэлгэ үгэхэ, лусуудта үргэл үргэхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бодхоохо, тэдэниие арамнайлаха, бүлын амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, даллага абаха, үзэгтэ һураха, бурханай ном шудаллаха, шэнэ гэр бариха, тараг бэрихэ, айраг халааха, үхэр андалдаха, үлзы буянай үйлэ үйлэдэхэ, номой үйлэ эхилхэ, гүйсөөхэ, амарагтайгаа золгохо, уһа гаталха, хубсаһа угааха мэтын үйлэнүүдгэ һайн. Зүгөөр замда гараха, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, бэри буулгаха, хубсаһа эсхэхэ, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, сор галдаха, шэрдэг бүрихэ, хэрэлдэхэ, дайсалдаха, мори худалдаха, худалдажа абаха, тангариг үргэхэ, модо отолхо, үһэ угааха, бэлбэһэн эхэнэрэй гэртэ орохо, үхибүү гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнь ябуулха мэтын үйлэнүүд хорюултай. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, амгалан тэнюун байдалда һайн.

Гарагай 6-да шэнын 15 (мартын 13). Энэ нарада 15-най үдэрнүүд дабхасалдаба.

Шарагшан хонин, 3 хүхэ мэнгын, хийдэ һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, тантрын тарнинуудые уншаха, галзуу ногтуе номгодхохо, лусуудта үргэл үргэхэ, лусын ба уһан балин гаргаха, эм залаха, онгон газар номгодхохо, хари газарта түбхинэхэ, наһа утадхалгын ном уншуулха, шэрдэг бүрихэ мэтын үйлэнүүдгэ һайн. Гэбэшье

малтаха мэтын үйлэнүүдтэ муу. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, амгалан, тэнюун байдалда һайн.

Гарагай 7-до хуушанай 16 (мартын 14).

Сагаан бишэн, 2 хара мэнгын, галда һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, сахиусанда зальбарха, шэнэ газарта нютагжаха, бэри буулгаха, дасанай, субаргын һуури табиха, шэрдэг бүрихэ, модо һуулгаха, шабар хатааха, онгод тахиха, хараал сараха, наһа утадхалгын ном уншуулха, юумэ худалдаха, андалдаа хэхэ мэтын үйлэнүүдгэ һайн. Харин замда гараха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлаха, засаг буялалдаха, хоорондоо хэрэлдэхэ, тэмсэхэ, заргалдаха, хубсаһа эсхэхэ, худаг малтаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ мэтые сээрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 1-дэ хуушанай 17 (мартын 15).

Сагаагшан тахиа, 1 сагаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, тэнгэри тахиха, лусуудта үргэл үргэхэ, угаал хэхэ, һаад тодхор дараха, тангаригаа болуулха, ном номнохо, буян хэхэ, эм найруулха, үзэгтэ һураха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, сэргэ бурхан, мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлаха мэтын үйлэнүүдгэ һайн. Гэхэ зуура гэрэй һуури табиха, малгай, хубсаһа эсхэхэ, шуһа ханаха, бэри буулгаха, хадаг табиха, түрэ хэхэ, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, үхибүү хүлдэ оруулха, багашуулье гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнь ябуулха мэтын үйлэнүүдгэ муу. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, шэг шарайн үнгэ зүһэ муудаха. Наһа барагшын болон бэрийн асуудалаар дасанда хандахаар.

В прошлой публикации о бурят-монгольской йоге "Даян" было дано начало перевода из монгольского трактата по тибетской медицине, сделанное бурятскими востоковедами д.и.н., профессором БГУ Абеевым Н.В. и научным сотрудником БНЦ Цыремпиловым В.Б. Ниже мы даем продолжение перевода с предисловием А.Косыгиной, Б.Цоктоева и О.Баторова.

БИОЭНЕРГЕТИЧЕСКИЕ И КОСМОФИЗИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СИСТЕМЫ ПСИХИЧЕСКОЙ САМОРЕГУЛЯЦИИ И ТРЕНИРОВКИ В БУРЯТ-МОНГОЛЬСКОЙ ЙОГЕ "ДАЯН"

"Я не признаю умерщвления плоти. Я считаю, что ум и привычки нужно тренировать и держать под контролем точно так же, как, скажем, спортсмену необходимо тренировать свое тело"

Дж. Неру.

Человек представляет собой загадку, над которой размышляли еще древние мудрецы Индии. Последователи медицинских школ "Аюрведы" и "Унани" считают, что "лишь тот человек здоров, который свободен от физических недугов, полноценный умственно, чувственно и духовно".

Бурят-монгольская йога являясь системой тренировок по психической саморегуляции, базируется на биоэнергетических, космофизических принципах, лежащих в основе тибетской медицины, которая берет начало в индийской Аюрведе, а также в китайской медицине.

Что является более важным - частное от общего, или само общее? Трудно выявить все эти связи, но бесспорно одно, что они дополняют друг друга, помогают лучше понять, осмыслить, что такое Человек, как ему жить в гармонии с Космосом и своим внутренним миром.

Аюрведа - наука о жизни (перевод с санскрита - "чистое знание", буквально: "Аюр" - "долголетие", "бессмертие"), своеобразная философия жизни. Она основывается на ряде фундаментальных принципов, одним из которых является божественная триада человека, или три жизненные движения (тридоша). Он включает в себя такие понятия, как:

- а) ваю (ветер жизни, дыхание), регулирующий всю психическую и нервную деятельность, подвижность ума и активность человека;
- б) питта (желчь), которая регулирует пищеварение, температуру тела, чувство жажды, голода, обмен веществ, а также контролирует память, чувства храбрости, нежности и др.;
- в) капха (мокрота, слизь), управляющая физическим здоровьем, сексуальными возможностями, являющаяся смазывающим веществом всех органов, а также контролирующая чувства дружбы, милосердия, степень воспитанности.

В тибетской традиции они носят название "Рлунг", "Мкхрис" и "Бад-кан".

В здоровом организме эти факторы, поддерживающие равновесие его функций, обычно находятся в сбалансированном состоянии, но постепенно нуждаются в освещении пищей, жидкостями и т.д. Также признано существование четырех главных элементов - земли, воды, огня и воздуха. Сочетанием этих элементов

создаются органы тела, дыхание жизни, вызываются физиологические процессы в организме людей.

Аюрведа включает в себя элементы йоги. Очищение всех органов тела является сердцевиной медицины Аюрведа и йога - это основные пути достижения очищения, оздоровления органов тела человека с помощью трех движителей (ваю, питта и капха). При этом активизируются умственные способности, что возвышает человека над животным миром, вливает в душу святость и духовность.

В тибетской традиции тело человека построено из пяти первоэлементов, т.е. четырех - земля, вода, огонь, воздух (в Аюрведе), добавилось еще одно понятие - эфир (или пустота), которое дает нам пространство для развития тела. Что рассматривается как частный случай китайской медицины. Естественно, человеческое тело, как живой организм может существовать только в виде взаимоуравновешенной системы из пяти элементов и древние мудрецы в объяснении феномена жизни все жизненные проявления в организме разделили на три основополагающих жизненных принципа: ваю (рлунг) - ветер, питта (мкхрис) - желчь, капха (бад-кан) - слизь, которые образуются в результате соединения пяти первоэлементов. Эфир (пустота) и воздух образуют "телесный ветер". Огонь и вода образуют "желчь", или "телесный огонь". Земля и вода при своем соединении образуют в организме жизненный принцип "слизи".

Комбинация жизненных принципов (Доша) у каждого человека своя, индивидуальная. В зависимости от того какая из доши преобладает в человеке, складывается его конституция. Различается семь типов людей: 1) "ветер", 2) "желчь", 3) "слизь", 4) "ветер-желчь", 5) "ветер-слизь", 6) "желчь-слизь", 7) "сочетающий все начала" и бесчисленное множество промежуточных.

Конституция и все качества человека зависят от многих факторов-врожденных (внутриутробное развитие плода), условия рождения, возраста, пола, космофизических факторов (время года, температура, состояние природы) и др., что в свою очередь обуславливает состояние трех начал - ветра, желчи, слизи. Если эти начала функционируют согласованно и находятся в равновесии друг с другом и в них нет нарушений, то и в организме нет причин для возникновения заболеваний.

Рубрику о бурят-монгольских духовно-оздоровительных системах ведёт академик АСН РАН и МАИ, директор Института востоковедения БГУ Н. АБАЕВ.

(Продолжение следует)

хүгшэгтэй хөөрэлдэн, шэнжэлгэнүүдье, номуудыг ирлэн байна. Д.Д.Дагбаевийг уг гарбалтай гээдэ усынхид Монгол оройной Алтай Хангайгаа ержэ, Эрхүүгэй мөжын Мээрын тала, Үнгэ, Алайр, Худайн голоор зуруутааг, Хандали, Элхи, Оронго, Хурамшаар үдэжэ таража хуурижаһан байна. Зарим нэгэнэйн

хүбүүнинь эсэгийнээ дайшалхы замые мүрдэжэ, олон зүйл элирүүлэн байнал даа. Дайнай хатуу жэлнүүдтэ унаһан малгайгаа абаха тухайг ажаллажа гараһан баатарлиг эхэнэрнүүдэй нэгэн - Мэдэгмаа Рандаловна Дангарова эжы тухайдаа авторай дулаахан найхан үгэнүүдые бэшэһэндэнь баярлахаар. Энэ ном "Хэжэнгын гол" газетын полиграфическа участка барлагһан байна.

"ТАРБАГАТАЙ НЮТАГАЙ ТҮҮХЭНЭЭ"

Ажалай ветеран, Буряад Республикын габьяата юрист, Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Данзан Дагбаевич Дагбаев "Тарбагатай нютагай түүхэнэ" гэхэн алтамал таршагтай ном хаяхан гэрлүүлбэ. Өөрынгөө уг гарбалтай, нютагайнгаа түүхыг "хорхойн мурөөр мүрдэн", элдсэг хулинсагайнгаа нэрэ мүлхэхэ, мүн залуу болон эрхэ үеын хүнүүдтэ мэдүүлэ эрилготой бэшэһэн номын ехэ һонин байна. Үнгэрһэн түүхэе мэдэхгүй хүн түөөдэрэйнгөө эзэн бэшэ гэдэг. Тиймэһээ ямар гарбалтай, энэй үри хэн байһанаа мэдэхэ гээшэ тон шухала. Энэ талаар Данзан Дагбаевич буатандамнай толи жэшээ боломоор байна. Уг унгияа элирүүлхын тула хуушанай бэшэг тамга хараһан, үбгэд

үри саяанар һөөргөө Монгол руу ошожо, мүнөө Дагал сомондо, Улаан-Баатарта хуудаг, Болгарига түбхинөө-шэдшье биш байна. Урданай зоной нэрэнүүдые һонирхомоор. Тийгээд тэрэ нэрэнүүд уг гарбалтай нэрэ боложо тохорһон байна. Жэшэнь, Хүбүүсгэйтэн, Түлөөхэнтэн, Багантан, Баглагтан, Морхойтон, Хүхэнсэйтэн гэхэ мэтэ. "Эхэ эсэгийн һүүлшын зам" гэхэн гаршаг доро аба эжы тухайдаа уярма найханаар бэшэһэн байна. Юрын сэргшэ Дангаров Дагба Дашиевич Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда түрүүшүүлэй тоого татуулжа ошоод, 1942 оной февраль соо Калининска областиин Кошкино дэрээбэндэ шархатааг, Нелюбино дэрээбэндэ хүдөө табигһан байгаа. Бээ олоходоо,

Фото-зурагуудаар шэмгэлээтэй. Номой редактор Б.Бальжинмаев. Техническа редактор - Д.Цыденова. Б-Ц. Дугаров, Д.Доржиева гэгшэд корректорэй үүргэ бэлүүлээ. Найн саарһан гээрэ хэблээтэй. Найн һонин ном гаргаһан ушараарнь аха нүхэрөө амаршалаад, өөртэнь бэсын элүүрые, бүлэгэнь найн найханиие хүсэхэ байһан. Ц. ДОНДОГОЙ.

ЗҮРХЭ СЭДЬХЭЛ ОШОТОН УЯРДАГ

Тэрэ гэхэнһээ хойшо тарбаган харагдаагүй. Үргэн талын дунда үни урданай тахилгата хада - Обоото зүг бүриһөө үндэр ендэр дээрһээ шэнги харагдаха. Энэ хада дээрэ гарахада, хэды найхан бэ? Ара талаһаа ой модоор нэмэлзһэн, ая гангын аятай найхан амисхалаар хангалһан үргэн нэлэнхы тала бэлшээрн. Хоёр гүбэйн нахид тушаа адлиханууд хоёр тоором-нуурнууд. Обоотын оройһоо тээ дорохоно эбэр шэбэр нарихан хэды нарһан мододой хоорондо нүсэгэн хүлөөр гэхэхэн тамгатай тон ганса томо шулуун. Бага ябахаданнай, хүнэй хүлэй табан хурганай мурнууд тон эли тодоор харагдагша бэлэй. Тээ доронь хоёр тооромой хоорондо гуримшуулжа хуулгаһан, дабхасуулжа табиһан томо хабгагар шулуунууд байдаг. Иимэрхүү эртэ үеын түүхэтэ үлэгдэлнүүд үзэгдэдэг гээшэ. Обоотоһоо баруун урагшаа нэлэнхы үргэн талын дундаһаа нэмэлзэмэ хүйтэн аршаан - Сагаан Булаг газар дороһоо гаража, урда зүг-барин, Элхи гол тээшэ яаран урдаха. Зүүн хойто зүгтэ "Обоотын" оройгоор дабхарлан, урданай тахилгата Улаан Үндэр хүхэрэн холоһоо харагдаха. Оршон тойрон ой модотой хада ууланууд олонһые наа, Улаан Үндэр Обоото хоёроо зунай дунда һарын 13-да тахидаг, хүндэлдэг заншалтай юм. Урдань Сагаан һарын нэгэн шэнгээ үлөө эртэ бодожо, унаа мориңдоо мордожо, Улаанай оройдо хүржэ зула бадаргадэг, сэржэм үргэдэг, хии мори хиндхүүдэдэг заншалтай байһан юм. Улаан Үндэрһөө зүүн хойно үзэхэлэн найхан байгааһаар хада уулануудай хоорондо бүтүү модон соо Бүтүүгэй аршаан оршодог. Оршон тойрон аирһа нэрһэн, ара таладань мойһон ургадаг. Амитан зон тэндэ олоороо ержэ, бээ аргалха, амарха аргатай байһан ааб даа. Модон хобоогоор аршаан аалханаар урдажа байбашье, хүн зоной олошорходо, эршэтэй хүсэтэйгөөр гарадагын гайхалтай юм. Бага наһанайнгаа хяхую жаргалтай байдал һанахада, ямар найхам даа. Эртэ

үглөөгүүр бодоходо, улаан наран хада уулын оройгоор ялазан мандаха. Дууша жаахан булжамуур шубууд магтаал татан жэргэхэ. Адуу мал үргэн таладаа аажамханаар бэлшэн гараха. Ангир шубууд аятай хоёр тооромдо арай жаахан дальбараануудаа тэнжүүлэхэ. Томоотой шарахан хараасгай зунай гэрэй үрхөөр орожол, гаражал байха. Аян замда ябаханда, агта мори тойрон алярахан үдэшэхэн үзэгдэхэ. Элхийн эрһенээ гү, али тооромой захиһаа хүүгэдэй хонгёо нарихан хурса абяан эхи ээлжээгүй дуулаха. Нютагай эдэ мэтэ найн найхан байдал эжэлэнгүй сээжэ зүрхэндэ орожол байдаг гээшэ: **Үбсүү шарахан хараасгай Үргэн дэлхэйн шэмгэ лэ, Үлзы найхан үринэрнай Үбгэрхэ сагай жаргал лэ!** Салуу уужам Тарбагатай нютагайм түхэл шарай нимэл даа. Хэдынэйшье сагта урин найханаар утган байхадань, зүрхэ сэдхэл ошотон уярдаг. **ТЭХЫН ДАШАТАНАЙ УГ ИЗАГУУРЬАА** Тэхын Дашатанай уг изагуураар үни урданһаа һонирхоһон тула өөрһөө эхилбэл, ойгосотой байха. Би болбол XV рабжуунын үхэр жолдэ зунай эхин һарын 27-ной үдэр үгөө эртэ сагта, григориянска толёор - 1925 оной майн 31-нэй үдэр Тарбагатайн Баруун Асада олзон галзууд отогой Дандарай Дагбын бүлэдэ түрэнэн Дагбаев Данзан гээшэб. Үни урда саһаа эсэгийн тала дамжан ержэ, Дашатанай гал гуламта мүнөө баригһад гэбэл: минни хүбүүн Эрдэм, Максарай Дондок, Намжилай хүбүүн Баир, Чимит Намжилай хоёр хүбүүд; Сережа, Саһа, Цэрэнэй хүбүүн Гэсэр болонод. Бэһэн үргэмэл хүбүүд. Басагадһаа гараһан эзэнэр олон ааб даа. Тэхын Дашатанай уг гарбал Монгол оройной Алтай Хангайһаа эхитэй юм. Дондок Базаржабоний хадагалжа ябаһан хэрэгүүд соо монголоор бэшэһэн үсөөхэн үгэтэй домог түүхэ байдаг. **Данзан Дагбаевай "ТАРБАГАТАЙ НЮТАГАЙ ТҮҮХЭНЭЭ" гэхэн номһоо.**

Буряад Республикын габьяата барилгашан Владимир Раднаевич Соктоевой 60 наһанай ойн баярта

ҮНЭН СЭДЬХЭЛНЭЭ АМАРШАЛАЯ!

Үндэр хадата Захааминдаа Ухибүүн наһандаа ябахандаа, Табан хушуу малайнгаа Тобир шэмээрнэ үндыхэдөө, Дархан угаа дахаха, Дуулим ороноо шэмэглэхэ, Долгилһон далайе гаталха Дундаршагүй зоригтоо найдан Дурлаһан ажалай оньһые Дахан зорихоо мэдээ гүт? Эдир наһанайнгаа шэрүүншые наань, Этигэл аздаагүйт, нара харахаяа. Эсэгэ, эхэнээ гээгдээшье наа, Эхэ орондоо үгүүлээт энэ наһаяа. Хоолос түүһэн хаһаяа, Хони малаа дахаһанаа, Хүйтэн жабарта даараһанаа Хэзээдэш яажа мартахабта даа. Тулиһан ядаһан зоноо Тийхэдэл хайрлажа хураат. Түби дэлхэйгээрэ ябахандаа, Туһалхал мэдэрэлдэ абтаат. Барилгашан болохо заяан Байгаал даа танда. Зүрхэн соохи ошоёо Зорюулаат барилгын ажалдаа. Сэдхэлэйнгээ дулаае Сүм зорюулаат арадтаа. Баталһан дуран сэдхэлһээ данжадаг, Бата мүнхэ залиршагүй байдаг. Билтарма ууртайгаар долгиано далай, Байдал хүлгөөтэй, найдал хэрэгтэй. Тохорюунуудай далаһаар бусаха үедэ, Тэрэнги, ургын сээсгэлэхэ хаһаар, Тэбэрэт Олиёо Сэхирэй эрьедэ, Тэнгэрийн мүшэд эмнээ баяртайгаар.

Тэрэл хабар мүндэлөө дурантай, Таһаршагүйгөөр зангидагһан хубитнай. Баир хүбүүн эрын ёһоор Баирмаа, Дарима дүүнэрые дахуулаа. Ашанар, эзэнэр үдэжэ, Ашата таабай, төөдэйе жаргуулаа. Элдэб дабаан гаталагдаа даа, Энгэрээр дүүрэн орден, медаль, Толгойтнай сайжа саһаар шэдэлэнги, Тойроод - байдалай зүргэнүүд... Хүнэй наһан мүнхэ бэшэ, Хэһэн ажалаараал сэнтэй. Сугтаа ажаллаһандаа золтойб. Сагайнгаа сууряенэ сонособолтойб. Ким ВАНДАНОВ, "Жилгражданстрой" трестдэ 1975 онһоо суг ажаллаһан.

БУЯН ХЭШЭГТЭЙ, БУРЯД СЭДЬХЭЛТЭЙ

хүтэлбэрилэгшэ гэжэ суурхадан, бүхы наһаараа Яруунадаа хүдөө ажахын хүгжэлтэдэ гол хубитаяа оруулжа байдаг, мүнөө үедэ Хоргын колхозой түрүүлэгшэ Анатолий Витальевич Сазонов дээдэ хургуулитай, ажалай тон баян дүршэлтэй юм. Нарһатын, Яруунын совхозуудай директорээр, "Сельхоз-техникын" эрхилэгшээр Анатолий Витальевичай ажаллаха үедэ эдэ эмхи, ажахынуудай ажал хэрэгүүд, хүн зоной ажабайдал найжарһан, ехэ амжалта туйлагдаһан байна. Нёдондо Хорго нютагтаа шодоной барилгада, арамнайлага мүнгэ һомололсоһон түрүүлэгшэ

нютагаархидтаа "Буряад үнэн" газетын захилда туһалһан габьяатай. Сүлөө сагтаа монгол зурхайгаар һонирхдог, буряад дуунуудые гоёор дууладаг, мүн буян хэшэг үйлэдэхэ гэжэ оролдодог ажалай ветеран, республика соогоо мэдээжэ хүтэлбэрилэгшэ А.В.Сазоновые Сагаалганай һайндэрөөр амаршалан, бүхы найн найханиие хүсөөд, залуу зондо түрүү ажалай жэшээ харуулжа байхыень хүсэ! **Б. ОРБОДОЕВА.** **ЗУРАГ ДЭЭРЭ:** Хорго нютагай шодон арамнайлагада колхозой түрүүлэгшэ А.В.Сазонов хабаадана. **С. ЭРДЫНЕЕВАГАЙ** фото.

шамдаа эрьежэ е р э х э б д и , бусахабди гэз нэн гү? Тэрэл тангаригын минин сэдхэлье иигэжэ хүлгүүлээ, зобоогоо гү? Алтан элһыш тааланаб, далай! Агуу барлагшни гүб, али анда нүхэршни гүб? Угсаатанайнгаа

Джулия Энн Стюарт

Уласхоорондын хэмжээндэ хүйтэн дайнай хаһын эсэлхэдэ, дэлхэйн олон ондоо хубида ажаһуудаг зон, илангаяа зохёохы ажалтан бэе бөгдээ сэдхэлээрээ эзэлүүдгүй тэгүүлдэг болоо.

Танилсая: "Дүхэригэй-мнай" айлан - буряад-монгол угтай Джулия Энн Стюарт Америкын Мичиган штадай Детройт хотодо 1963 ондо түрэтэн намтартай, университет гүүргэһэнэй удаа биологёор бакалаврай, түүхээр магистрай нэрэ зэргэтэй болоо. Америкын түүхэхээ гадна Буряад-Монголой хүгжэлтөөр онсо һонирходог, угсаатанайнгаа орон нутагта энэ зорилгоор ерээ гээш. Жэнхэни монгол хэлэн гээрэ торгилгүй бэрхээр хөөрэлдэг, немец, грек, латынь, унгар, испан хэлэнүүдые һайн мэдэгдэг юм. 35 наһатай түүхэшэ эргэмтэн, хизаар ороноо шэнжэлэгшэ Джулия Энн Стюартын уг изагуур, үндэһэн гарбал тухай өөрын гургалһаа һабагша татан хөөрөл даа.

"ЗҮҮДЭНЭЙМ ДАЛАЙ - БАЙГАЛ ДАЛАЙ!"

... Бишыхан Джулия үе-үе болоод гайхалтай зүүдэ харадаг байба. Бэнь шубуунай үдэн шэнги хүнгэн, гэбэнь урагшаа шуумайн хийдэхэдээ, шуурганһаа түргэн эршэ хүсэтэй. Захагүй сэнхийһэн далайн эрьедэ тэрэ буушадаг хэн. Ноб ногоон дайда, хүб хүхэ уһан, хүмэг шулуун. Амийа абажа ядан һайхашааха. Тон ехэ энхэрэлдэ абтажа, хубсаһаая тайлаад, далай руу гүйцэхэ. Долгинуудтань үлгэдүүлэн жаргажа байтараа, һоришэдэг хэн... Халаг, хаанабши, жаргалай энэ орон?

Буряад орондо ерээд, Байгалай эрьедэ ошоходоо, зүүдэнэйнгээ далайе зүндэнь танижархёо. Энэл дайда, энэл хүмэг шулуун багаһаань хойшо урйадаг, энэл үзэгдэл, энэл оршолон өөр тээшээ татадаг байгаа ха юм. "Амар сайн, Байгал! Минни угсаатан баруун зүг шэглэн, бараг байдал бэдэрэн эндэһээ ошоходоо,

ула мүрөөр шамдаа хүрэн үдэрни ямар гэгээн һаруул гээшэб. "Хэды жаргалтайиб, хэншь мэдэнгүй", - гээд, Джулия бороо һалхышье ойлгохоёо болёод, хүгэдэн зальбарна.

Алас холын Америкэһээ угай алтан утаһа дамжан, айлшалан ерэн баярын лэ, алдарта далайе таниһан агууехэ гайхалын лэ!

ТАНГАРИГ

Хоридохи зуун жэлэй эхин. Түхэрээн сагаан Түнхэнэй үзүүр баяшуул Эрхүүгээр дамжан эд бараа һайса зөөдэг байһан. Унгар үйлдбэрин мебель, мотооорор хүдэлгэгдэдэг сейлкэ, вейлкэ, оёдолы машина, бусадшье эд асарагдадаг бэлэй.

Наймаашадай мори тэргэтэ хамбы энэ удаашы ехын хото руу шэглээ хэн. Холын харгыда, хонжоо наймаанда шуран шурдаһан, ородуудһаа гадна хари гүрэнүүдэй зонтойшье халуун анда харилсаанда ородог хүнүүд эндэй буряадуудай дунда үсөөн бэшэ бэлэй. Тэдэнэй гүдэ Иван, Клара Фроловтоние түрүүлэн оруулмаар хэн. Удамаршань - һамганинь. Набтархан сула брэтэй, харахан шарайтай. Тиихэ зуураа лаб шангахан абаритай, шидэмгэй түргэн зантай. Гар дээрэн амгалан унтажа байһан гурбатайхан Арюунаа Клара бөөмэйлэн эрхэлүүхэ зуураа ханаата болоно: "Аяр Унгар хүрэтэр утын замда аяшархань ха. Хөөрхым... Түрэлнотаг, түрэн дайда, мундарганууд... Сайбалзааша оройнуудыетнай һанан-һанан уйдахаб. Байгални... Бусажа заатагүй ерэхэбди".

Эгээл энэ үедэ тэрэ халуун тоонтотоёо хэтэ мүнхэдөө хахасажа ябаал даа. Мундарганууд тээшэ харасаяа эзэлүүдгүй залахадань, аян замдаа һайн ябарайт гэнхэндэл орой-залаагаа дохигод гүүлэхэдэл үзэгдөө хэн. Гунигышье арилжа, аянай урмадосоонь бүри хүсэтэйгөөр бадаршадаг гэнэ.

Унгар танилтаяа Ивантан Будапешт хото элүүр мэндэ, бүрин бүтэн хүрөөд, зоной дунда зүһэ ондоохоноор үзэгдөшье һаа, ярянаы хэлэндэ ядамаргүй даһан, наймаанай хэрэгнамхан ябуулжа эхилһэн юм. Дэлгүүр дээрэ өөрын магазинтай болоо хэн. Харин дайдада газардан гарзатангүйгөөр амидараа. Арюунын удаа хоёр басагад, хүбүүн түрээб. Хүүгэд үринэрэй олошорходо гү, али сэмүүн сагай гуримһаа боложо гү - Фроловтоной нутагаа бусаха хүсэлын бэлээгүй. Басагадын бэлитэй, тайзан дээрэ зүжэг нааданда хабаадаха шуналтай хэн.

Будапешт хотын театрта бүжэглэдэг байһан Арюуна 1938 ондо унгар яһанай, сахилгаан холбооной мэргэжэлтэн Калман гэнэн хүндэ хадамда гараба. Энэл жэлдэ Юлиана, 1943 ондо Варвара басаганинь түрөө хэн.

Гэнэ гэтэжэ ерэдэг гэдэгтэл Иванай бүлэдэ 1945 ондо

Галина Базаржапова

БУСАЛТАН

(БАРИМТАТА ТУУЖА)

гашуудалта ушар тохёолдоо хэн. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай дүүржэ байһан үймөөтэ үедэ Арюунын дүү басаган оршуулагшаар хүдэлжэ байгаа. Ород солдат тэрэ хүүхэндэ дурлашаба ха. Гэр хүрэтэрн дахажа ерэнзэй удаа хүсөөрөө эдлэхэ хэдэлгэ гаргаба. Энэ үедэ Иван абань гэртээ ороходоо, басагаа хамгаалба. Дээрээ ортоһон солдат хоулайень буудажа хороожорхихон юм.

Энэ үедэ политическэ байдалһаа уламжалан унгар сэрэгшэдэй Германи руу нүүлгэнэй хаһа байгаа. Калманай эсэгэ гэр бүлээ, хүүгэдээ абаад, Мюнхен хотоһоо холо бэшэ Квахайм һууринда нүүжэ түбхинөө хэн. Алта мүнгэ, ажал олоходо Бразилида баришатай гэжэ дуулаад, тишээ зоринбо. Эндэшье байдал баяраар угтаагүй. Нилээн дадажа байтарынь, Америкын Детройт хотодо ажаһуудаг Калманай үбгэн абын аба Янош гэдэг үринэрөө дууджа, далайн саанахи дайда руу нүүлгэ хэн.

Америкын монгол найзанартай

"БИДЭ - МОНГОЛ ЗОМДИ"

Буряад угсаатанай үри һадаһан - Арюуна Юлиана, Варвара басагадтаяа, нүхэртээ имэм замаар дабшажа, Америкын бүрин эрхэтэд болоһон намтартай. Унгар эсэгтэйшье һаа, азиат шэг түһөө элхэн Юлиана 1960 ондо полициин дарга Робертдо хадамда гараба. Роберттын эсэгэ - немец яһанай, эхэн - Шотландиһаа уг гарбалтай хэн. 1963 ондо Юлиана Роберт хоёр Джулия басагатай болоо бэлэй. Энэл Джулия - мүнөөдэрэймнай айшан.

... Эсэгын түһөөтэйшье һаа, сэдхэлээрээ, өөрын хэлээшээр, "яг буряад-монгол" басаган баһаһаа һүбэлгэн, эрдэм номдо хэдэбтэйгээр үндыгөө юм. Жэбжэгэр үндэр брэтэй, мүрэдөө хүрээдолгитохон шара үһэтэй, урихан зулгы шарайтай. Монгол дэгэл, гутал үмдэн, абаһаар харахада "ород" эхэнэрэй редакцида бараалхан ерэхэдэнь, гайхаадшье абаа һэмди. Үндэһэн зонмай өһөдөөшье иимээр хубсалдгүй ха юм. Ёһо заншадманнай талын хүнэй талархалаа мэдүүлхэдэнь, хүлгөөтэй, хүндэтэйгөөр үзэгдэнгүй ялай?

Джулиятай буряад-монголоор хөөрэлдэхэдөө, ямар хэлэн дээрэ бодомжолно хаб гэжэ һонирхоноб.

- Иишэ ерэнээр англияа орхинтоо шахууб. Энэ хэлэн дээрэ харилсаха хүмни үсөөн. Ородоор мэдэхгүйб. Нэгэ хэды юрын ойлгосоһоо бэшыень... Тиммэһээ монголоороол яг бодож үзөөд, харюусанаб даа, - гэжэ Джулия намдууханаар хэлэнэ.

- Буряад, унгар, немец, шотланди-дүрбэн ондоо яһанай, шуһанай холисо худал соом. Гэбэшье буряад-монгол угсаатанай эхин түүхэ, заншал, һуудал, зан абари илангаяа дүтэ, өөрымни. Хүгшэн эжым эжы Клара Унгарһаа Детройт руу хоёр удаа айлшалаа хэн. Англи хэлэндэ муушаг, харин бинь ородые мэдэхгүй, унгарар дутуу-ядуу харилсадаг байгаабди. Арюуна теэбиим англи хэлэндэ мүн лэ ядалдадаг, харин ород, унгар, немец, португали хэлэн дээрэ ойлголсоходоо бэрхэ хэн. 1991

ондо алтан дэлхэйтэй хахасажа, түрэлөө урилһаа мордоо хэн даа. Теэбиимни, эжымни зүһэ шарайгаараа бусадһаа ондоо, хитадшуу гэжэ бүри багадаа обёороо хэм. "Бидэ - монгол зомди", - гэжэ тайлбарилһан юм теэбиимни. Тэрэ гэнэн саһаа хэды олон номой сангуудые уудалаа, урбуулаа гэншэбин! Буряад-монгол гэнэн шэдитэ үгэ шэхэндэм соностон байхадал гэхэ. Дэлхэйе доһолгоһоо эзэн хаан Чингис, тэрэһнээ уламжалһан түүхэ - нюуса таабаридал зүрхыем тамалха. Нүүдэлэй захагүй тала, моридой үүрһэн, инсагаалһань, туруунуудайнь тобороон зүүдэндэм үзэгдэхэ.

Бүри нургуулин байхадаа, Орос, Монгол ошохооб гэхэдэм, суг һурадаг хүүгэд намайе наадалдаг хэн: "Ямар тэнэг юмши. Орос - манай дайсан". Харюудань би арсалдахагүйб, юрэл зүрхэмни бүри үсэдөөр лугшан түшлэгнөөд: "Тиммэ бэшэ, тиммэ бэшэ" гэхэл даа, - гэжэ Джулин хөөрэхэдэ, шууд өөрынгөө замаар дабшаһанинь элринэ.

Юлиана эжынь эдэ бүгэдынь, түрүүшээр саг зуурын шунал гэжэ тоолодог байһандаа, үнхөөр холын аянда гараха болоходонь, сошордоод абаа

юм. Джулин одигон шажан элржэ, буряад-монгол баян шажанаар һонирхожо эхилхэдэнь, аюулай бэшэ гү басагамни, болгоомжолһоо гээдшье үзөө. Теэд байн - байн эбсээ, дадаа. Илангаяа монгол яһанай Ганбаатар хүргэнтэй болоһонһоо хойшо.

- Америкэ - олон үндэһэн яһатанай үлгы нотаг. Ганбаатар Мичиганай университедтэ Ази түбин 4 мянган оюутад һуран хитад, вьетнам, монгол, энэлхэ япон, түбэд, солонгос... Шагшажан тон үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Филадельфи, Вашингтон Чикаго, Блумингтон болоо бусадшье олон тээ дасан дуганууд бии. Манай Детройтоо холо бэшэ Улаан-Үдэ хотын зэргэ 400 мянган хүн зонтой Анн Арбор хотодо буддын шажанай дасанине түбэд үндэһэтэн байгуулан юм. Шэрээгэ ламань - түбэд хүн. 1994 ондо Далай-лама иишэ морилжэ, гурбан хоног соо хурал үнгэртөө хэн. Эжыгтээ өшообди. Дасанһа зон багтажа ядажа байгаа. Хахадынь үндэһэн американецууд, нүгөө хахадынь - азиадууд. Ехэл һүзэглэн шүтөөбди. Буряад - Монгол руу харгы нээгдэнэй гэжэ би мүргөөб.

Чикагоһаа монгол, буряад найзанар ерэнэн байжа, гэртээ абаашажа хонуулааб. Тэдэнээр дамжан Ганбаатартай танилсаа хүм. Чикаго хотодо сахилгааны технигээр хүдэлдэг хэн. Хоюулан нэгэдээд, Ромуус хотодо ажаһуугаабди. Теэд заяамнай нэгэ бэшэ байжа, харгынуданай асатан халаатаа хэн. Мүнөөшье Ганбаатар намда дуратай. Эзэн шэнжэтэй, ёһотойл эрэ хүн... Европо эршүүл нэгэ бага жэжэшэг зантай, минни ханаанда таарадаггүй, - гэнэ Джулия.

Блумингтон хотодо Америкын монголшуудай түб эмхи бии юм. Монгол орон тухай мэдээ дэлгэрүүлһэн номуудые худалдадаг, һонирхоһон зондо хөөржэ үгэдэг юм. Ганса Чикаго хотодо 100 монголһоо бүридэһэн община хүдэлнэ. Тус общиные буряад гарбалтай, Монголой Сэлэнгэ аймгаһаа урган гараһан Эрдэнэбаатар толгойлодо. Джулия Толодо хотын 30-аад монголнуудтай Сагаалган хайшан гэзэ үнгэргэһэн тухайгаа хөөрэнэ. "Бүтэн хони абаад, бүхэли мяха шанаабди, боого шараабди, бууза бэдээбди. Би монгол эдээ янзалжа шадана. Төөлэй, уусан табаг табигдаа. Монголшууа дуушад. Үшөө дууладдаха. Би баһал шадхааб, - гэжэ, Джулия өөрсэ энэ шадбарияа гэршэлээдхинэ.

Хэдэн жэлэй саана "Байгал-Мичиган" гэнэн уласхоорондын хэмжээн үнгэргэгдэжэ, түб дэлхэйн хоёр зэндэмэни нуурнууд амар мэндээ элгээдсээ бэлэй. Мичиган нуурай хажууда монголшууд уулзажа, одоол гоёор тоглодог бүжэглэдэг. Эдэнэй Аунда дүхэригтэ Үбэр-Монгоһоо ерэнэн Буян оролсодог. Эсэгын - Агын буряад, эхэн - Сэлэнгэ аймгаһаа юм. Индиана штадай университеттэ Буряадай мэдээжэ поэт Баир Дугарова дүү басаган Галина Дугарова шудалалгын, мүн США-гай монголнуудай уулзалгын түб гэжэ тус университет суурханхай. Дам саашаа дамжа буряад-монголшууд Америкэдэ олошорһоор.

Vertical text on the right edge of the page, partially cut off, containing various words and fragments.

Урван үгтэ

“БУРЯД ОРОНТОЙ ХҮЙӨӨРӨӨ ХОЛБООТОЙБ”

“Информ-Полис” сониндоо Джулия саг зуура хэлсээгээр ажлаа ороо юм. “Дүхэригыемнай” уншажа бонирхдог.

Джулия дүр зурагуудыг харуулна. Эжингээ дүрье, Америкэдэ монголшуудтай сагалжа байханаа, гэрэйн байдал, харуулан аялшалгануудхаа хэбэгүүд, удагалжа байханаа - олон даа зурагуудыг.

- Ажагууха газараа шэлэ гээ хаань, Америкэс дүтоор ханаха гүш, али Буряад-Монголдоо тубхинэхэм гэхэн гүш? - гэнэб.

Тон монгол маягтайгаар буудалдаа түшэн налайха зуураа Джулия дуратайгаар харюусана:

- Магад, космополит гүлэжэшье болохоб. Америкэдэ түрөөб, дуратаиб. Эрдэм салуулаа, болбосоролдоо нургаа.

Түрэл Минчиган шитаг эндэхидээ адигтоё байгаалтай, сэдхээдээ бөөмэйлэн ябадагби. Тээд зонинь Америкэдэ дан олон, шорголзоной үүр мэтэ.

Үймөөнһөөнь нал эсэхэш. Аюултайшье газар. Ариг сөбэрынь сахиндаань наа, зонинь газар унаа, байгаалия амидэ юмэн гэжэ шүтэдэггүй.

Һүзэг бишэрэл дугаадана гэс. Харин Буряад оронтой гүйһөөрөө холбоотон байханаа зүрхөөрөө мэдэрнэб.

Угай татасые хиндэ хаяхагүйш. Иашээ - Буряад-Монголдоо үлэжэ, эрдэмтэ хүдэлмэрээ үргэлжэлүүхэ хүсэлтэйб.

- Одион шэдишнэ Гүнхэнэй барьдагуудхаа эхитэй байжа болохо гү?

- Магадгүй. Фроловтонон үл- бөөнэрэй үт ёһотой. Удангүй угсаатанайнгаа нютагтай танилсахаа онохоб. Байгалье зүдэндээ, харан мэтээр, магад эрьһэншье байжа болооб.

- Сэмүүн сагта Россин гүрэмнай тон ядуу байдалда гэлсэнэбди. Энэ баримта бурөөнэгүй гү?

- Ажагуудалай талаар бага зэргэ ядалсаан - энэ одоо хамаагүй. Америкэдэ зон олзотолгоор дан үдүүсэ шунахайрдаг. Мүнгэнэй хойноһоо урилдаһан шэнги.

Энээнһээ боложо хүмүүны, нүхэд хоорондын, үнэн сагаан сэдхэлэй харилсаан нуладана. Байдалшье үлэстэй. Салин хүдлэн эхэлшье наа, гаргашань мүн лэ эхэ. Жэшээлбэл, сахилгаанай техникээр хүдэлдэг Ганбаатар нэгэ долоон хоногто 300 доллар гээ гү, али эндхи хуушанай мүнгөөр 1 миллион 800 мянган түхэриг абадаг байгаа. Тээд гэр байрын түлөө харын түлөөһөн 500 доллартэ гэхэ гү, али 3 миллион түхэригтэ хүрэнэ. Зайн галай түлөө -

50, уһанай түлөө - 20, телефоной түлөө 300 доллар (Монгол руу хонходоог байгааби) түлэхэш. Жэлэй 7 процент нэмэлтэйгээр бусаахаар

Джулиян түрэлхиг: Роберт, Юлиана

урьһаламжа абаад, “Форд” машина абаа хэмди. Эндэхээр 60 миллион түхэригэй болоно. Би эрдэм шэнжэлгэхэ гадуур компьютерна техникээр хүдэлдэг нэм - эсэжэ ерээд, эдеггээ бэлдэхэш, хубсаһа хунараа угаахаш. Зүгы мэтэш гээд, Ганбаатар намайе шоглон наадалха. Гэртээ яг монголоор зугаалдаг хадаа ханаандам ехэл аятай байха.

...Джулия ниитын-политическэ ажабайдалһаа хажуу тээ байгаагүй. Демократис ба Республиканска партинуудай дунда шанга зүридөөтэ тэмсэл нулардаггүй гэшэ. Манай айлан Демократис намын гэшүүн юм. США-гай Президентые хунгалтын үедэ бүлэг нүхэдтээ Б.Клинтонтэй танилсаа, хооролдоо нэн. “Демократис нам ажалла зон тухай бодоно. Баян дээрээ бүри баяжаашадай хажуугаар үгытэй ядуушуулай тоо олошорһоор. Эдэнэй тала хаража, би Клинтонэй түлөө дуу хуряахаар ажал ябуулаа нэм”, - гэжэ тэрэ хоорэнэ.

- Һүүлэй үедэ Россин национальна аюулгүй байдал тухай нидээн хөөрэлдэдэг болоод байна. Американ зарим политикууд алишье талаараа нуларһан Россие хэдэн хуби болгожо амьарлуулаад, сэхэ нүлөөгөө шангадхакые элһэнэ гээд олондо мэдээсэл дамжуулдаг хэрэгсэлнүүдтэ бэшэнэ.

- Би нимэ зонинэ галзуу тэнэг, мунхаг гэхэ байнаб. 1 миллиард доллар түлөөд, Сибиринэ нэгэ зуун жэлдэ арендэдэ абаха байгаа гэжэ хумхаарһан нэгэ политигай хэлһые ябаган зугаа болгоод зон хооролдэдэг нэн. Хари гүрэнүүд тээшэ дугташажа байхагүй, өһөдлынгоо эдэй засаг, экономико бэхижүүлэхэ хэрэгтэй.

УУЛЗАЛГА - УДАХАГҮЙ

Гайхалтай олон шажан Америкэдэ дэлгэрэнхэй. Олон түрэлэй, олон хэлбэрийн.

Христос бурханда нүгэдэгшэд динлэнхи олонинь. Һүзэг бишэрэлэй далай соһоо Джулия бөө мүргэлье шэлээ. Газар, уһан, ой модон - хуу амида, хуу эзтэй - энэ үзэл ханаандань илангаяа тааруу байгаа. Буддын шажан бөө мүргэлтэй зүридөөтэй бэшгэнэ. Бурхан багшада, Ногоон Дара эхэдэ, Сагаан Дара эхэдэ мүргэдэг, Далай ламын хуралда ошодог юм.

Америкын дэнэй үндэһэнэй индеецүүдтэй танилсахадаа, бөө мүргэлэй шэднин хүсые бэе дээрээ мэдэрээ, тэдэнэртэ бий шэнжэнүүд өөртэм бин гэжэ ойлгоо нэн. Жэгтэйн гэхэдэ, тэдэнэй ажагуудалтай танилсаһаар, шэнжэлһээр байгараа буряад-монголшуудай ёһо заншалануудтай тон адлишаажа сасуулаад үзөө юм. Хойто Азиһаа, агуухэ хүйтэн нуурай эрьһэнэ ишэ ерэхэмди, шонэ

ехэ шэдитэй байгаа: ужаһан үбшэ эдгээдэг, мэргэлэн үзэхэдөө, шагай шэдэхэдээ оносотой. Хүсээ элсүүлэн һомолоо наа, гэнтэ бууһан шуурганине тогтоохо шадалтай. Түрүүшээр намайе голоо. Тээд сахюусанинь холодуулаагүй, дүтэ баряад байгаа. Жэл хахадай хугасаада нургаальнь гараа хүм, - гэжэ Джулия хоорэнэ.

Джулиягай удаган нэрэ - Саран Гэрэл. Хүндэ туһа хүргэхэдөө, харын шэнэ, хууцианше,

“Монгол гүрэнэй түүхэ эндэхээ, Буряадһаа эхитэй”

нэмэжэ гү, али хорожо байһыень хараада абадаг. Тэргэд харгаша мүндэлхэдэ, хамагай найн, ханагдааша юмэн хүсэтэйгөөр бүтэдэг гэжэ тоолоно.

Линда Люк үнгэрһэн сагай хүшгэ сэлдэг, сагые хэтэлэн, ерээдүйе харадаг - нимэ шэдиэ харуулахандь, Джулия гэршэ байгаа. Аншнаб үндэһэнэй индеец Чарли Мейер гэгшын ан амьтан болодог хубилгаан хүсэн тухай хөөрөб. Һүнэхээ шэхээрээ гаргаад, баабгайн бээд оруула тамиргай юм ха. Дэнэйнүүд монголшуудтай

“Информ Полис” сониний офисто

үгтайбди, бөөнэр удаганууднай хун шубуудһаа эхитэй гэдэг. Үндэр тэнгэри Эсэгые, үлгэн дэлхэй Эхые шүтэдэг. Буряадай һэын гэртэл адли найман ханатай гэрнүүдтэ ажагуудаг. Эдэ бүгэдые баримталан тааруулан үзэжэ, эртэ урдын буряадууд шэнэ түби руу нүүһэн байжа болоо гэжэ тобишолно. Һүүлэй үедэ Монголой ба индеецүүдэй ажагуудаг Аризонны, Нью-Мехикын студентнэрэй бэе бээдэ айлшадаг болоһонинь үндэхэ баримтатай гээд эрдэмтэн тоолоно.

- 22-тойдоо шэрүүцээр үбөөд, цалаги гэхэн индеец үндэхэтэнэй удаган Линда Люк гээшэтэй ушарһан, тингэжэ удаганай удхатайб гэжэ ойлгоһон хүм. Линда айхабтар

түһөөгөөрөө адлирхуу дүтэ. Жэһээлбэл, Шакатавэйкэй бөө Монгол орон эртэ урдымнай үлгы нютаг гэжэ тоолодог. Охейса бөөгэй хоюулан Джулия үдэшэхэдөө, эртэ урдымни нютагһаа турлаагай, бүргэдэй үдэ асараарай гэжэ захяа юм ха.

Америкын правительстве хэдэн зуун жэлэй туршада бөө мүргэлье хоридог байханаа 30 жэлэй саана энэ хорилтоёо буулгаа юм. Тэрэ саһаа хэргэн хүгжэлтэ эхилээ.

Холымнай айлан хоёр ехэ гүрэнине холбоһон элшэн сайд шэнгээр үзэгдэхэ юм. Ногоодой сэсэн хатан, Арюун Гоохон, Наран хүүхэн - гээд бусадшье найхан нэрэнүүдээр Джулия нэрлэхэ дуран хүрэнэ. Манай жэнхэни соёлые мэдэжэ абаха

гэһэн оюун ухаан, бэлиг, эхэнэрэй иддам - түгэс бии ха юм. Зүүнэй, баруунай болбосорол бээдэ тэнсүүлэн шэнгээһэн дээдын замбиһаа бууһан тэнгэрийн хүүхэнинэ һануула бэшэ гү?

Гунан ехэ дэлхэйе Гурба дахин тойробо, Дүнэн ехэ дэлхэйе

Дүрбэ дахин тойробо, - үшөөл олон ерэлгэн-ошолгон, үдэшэлгэн-угталган, “шэнэ, хуушан ханинарай амаршалга, амар мэндын тэмдэгүүд, инаг дуран хүлээнэл Джулияне.

Детройт хотодоо ажагуудаг Юлиана эжытээ Джулия интернет холбоогоор харилсаатай. “Хуби заяанайм иимээр эрьһэндэ эжым үүргэ

ехэ. Багаһаам хойшо олон хэлэнүүдтэ нургаа, һонюушаар, эрдэм номдо эрмэлзэлтэйгээр хүмүүжүүлээ юм. Абамни хэдэн жэлэй саана алтан дэлхэйтэй хахасаа нэн даа”, - гэнэ Джулия.

Сталдээрэ бишыхан кактус... Шэмхэ заахан аад, бэээ хамгаалха хадхууртай.

Хадхуурынь ручкаар тоншоод үзэнэб. Джулия хорино: “Болохогүй. Гомдохо. Эзэнинь уурлаха”. Үнэхөөрөөнь тинмэ.

Хүлсэл гуйнаб. Джулияһаа, кактусһаа. Байгалай эрьһэнэ суглуулан гэлдгэр шулуунуудые тэрэ харуулаа.

Эдэ шулуунуудай худалнууд соо үнэтэ мэдээсэл. Тодорхой үлэһүүдтэ, тодорхой байдалда “уншажа” боломоор ха. Магад, замби түбин эгээл гол нюусанууд нимэл юрын үзэгдэлнүүд соо хадагалаатай гү?

Эрдэмтэдэй, бөө удаганарай тааха, тайлбарилха юмэн бэээ.

Мүнөө Джулия Энн Стюарт “Чингис хаан, Буряад нютаг ба Монгол гүрэнэй йзагуур” гэхэн хүдэлмэри оршуулна. Буряад орон - монгол үндэхэтэнэй үлгы, Монгол гүрэнэй түүхэ эндэхээ, Буряадһаа, Онон мүрэнэй эрьһэнэ эхитэй гэжэ Джулия тоолоно.

Буряад орон тухай мэдэсэ Америкын Холбоото Штатууд руу интернет холбоогоор дамжуулан дэлгэрүүлэхэ хүсэлтэй.

“Бүхы наһаараа Буряад-Монголой талаар ажал хэхэ, дэлхэйн түүхэдэ энэ ехэ улас түрэ ямар хамаатайб гэжэ улам саашань шэнжэлхэ, буянтай ажаидарха - нимэ хүсэлтэйб. Угсаатан зоннай нэргэн, батажаг, уласхоорондын харилсаае бэхижүүлэн хүгжэг лэ! Орон тэнгэриймнай орхихогүй!” - гэжэ Джулия бата найдалаа мэдүүлэнэ.

... Холын хорёод онуудта үри хүүгэдээ Унгар орон руу үдэшлэн мундарганууд мүнөө болотор тэдэнэ хүлэһээр гү? Уулзалга - удахагүй...

(Үргэлжэлэлын хожом гараха).

Залуу наһан - залитай үел:

МАША НАЙХАН ХАБАРЫЙ НАЙНДЭРӨӨР!

"Үлгэн Дэлхэй - эхэмни, Үндэр Тэнгэри - эсэгэмни" гэдэг буряад зон хэр утнаа орон дэлхэйдээ хандадаг, зальбардаг юм. Дэлхэйн олохон арадуудай шажан мүргэлдэ эрэ хүнэй, Эсэгийн хүлдэ - үндэр дээдын, тэнгэриһээ заяатай, найн талын шэнжэтэй байдаг. Харин эхэнэрэй, эхэ хүнэй хүлдэ - газар, шорой, доодын удхатай, нүгэл шэбэлтэй холбоотой юм. Гэбэшье иимэ хараа бодол хүн түрэлтэнэй хүгжэлтын холын бэшэ патриархатай үе сагта бүриддэһэн түүхэтэй. Харин бүри урда сагта эхэнэр хүндэ хандаса ямар байгаа хаб?

Эртэ урдын Егиледтэ, матриархатай үедэ, эхэнэр бурхан Нут хүн түрэлтэниие а р ш а л а н хамгаалагша байһан, тиихэдээ бүхы дэлхэе халхалан тойроһон тэнгэриин түхэлөөр дээдэ тээн, харин Газарай эрэ бурхан Геб бүри жаа бээтэйгээр, доодо тээн зураглагдадаг байһан түүхэтэй.

Агууехэ Гомерэй "Илиадые" дурсабал, энэ гайхамшагта зохёол соо эхэнэр хүн эрэ хүнтэй адли тэгшээр сэнгэгдэнэ, найханаар зураглагдана. Алдар суута Гекторэй Андромаха нүхэртэйгөө хахасаһан ушарые Гомертэл адли сэдхэл хүдэлгэмэ хүсэтэйгээр харуулан уран зохёолшод тэрэгэнһээ хойшо үсөөн лэ ха даа.

Түүхын хүгжэлтын ёһо

жамаар эхэ хүнэй нүлөөн общество дотор нуладажа, эсэгийн засаг тогтоһон байна. Дэлхэйн бүтэһэн, мүн хүн түрэлтэнэй бии болоһон тухай үльгэр домогууд арад бүхэндэ бии юм. Гэбэшье эхэнэр хүнэй нүгэл шэбэлһээ боложо, Бурханай оронһоо (рай) намнагдаһан тухай домог гансал Библидэ ушарна. ханаад үзэхэдэ, Адамай ганса хабирганаа бүтэһэн Ева,

шабар хадаал шабар, эхэнэртэйнь хөөрэддэбэлдээрэ, тэрэшни ехэ һонюуша, хүбэлгэн, бүхы юумэ мэдэхээ ханадаг..." Эхэнэр хүнэй хүбэлгэн, һонюуша шэнжэлһээ боложо, хүн түрэлтэн инаг дуранай хүсэтэ мэдэрэлтэй танилсаһан болоно. Энээнэй түлөө Бурханай хараалда хүртэжэ, Газар дээрэ намнагдаһанаа хүнүүд ехэ шаналдаг хаш, аяар мүнөө хүрэтэр эхэнэр хүниие

эхэнэрнүүд үсөөн бэшэ, жэл ошохо бүри олошорно. Политикада, гүрэн түрье хүтэлбэрлэгдэ эхэнэр хүниие хабаадуулахгүйе өрөлдодог эршүүлһээ үһөөгөө абахаяа наһан юм шэнги, дэлхэйн олохон гүрэнүүдтэ эхэнэрнүүд Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ алба хэдэг болонхой. Жэшэнь, США-гай сэрэгтэй алба хаагшадай 13 процентнь - эхэнэрнүүд. Сэрэгтэй табадахи летчик

армида контрактын гуримаар алба гарагша эхэнэрнүүд ехэ олон. һонирхолтой юумэ-ниинь гэхэдэ, агаарай-десанг-на сэрэгүүдтэ бүһэгүйшүүл олошорно.

Испанида тореадор хэр утнаа эрэ хүн байгаа, энэ мэргэжэл хадаа эрэ хүнэй эрэлхэг зоригтой хүлдэ тэмдэг байһан юм. Харин һүүлэй үедэ галзуурһан бухатай тэмсэхээ испан эхэнэрнүүд гарадаг болонхой. Эдэ мэтын үзэгдэлнүүд тухай юун гэжэ ханаха байнабта, хүндэтэ эршүүл?

Эрэ хүнэй зүрхые Эзэлэг лэ мүнхэдөө Дара эхын энхэрэл, Джокондын жэгтэй

миһэрэл
Туяна САМБЯЛОВА.
Л. ПЕРГЕНОВЭЙ зураг.

ХҮН ТҮРЭЛТЭНЭЙ "НҮГЭЛ ШЭБЭЛ" ГҮ, АЛИ...

зэмэтгэдэ тооложо, нүгэлтэй, ада шүдхэртэй холбожол байдаг...

Эсэгийн засаг илажа, эхэнэр хүниие доромжлоһон үе саг олон мянган жэлдэ үргэлжлөө. Урда сагай иудейнүүдэй эгээн сэсэн гэжэ алдаршаһан хаан Соломон "Үхэлһөө доро юумэн - эхэнэр" гэжэ хэлэһэн гэлсэдэг. Теэд юундэ Соломон аяар 1000 һамгатай байгаа?

Мянгадахин үхэхөө ханахадаа гү?

Амазонконууд тухай домог дурдаа. С э р э г ш э эхэнэрнүүдэй гүрэн тухай домог хүн түрэлтэнэй хүгжэлтын үүр сайха үеын үзэсхэлэн найхан зүүдэн шэнги... Юундэ иимэ домог бии болооб? Эрэ хүнэй дарлалтада эсэргүүсэн бии болоо.

Мүнөө үедэшье "амазонконууд" гэхээр сэрэгшэ-

бүхэн эндэ - эхэнэр юм. Норвегидэ эхэнэр хүниие далайн онгосо дээрэ абахайгүй гэхэн хэр утнаа нангинаар сахигдадаг байһан ёһо заншал эбдэгдэхэһээ гадна, мүн уһан доро тамардаг онгосын командиараар эхэнэрнүүд томилогдоно. Голландин

армида бүһэгүйшүүл тон олон. Германидашье олошоржо байнхай. Францида Дотоодын хэрэгүүдэй министрствын, полициин дээдэ тушаалнуудта эхэнэрнүүд томилогдоно. Россин

Прометейдэл адли хэрэг үйлэдэжэ, амидаралай гол удха бөөдээ нюуһан хорюулта модной жэмэс амталхые эрэ хүниие баадхана ха юм. Хэрбээ Евын иимэ үүсхэл гаргаагүй хаа, хүн түрэлтэн найн, муу гэшье, ами наһан ба үхэл гэшье, инаг дуран, үри хүүгэд гэшье, инаг мэдэнгүй үлэшэхэ байгаа бшуу! Талмуд соо хэлэгдэнхэй: "Урид могой эрэ хүндэ хандаха гэхэн аад, ингэжэ бодобо ха: "Адамтай хэлсэһэнэй хэрэггүй, тэрэшни

ХЭЗЭЭ, ХААНА ЮУН БОЛООБ?

МАРТЫН 1:
1881 он - Россин хаан 1-дугаар Павелье алаба.
1-дугаар Александр Россин хаан болобо.
1887 он - Россин хаан 1-дугаар Александрын ами наһанда гар хүрбэ.
1898 он - Минскдэ РСДРП-гэй нэгдэхэй съездэ нээгдэ.
1920 он - Венгридэ фашистнар диктаторска засаг тогтообо.
МАРТЫН 2:
1956 он - Тбилиси хотодо Сталиниие дэмжэһэн залуушуулай демонстрациие буудаба.
1969 он - Уссури гол дээрэхи Даманска олтирогто совет хилын харуулашад Хятад сэрэгтэй дайлагдаһан байна.
МАРТЫН 3:
1918 он - Дэлхэйн нэгдэхэй дайнаа Росси гараба. Брест-Литовскдо болоһон эб найрамдалай харилсаан дээрэ хэлсэһэнэй үедэ дайнай дүүрэн тухай документдэ Росси, Германи, Австро-Венгри, Болгари, Турци гараа тбиһан юм.
1944 он - БМАССР-эй дэбисхэр дээрэ Закаменск хото байгуулагдаа.
1944 он - Улаан-Үдэ хотодо Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музей нээгдэбэ.
МАРТЫН 4:
1933 он - Франклин Рузвельт США-гай президентээр һунгагдаба.
МАРТЫН 5:
1953 он - И.В. Сталин наһа бараба.

ХИТАД ХОШОН ЯРЯАН

БҮНЭГҮЙ ХҮН БАНА ТИЙГЭЖЭ ЗҮҮДЭЛДЭГ ЮМ ГҮ?

Жао ши-жиэ гэдэг хүн унтажа байһанаа, хүниин тэнгээр һэрээд, эхэнэрһэнь:
- Би айлай эхэнэртэй унтажа байнаб, - гээд зүүдэлбэб. Бүһэгүй хүн бана тийгэжэ зүүдэлдэг юм гү? - гэжэ асуухадань, тэрэнь:
- Эрэ эмэ бултадаа юун илгаа байхаб! - гээбэ даа. Жао ши-жиэ харайжа бодоод, эхэнэрэ наншаа гэдэг.

ҮЗЭЛШЫН БАСАГАН

Үзэлшэн басагантаяа һуудаг байгаа. Абань басагатаа үзэлшэн болгожо, оорыгөө залгамжауулаха гэжэ оролдодог һэн. Зүгөөр басаган энээндэнь дурагүй байһан. Аргаа барагдахадаа, абань нэгэ үдэр басагандаа:

- Үзэлшэн болохые бодохогүй, хубигүй үхээр! - гэжэ занбаба. Басаганиинь:

- Үзэлшэн болохоодо юун байхаб! Бэлэхэн ха юм! - гээбэ. Үглөөдэрнь уһан борооноор нэгэ хүн юумэ үзүүлхээс орожо эрбэ. Абань басагандаа: "Энэ хүндэ үзөөд үгэ!" гээд хэлэбэ. Басаган эрэнэн хүндэ хандажа асууба:

- Та зүүн-хойто зүгһөө эрэ гүт?

Эрэнэн хүн гайхажа:
- Тиимэ. Би зүүн-хойноһоо эрбэб.

Басаган:
- Танай нэрэ Жан гэдэг бээ? Эрэнэн хүн бүри гайхаад,
- Тиимэ. Минии обог Жан

гэдэг.

Басаган:
- Та эхэнэрэ үзүүлхэ гэжэ эрэнэн гүт?

Эрэнэн хүн гайхачын ехээр гайхажа:

- Тиимэ. Би эхэнэрэ үзүүлхэ гэжэ эрбэб, - гэжэ хэлэбэ. Тэрэ хүнэй үзүүлжэ дүүргээд, мордоһонойнь удаа абань ехээр гайхажа, басаганһаа асууба:

- Ши энэ һаяын хүнэй зүүн-хойноһоо эрэные яажа мэдэбэш? Басаган:

- Мүнөөдэр зүүн-хойноһоо халхитай байна. Тэрэ хүнэй ара бөннь шал болотороо норһон мүртөө, үбэр энгэрэйн хуурай байһые харааб. Зүүн-хойноһоо, халхи уруу ерэхэһээ ондоо юун байхаб, абамни, - гэжэ харюусаба. Абань:

- Жан обогтой гэдэгые яажа мэдэбэш? - гээбэ. Басаган:

- Шүхэрэйн эшэ дээрэ Чин Хэ нютагай гэжэ һилээтэй байхадань, бодожо үзөөд, Жан обогтой байгаа ёһотой гээд ханааб, - гээбэ. Абань:

- Эхэнэрэ үзүүлхээс эрэ гэжэ яажа мэдэбэш? - гээбэ.

- Энэ уһан борооноор эхэнэрээл гэжэ ябаа ёһотой. Эсэгэ эхынгээ түлөө иигэжэ зобожо ябадаг хүн юрэ байхагүйл даа, - гээбэ басаганиинь.

"БУШУУХАН ЯБЫШ!"

Ядуу хубуун баян айлай басага һамган болгон абаха гэхэдэ, бэлэг үгэхэ юумэгүй байхадаа, хулгайлаха абаха гэжэ бодоно. Тийгээд үдэһын бүрэнхыгөөр

басагата барижа абаад, үргэлөөд зугадашаба. Ами ороод харахадань, тэрэнь зараса басаган байгаа. Тэрэ баян айлайхи мэдэжэрхөөд, хойноһоонь эрыоулбэ.

- Буруу хүниие абаад ябашабаш! - гээд хашхарагдахадань, үргэлүүлһэн зараса басаган хүбүүндэ:

- Тэдэнэй үгые бү дуулыш! Тэдэнэр шал худалаар хэлэжэ байна. Бушуухан ябыш! Бушуухан ябыш! - гэхэн.

ХУЛГАЙШАН

Нэгэ тосхондо зүгөөр ядуу эхэ басаган хоёр амидаржа һуудаг байгаа. Наһажан тэрэ эхэн муртөө үмдэхэ гансаһые самсагүй һэн.

Зунай бүгшэм халуун үдэшэ эхэ басаган хоёр хашаа дотороо һэрюусэжэ һууба. Үдэһын бүрэнхыдэ хашаа дээгүүр нэгэ хүнэй миисгэй мэтэ дамжан гүйжэ ябахые басаган хараад, айһандаа:

- Одоо энэ хүниие ядаг бэлэй! Хулгайшан! - гэжэ дуу алдахадань, эхэнэ:

- Зүгөөр! Зүгөөр! Бү айгаарай. Үдэр олододоггүй юумээ һүни оложо, амидардаг байнгүй яахаб! - гэжэ аалиханаар дороһоо харюусаба.

Энэ үгэ дуулаһан хулгайшан хашаа дээрэһээ:

- Энэ айлай абгай зүб лэ хэлэжэ шададаг хүн байна. Үглөөдэр нэгэ мүртөө углаха ганса самса оложо, абаад ерэхэб - гэжэ хэлэбэ.

Үглөөдэрнь хулгайшан ерээд, абгайда, нээрэшье, нэгэ самса үгэһэн гээд.
А. ДАРИЖАПОВА.

ДУУЛИМ АРА ХАНГАЙГАА БУСАХАЛБИ

Огторгойн алас үндэртэ яларһан

Одохон мүшэнгөө гүйлгэн гарахалби.

Дээдэ замбига, гайхалтай юртэмсэгэ,

Тэнгэриин ерэн юһэн дархашуулаа,

Шара алтан бэлэйг габтуулаа,

Шинии хурганда зүүлгэжэ хусэлтэйлби.

Зөөлэн царуу эжыншини ханаанга

Дуран тухайгаа ойлгуулжа шадаал һаа,

Зээгэн хара үүлээр шамтаа

Дуулим Ара хангайгаа бусахалби.

Амгалан БУДАЕВ

ЗҮРХЭ СЭДЬХЭЛЭЙ МҮРНҮҮД, ЗҮБШЭХЭ ӨНӨТӨЙ ЗҮЙЛНҮҮД

Шиний нүдөөр шэртэнэм энэ дэлхэй

"Главное - это родиться," гэдэг нь үргэлж үнэн байдаг. Марина Цырен-Дулма Дондоковна "Залуу үетэндөө найдахаар байна" гэдэгтэй...

нүгөө 30 минута соонь бүхы тээгээ сэбэрлээд байгша нэн. Дунда хургуулида хуража байхадань, Сэсэгэй аба эжы наһа бараһан. Үншэрһэн басаган хүбүүн хоёрые түрэлхидын нэгэ нэгээр гэр бүлэдөө абahan гэжэ Сэсэгэй хөөрөөнһөө бидэ мэдэгшэ хэмди. Манай хураһан хотодо түрэн аха болон эсэгын дүү хүбүүн гэр бүлэтээ ажаһуугаа.

үлдэһэн байна. Тиихэдэнь Сэсэг урмаа хухараагүй, заа зуу наймаалһаар, Хитад гаража ерэдэг болоо. Тэрэ уулзахадам, Хитадһаа худалдаанай эд бараа асар.

ЭНЭЭХЭН ХАНАДАА ЖАРГАЛТАЙ ГҮБ?

Лаг... Гэбэшье тогтоһон ажабайдалайнгаа гуримда адажа, зарим тэды дутуу дундануудаа заһабашье, тэды зэргэ шэнэдхээшье наа, бултынь үндһөөрнь хубилгаха аргагүй гэшье. Тэрээндэ саг хэрэгтэй ха юм. Лена И. (хэлэ бэшэгэй факультетэй оюутан).

жэлэй туршада бидэ тэдэниие нэгэшье хараагүй, тэдэ манайда нэгэшье ерэжэ үзөөгүй юм. Сэсэг хаа-яал тэдэнэртээ ошодог нэн. Амаралтадаа гэр гэртээ тарахадамнай, Сэсэг хүршэ хото аяншалха гү, алишье наа, оюутадай отрядтай бүриддэд ороод, хаана нэгэ тээ хүдэлдэг нэн.

баян хаяхан түрэн ахань хэдэн жэлэй харалсаагүй аад, "ехэ ялада орооб, мунгэ эльгээгүш" гэжэ гуйһан юм ха. - Эльгээгээб. Муу хайншы наа, түрэн ахамни ха юм. Урагша хойшоо ябажа эсээб. Ямар зондо жаргал тудаж, амгалан тэнюун нуудаг юм? Юундэ энэ дэлхэй дээрэ ажамидархын тула хүүлшын хүсөөрөө аһалдаха, абирха болоно гэшэбид?

Сайн байна, хүндэтэ редакци! Би үнэнэй танил Сэсэг басаган тухайгаа бэшэхэ ханаатайб. Наяхан лэ 25 наһаяа түсэһэн аад, Сэсэг ажабайдалай шэрүүн шэнжэнүүдые өөр дээрээ мэдэрһэн гэшэ. Хамтын байрада нэгэ таһалга соо суг хамга нуудаг Сэсэгнай, хургуулиһаа гүйдэөөрөө шахуу ерээд, ябууд дунда эдэлэмсээрээ, номуудаа хубалшалан читальна зал ябашагша бэлэй. Дүрбэдэхи курсын басагад залуу оюутанаа "одхон басаганнай" гэжэ үзрээд, шоглон наадалашье наа, хуралсалдаа оролдосотойгоор хандахадань, аамжэн байдаг хэмди. Амаралтын үдэр Сэсэг хара эртэ бодоод лэ, түршэгэнхэ, таһалга соохиёо сэбэрлэхэ. Түрүүшээр лэ оролдоно бээ гэжэ ханахаданмай, Сэсэг хуралсалтай 5 жэл соо үнөөхи хандан, түрэн ябадалтай, хахад нас соо бүхы юмээс урбуулаад,

Мүнөө, 10 гаран жэлэй үнгэрһэн хойно ханахадан, Сэсэгнай амаралтынгаа үедэ ошохо түрэл айлгүй, угтан абаха түрэлхидгүй байгаа ха юм. Дээдэ хургуулиа дүүргээд, хоёр жэл хургуулида багшалаад, Якутск ябаа гэжэ нэгтэ дуулааб.

Якутскда, Хитадта ямар ондоо байдал гэшэб? Улаан-Үдээс ерэхэдээ, зосоом уйдхартай болодог, үгытэй, тулюур байдал. Юуб даа хээ наа... Олон хүүр хэлэнгүй, үйлэдбэрийн багахан предпряти нээхэ хэрэгтэй, гээд Сэсэг зоригтойгоор хэлээ нэн...

Мүнөө зун Сэсэгтээ уулзашооб. Амар мэндээ хэлсэн, ажабайдал тухайгаа аалихан Сэсэг хөөрөжэ эхилээ. "Эрдэмтэй болоо хадаа, өөрыгөө тэжээхэ аргатайш" гэхэднэ, Сэсэг эндэ тэндэһээ мунгэ суглуулаад, хамта хураһан басагандаа Якутск ябашан байгаа. - Тиихэдэ, би заабол өөрөө "хүл дээрээ" гарахаб, хүндэ хэрэггүй хадаа, шүдөө зуугаад, шүрбэһөө шангалаад, ажамидархаб гэжэ ханаа нэм. Сагай шэрүүндэ сэдхэл хубилха заабол, - гэжэ Сэсэг хэлээ нэн.

Сэсэгхэмнай, зоригоо бү алдыш! Марина Х. Улаан-Үдэ хото.

Үнөөхи түрэлхидын хүндөөр үбдэжэ, Сэсэг Якутскһаа 5 жэл болоод, нүүжэ ерэхэ баатай болоо. Үргэжэ абahan түрэлхидөө ехэ хайнаар харууһалжа байтарынь, тэдэнэрын "гэрыемнай эзэлнэ аа гү" гээд Сэсэгыг гэрһээ

"Өөрын хэрэг эрхилхын тула ганса зориг хэрэгтэй бэшэ, мунгэтэй байха шухала" гэжэ аудиторска нэгэ фирмын 28-тай директор хэлээ нэн. Ямар нэгэ ажал эхилхэдээ, хүн бүхэн заабол засагай дээдэ зургаантай ушарна. Гүрэн түрын хуулитай, эрхэтэнэй уялга ба эрхэнүүдтэй дүтэ танилсана. Олонхи ушарта хуулига ёһо гурим тогтоогдоходоо, залуу зоной эрилтэ, бодолнуудые хараада абанагүй. Тиимэһээ гүрэн түрын засаг, залуу үетэн бэе бэеһээ ехэ холо. "Политика", "Президент" гэдэн үгэнүүдые дуулахадаа, хотын захиргаанай толгойлогшын хунгалта гэхэдэ, манай залуушуул ханаа амар хуунад. Е.ЦЫБЕНОВА.

"СТОЛОВОДО ОРОХОДОО, ӨӨРЫНГӨӨ ЭДЭЭ АСАРА" Тэмэндэ арай гэжэ хүсэ хүрээжэ, хубсаһа хунараа утаһаа болоо нэнби. Һүниидөө хатахынь газра үлгөөд, үлгөөгүүр харахаданни, ажынэ үмдэнэймин хараа бэрааншые үгы. Гоёхон лэ ажынэ байгаа нэн, хэдэн хармаантай, ялагар салгар гөлтөнүүдтэй... Уйдхарта дарагдаһан би милицидэ хандаа аабзаб. Нэрэ, обог, түрэнхэн үдэр, лютаг нуга хуража эхилхэдэнь, хэлэжэ үгөө боложо байтарни: - Танай нэрэ обог мэдээ аабзабди. Хулууһан хүнтнай хэн гэжэ нэгтэй байгаа юм? - гэжэ залуухан лейтенант шангаһаанар хуражархиба.

Халаг! Унтажа байһан би нэрэ обогынь хуража үрдэггүй нэм. - Ядахын сагта онсо тэмдэг танюуһынь ханаагүй гүт? Магад ямар нэгэ толбо, хорьбо байжа болоо. Хулгайшанай онсо тэмдэг танюуһынь ханаа абаагүйдөө ямар ехээр эшээ гэшэбид? - Тиигээ наа, халаһан хэрэг. Танайхиһаа болохо бэшэ ехэ ехэ хэрэгүүдтэ дарагдаһанхайбди. Хэрбээ онсо тэмдэгийн үгы наа, ара нэрынь ханаа хаатнай, хэрэгтнай ондоогоор лэ ошохо байгаа. Харин мүнөө юу хэхэбши даа...

Тээд тиимэ хэрэгтэй зүйл намда байбагүй. - Танда туһалжа шадахагүй байнаб. Харин умножитель цветности байгаа наань... Үшөө тиихэдэ паяльнигай олодо наа, ондоо хэрэг байха нэн. Харин мүнөө юу хэхэбши даа...

Ханаһанаа бүтээжэ шадангүй, уруу дуруухан гэртээ бусаад, телевизорээ хаража буутарни, угайдхадаа, тэрэмнишье эбдэршэбэ. Хэдэн үдэрэй үнгэрһэн хойно одоошье телемастер хүрээжэ ерэбэ. Харин үүдэ ороһоор: - Отверко бии гү? - гэжэ хуражархиба. Телевизорэймин саана ороод, һабардаа, малгаа боложо байгаа: - А не найдется ли у вас умножитель цветности? - гэжэ хэнгэргүй хураха юм.

Тиигээд лэ бүхэл һараа химчисткэ ошоходоо, өөрын порошоотой, поликлиникэдэ - өөрын градуснигтай, парикмахерскада - өөрын хайшатай ошоо бэлэйб. Автобусго хуухаданни, өөрын бензинтэй канистра абаад ерэ гэжэ хэлээ нэн. Столоводо ороходомни, өөрынгөө аяга шанагаа абаад ерэ гэжэ хэлэнэ аа гү гээд, ороношьегүйб. "Өөрынгөө эдэ абаад ерэ" гэжэ хэлэжэрхихэдэнь торохогүйб! Ямаршые хашартай саг болоо гэшэб! Милицидэ хандахаданни - "хулгайшанаа өөрөө баряад ерэ" гэжэ. Энээн тухай газетэдэ бэшэхэдэмни, "өөрынгөө саарһа абаад ерэ" гэжэ хэлэжэнь болоод даа.

Баяндайн аймагай Басильевскын гунда хургуулин багша Максим Андреевич Ильин округ дотор мэдээжэ багша юм. Географин багша хаяхан "Россин габьяата багша"

РОССИН ЭРХИМ НУРГУУЛИНУДАЙ НЭГЭН

гэнэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө. Энэл хургуулида февруалин һүүл багта Соросой олимпиада үнгэргэгдэхэ юм. һаруул томо хургуули соо хэшээлүүгтэ хэрэглэгдэхэ элдэб түхээрлэгнүүд бии, эрхим багшанаршые олон

гаа. Үнгэрэгшэ хуралсалай жэлдэ Басильевскын гунда хургуули Россин эрхим хургуулинуудай тоого ороо нэн. Тиимэһээ жэлһээ жэлдэ энэ хургуули дүүргэгшэдэй олонхидын гээдэ хургуулин оюутаг болодог юм.

Л.ИНХИРЕЕВА.

ЗОЛТОЙ ЯБЫШ ДАА, ЛЕНА!

Эрхүүтэй гүрэнэй университетэй бүрээд хэлэ бэшэгэй таһагай 5-дахы курсын оюутан Елена Инхиреева һүүлэй үедэ хэдэн һонирхолтой материалнуудые манай газетэдэ эльгээгээд байна. Ганса Эрхүү хотын һонинуудые бэшэ, мүн Усть-Ордын округто үнгэргэгдэжэ байһан үйлэ хэрэгүүд тухай дэлгэрэнгүгээр бэшэдэг гэжэ тэмдэглэлтэй. Тиимэһээ залуу нүхэрэйнгөө хүсэл зориг дэмжэн, хэһэн ажалынь тэмдэглэн, манай редакци Лена Инхиреевада штатнабэшэ корреспондентын үнэмшэлгэ (удостоверени) барюулахманай. Хуралсалаа эрхим дүүргээд, хаанашье ажаллахадаа, Лена "Бүрээд үнэн" холбоогоо таһалхагүй гэжэ найданабди. Нута нютагайнгаа һонинуудые, нэрэ солото ажалша, залуу үетэн тухайгаа бэшэжэл байха гэжэ найданабди. Мартын 8-най һайндэрөөр Лена Инхиреевае амаршалан, зол жаргалтай ябахынь хүсэһэнбди.

"Үнэн" залуушуулай таһаг.

Шог ушарнууд

ВРАЧ

Немец хэлэнэй хэшээлэй үедэ. Багшань: "Ухибүүд, ханаад абагты. Немец хэлэн дээрэ "басаган" гэдэн үгэ "тохтэр" болоно. Ород хэлэн дээрэхи "доктор" гэдэн үгэтэй адлишуу. Ганса "Р" абяаниинь зөөлэн". Бадма Бата хоёр наадажа һайса шагнангүй үлэшөө нэн. "Немец хэлэн дээрэ "басаган" гэдэн үгые яагаад хэлэхэб? - гэжэ багша тэрэ хоёрһоо хураба. - Врач, - гэжэ Бата хэлэбэ. - "Р" абяаниинь зөөлэн - гээд Бадмань нэмэжэрхибэ.

ҮРГЭЛЖЭЛЭЛЫН ХОЖОМ ГАРАХА

Нэгэтэ бидэ "Үбэлэйнгөө амаралта яагаад үнгэргөөбид? - гэдэн найруулга бэшээбди. Нүгөө үдэртэнь багшманай Бэлигтэ Бэлигтуевэй тобшо найруулгынь маанадтаа уншажа үгэбэ: - Үбэлэйнгөө амаралта хүгшэн эжыдээ, хото городто үнгэргөөб. Тэндэ ехэ хайн. Үргэлжэлэлын хожом гараха, - гээд найруулгань дүүрэшэһэн байба.

"УМ МААНИ БАДМЭЭ ХУМ"

Бүрээд литературын хэшээлдэ бидэ багшын даабаряар шангаар уншажа хуубабди. - Зай, мүнөө Батуев уншахань, - гэжэ багша хэлэбэ. Баатар хүршэтээ хөөрэлдэжэ, багшяа дуулан хууба: - Шагнангүй хуубал, хэшээлэй һүүлээр үлэхэш, - гэжэ багша шангарба. - Ум маани бадмээ хум! - гэжэ Баатар сошоһондоо хэлэжэрхибэ.

ЮУН? ХЭЗЭЭ? ХААНА?

Буда Будаев үдэшэ бүхэндэ телевизор үни соо харадаһаа боложо, гэрэйнгээ даабари дүүргэжэ үрдидэггүй байгаа. Нэгэтэ бүрээд хэлэнэй багша Будаһаа иигэжэ хураа: - Юмэнэй нэрэ ямар асуудалнуудта харюусахаб? Буда нэгэ зааха, байгаад: - Юун? Хэзээ? Хаана? - гэжэ "буудажархиба". Борис БАЛДАНОВ.

Шандаган

раздавал серебряные монеты сотням приезжих ламам. В первый день по одной монете, потом по 10 и в конце до 100 монет в одни руки (точные цифры должны быть другими - ритуальными). Вероятно, у

вероятно, тибетцы. Очевидно, что в праздник Сагаалгана серебро было у всех на устах и на руках. Белый серебряный снег, серебряный месяц, белая пицца, напиток кумыс, серебряные люди - уважаемые старцы, которым

Заиграевском и Еравнинском районах. Во время Сагаалгана в праздничных и застольных разговорах следует вспомнить о всех находках самородного серебра в Бурятии и сообщать о них геологам для проведения детальных поисков. Можно организовать и самостоятельные поиски. Этим должны заинтересоваться "лесные люди" - лесники, охотники, шашкари, ягодники, грибники, а также туристы и отпускники - любители путешествий по лесам. Дело в том, что по одному самородку можно быстро найти рудную жилу - его источник. Но рудные жилы обычно образуют рудное поле с десятками и сотнями разнообразных жил и рудных тел, которые геологи и считают месторождениями. Для частника же - каждая жила может быть месторождением, которое можно разрабатывать десятилетиями.

Сейчас в Улан-Удэ обсуждается вопрос об организации Бурятского Общества Любителей Серебра (БОЛС). В нем могут принять участие средства массовой информации и многочисленные общественные организации, начиная с ВАРКА, дацанов и клуба интеллигенции, общества историков-архивистов, все музеи, особенно исторический и этнографический, туристско-экскурсионные организации, мунгэн-дарханы. Идея создания БОЛС заключается в объединении действительных любителей серебра, распространении знаний о серебре, как уникальном металле здоровья, чистоты помыслов, красоты и богатства.

Самое главное, - серебро - металл здоровья. Следующим шагом БОЛС имеет в виду создание Бурятского акционерного Общества "Буряад-мүнгэн" - "Бурят-серебро" (БАО БМ-БС), которое займется организацией производства серебра, начиная с его поисков и извлечения из недр "методом серебряных силосных ям", и кончая изготовлением разнообразных серебряных изделий, начиная с женских украшений и кончая экспортными серебряными аккумуляторами. Поскольку в первую очередь предполагается разработка богатых свинцово-серебряных руд БАО БМ-БС может организовать производство свинца - свинцовых аккумуляторов и серы - серной кислоты. Членом АО БМ-БС планируется выплата доходов по акциям наряду с деньгами слитками серебра и серебряными изделиями.

Особенно мы заинтересованы в участии серебряноносных административных районов Бурятии и готовы принять в качестве коллективных членов их администрации и отделы администраций, а также организации, имеющие землеройную технику. В первую очередь Иволгинского, Закаменского и Хоринского районов, в которых имеются известные месторождения серебра, разработки на которых могли быть начаты еще до перестройки - в 1980-х годах. Но тогда были сложности с рабочей силой и получением лицензий. Сейчас безработица, простой огромного количества техники и желание правительств Бурятии и России организовать конкурентно-способное производство. Все это делает реальным начало возрождения серебряного промысла в Бурятии.

А.КОВАЛЕВСКИЙ,
заслуженный деятель
науки Республики Бурятия
и Российской Федерации.

ДУУ АИДАЛЦААН

Ургань хуби заяагаа, Зол жаргалаа сэхэнхигээ үгзшын наадан гээрэ ололсодог байхан. Дуу хоорондоо андалдаха. Жалсаб хуряажай Тогтохын Сэжэбые һанга абаха гэжэ байтараа, Утай Лабрин ябахам гээг, түрэ наадая хойшолуулан гээг. Нэгэ наадан гээрэ иигэжэ дуулаһан гээг:

"Унаган, унаган харым
Оронгом һөөргэнь
бусаагыш даа,
Орхёо намай бү гээрэй
Утай Лабрин өрөхөм

Ургаһаань Сэжэб харюусахадаа:

"Үтүюн Галшын Жалсабхан
Отошын мунгөөр
гунхарааш даа,
Галдан Галшын Жалсабхан

Гаргашын мунгөөр
гунхарааш даа", -
гэжэ хангюурдаһан юм гэхэ.
Манай эжы Мэдэгмаа
Тогтохын Цыгдэбэй эхэнэр
Хандажаб хоёр һаял бэрэздүүг
буугааг байхадаа:

"Эрьем ташалуур харгыда
Эмээлтэм хатарааг
алдана аа гү,
Энээхэн нютагайм журамга

Эсэгым хургаал
мартагдана аа гү", -
гэжэ өөһэдөө зохёогоог
дуулалдагаг байһан ха.

Ургань хүн бүхэн гууша,
ябууг зохёодог гээшэ һэн.
Мүнөө сагайхидал
профессионалууд гэжэ
байгаагүй ха юм даа.

Алаглан, алаглан
харагаргаша
Ара Элхиимни гое

гээшэнь,
Алдуу эндүүеым шалгаргаша
Арадай намай сэсэн

гээшэнь", -
гэжэ нютагай түрүүшын
комсомолец Дышэн Дугаров
дуулаһан бэлэй.

"Хорин долоо гартам
байна,
Хойноһоо түйсэтэй
ноёнишья

Хаартын янгын буруулаа
һаа,
Хаяаг үгэмөөр мунгэн
байна", -

гэжэ Дэжэдэй аба
хаарталдажа хуухагаа
дууладаг байһан гэлсэдэг.

Сүлөөтэй сагтаа хазарта
моридоо хатаруулаһар, хаана
хаанаһаа дуулалдаһаар,
һунишн һааганда суглардаг
гээшэ һааб даа. Хожом
болоһон хойно, дайнай урга

жэлүүдгээр, Наринай
"Молотов колхозтой
хамтарааг байхадаа,
залуушуулай түүгдэбшын
наадан бологшо һэн.

Түүгдэбшын нааданга:
"Молотов колхозойнай
хүбүүдүүгэ

Морихоноо эрьен ерээжэ
байна даа", -
гэжэ Тарбагатайн басараг
дуулалдагаг байгаа.

А.ДАГБАЕВАЙ "Тарбагатай
нютагай түүхэһээ" гэхэн
номһоо.

САГААЛГАН - СЕРЕБРЯНЫЙ ПРАЗДНИК

Сагаалган - в переводе с бурятского и монгольского на русский язык - белый месяц. Задумываясь над происхождением его названия сразу приходят ассоциации с серебром. Белый цвет у бурят отождествляется с серебром, а месяц и луна считаются серебряными. Например, серебряных дел мастеров или серебряных кузнецов называют по-бурятски сагаан-дархан или мунгэн-дархан. Особенно интересно, что мунгэн-дарханы считались потомками небожителей и пользовались большим уважением.

Основной особенностью Сагаалгана, время которого совпадает с массовым окотом овец, является употребление белой молочной пищи. Я попытался найти ассоциации молока с серебром. И нашёл. Слово кумыс в переводе с тюркского (казахского и узбекского) переводится как серебро.

Старые буряты рассказывают, что основное пиршество Сагаалгана проводилось по определенному ритуалу, в котором участвует много серебра. Седобородый (белоголовый, сереброголовый) глава семейства - мунгэн-хүн разливают из серебряного сосуда серебряной поварешкой белую (серебряную) пищу в серебряные чашечки в форме пиалы. Все члены семьи едят ее серебряными ложками. При этом произносятся заклинания и молитвы, прославляющие народившийся серебряный месяц, народившийся молодой овец, белую пищу и само серебро.

Одним из обязательных ритуалов подготовки к Сагаалгану являлась чистка всех имеющихся в семье серебряных изделий, так как серебро со временем темнеет и даже чернеет. Это десятки и даже сотни предметов, включающие кольца, серьги, подвески, браслеты, медали, монеты, ложки, ножи, молитвенные и столовые чаши, трубки, столы, барабаны, седла и многое другое. На богатом свадебном халате находились до нескольких сотен серебряных украшений общим весом до нескольких килограммов. В этнографическом музее мне сказали, что вес серебра на таком халате достигал целого пуда - 16 кг. А мунгэн-дархан в девятом поколении Нохоров Радна говорил о том, что в его улусе вес серебра на халате достигал 10 кг. Вес серебряных украшений на женском и мужском головных уборах достигал 1-2 кг и состоял из сотен мелких изделий, образующих сложную и красивую мозаику и узоры.

Сагаалган всегда сопровождается музыкой. Серебро часто являлось украшением серебряных инструментов, и некоторые инструменты, например, колокольчики делались из серебра. Когда идет женщина с монистами, они звенят в медленном ритме. Она убищила шаг, и появились другие ритмы - другая музыка. Побежала - третья музыка, танцует - четвертая, пятая... Десятки и сотни серебряных монист на женщинах в хоре и других коллективных танцах - это же оркестры! В звоне монист кроются истоки некоторых бурятских народных мелодий. Это объект исследований специалистов - музыковедов. Сюда же относится звон колокольчиков и звон барабанов с серебряными колокольчиками. Есть выражение - серебряные трубы. Это связано с тем, что добавление серебра к меди изменяет звук в сторону мелодичности и мягкости.

Мои распросы бурят показали, что половина их не знают, сколько серебра было у их предков. Знающая половина говорит, что приблизительно у половины было серебро, а у половины - не было, так как были очень бедными. При этом у некоторых "бедных" бурят от предков остались одна-две столовые серебряные ложки и несколько чайных. Это объясняется тем, что раньше серебро измеряли пудами и фунтами.

Я нашел интересное описание Сагаалгана в Ахасе у Далай-ламы. Он по определенному ритуалу

Далай-ламы был монетный двор, на котором делались монеты из серебра, поступившего из многочисленных дацанов, которые накапливали большие количества серебра. Известно, что некоторые дацаны производили серебро. В частности, имеются упоминания о том, что центрами литейного производства были Цолгинский и Тугнуйский дацаны Мухоршибирского района. Известно, что во всех дацанах были мунгэн-дарханы и процветало изготовление изделий из серебра. Начиная с пуговиц, колец, сережек, подвесок и кончая ножами, столиками, кувшинами, ритуальными сосудами и другими изделиями. Описания их можно найти в бурятском эпосе Гэсэр и в многочисленных улигерах, сказаниях, преданиях, песнях и в других памятниках народного творчества. Следует отметить, что мунгэн-дарханами в дацанах часто были китайцы,

готовились специальные подарки.

Меня, как геолога, интересуют самородковые месторождения серебра. В Канаде известны самородки серебра весом более тонны. Это одна десятая кубического метра или всего навсего глыба округлой формы диаметром полметра. В Германии в свое время был найден серебряный тротуар - жила самородного серебра шириной или мощностью, как говорят геологи, около двух метров, из которой было извлечено 40 тонн серебра. В Бурятии геологам известны самородки серебра весом до 1 кг в россыпях Баргузинской тайги в верховьях рек Чинакан, Витимкан, Янгуда и другие. Серебро там путали с платиной. Жилки и гнезда самородного серебра мощностью до нескольких сантиметров известны в Закаменском районе. Старожилы-буряты рассказывают о неизвестных геологам находках самородного серебра местными жителями в

ДОРОГИЕ ЖЕНЩИНЫ!
Уважаемые наши подписчицы!

Управление почтовой связи поздравляет Вас с прекрасным праздником Весны!

Желаем мира и добра!

Пусть Вас миновут беды и ненастья!

Пусть будет завтра лучше, чем вчера!

Здоровья Вам и много, много счастья!

Пусть яркий свет души не гаснет никогда!

С 1 марта мы открываем досрочную подписку на газеты и журналы на 2-е полугодие 1998 года.

Самая высокая праздничная скидка на доставочную цену 50% - с 1-го по 15 марта.

Значительно, на 20-50% снижены цены на местные газеты.

"Буряад үнэн" ежедневная стоит 44р. 70к.

"Бү-Дүхэриг" по четвергам - 24р.

"Бизнес-Олзо" по пятницам - 19р. 50к.

Подписывайтесь сейчас и Вы будете

в выигрыше.

Справки по тел.: 21-45-38.

Отдел подписки.

ул. Некрасова, 28.

**Организация реализует сельдь
холодного копчения по цене 10**

руб. за 1 кг.

Тел.: 21-50-52; 21-68-08.

Хүндэтэ Матвей Рабданович, танайнгаа Эсэгэ оройнгоо урда габьяатай байһанайтай, олон удаан жэлүүдтэ үрэдүйтэйгөөр ажалаһанайтай түлөө, Хани Барисанай орденээр шагнагдаһан ушараартай үнэн зүрхэйһөө баярлагша, Агын автономито округой тантай суг хураһан басагадай зүгһөө амарша табди.

Хүндэтэ Матвей Рабданович, танайнгаа Россин Федерациин гүрэнэй шагналаар шагнагдаһан датнай баярлаад, ута наһа, удаан жаргал, энхэ элүүрье хүсэнэб.

674439, Шэтын областиин Могойтын районой Догой нютагай Цынгуюва Дулмажаб Цыдыповна.

ИЩЕМ СПОНСОРА

Редакция газеты "Буряад үнэн" ищет спонсора для организации поездки своего журналиста в Японию. Цепь поездки - доставка в нашу республику ЕМ-технологии для повышения плодородия почв. Рассмотрим все предложения.

Тел. 21-63-86.

Врач-психотерапевт **ДИЛЬ АНДРЕЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ** каждое воскресенье (кроме 8 и 15 марта) приглашает на лечение **АЛКОГОЛЬНОЙ И ТАБАЧНОЙ** зависимости по методу А.Р.Довженко и антиалкогольным фиточаем "НАРКОДЕЛ" - начало в 10 часов; **ИЗБЫТОЧНОГО ВЕСА** - 12 часов; энуреза и логоневроза в 13-30 часов. **ЛИЦЕНЗИЯ № 115.**

АДРЕС: проспект Строителей, школа №49. Справки по телефону 37-35-27.

Организация

т.21-67-81

Поможет вам выгодно сдать жильё в аренду

КУПОН БЕСПЛАТНОГО ОБЪЯВЛЕНИЯ

"Буряад Үнэн" - "Дүхэриг"

Наш адрес: 670000 г. Улан-Удэ, ул. Каландаришвили, 23 каб. 48

Рубрика _____

Текст (не более 25 слов) _____

Ваш адрес (тел.) для ответа _____

ПРОДАЮ

Вязальную машину "Нива-5" двухфактурную, новую. Цена договорная. Тел. 37-85-06

Мебель, стенку "Нерис-2" и плательные шкафы на зерно фуражное. Тел. 22-32-83

Капот и правое крыло к а/м. ЗИЛ-130, новые. Недорого. Тел. кв. 37-02-26.

Трактор Т-40АМ, 1993г. вып. с прицепом на однокомн. благоустр. кв. улучш. планировки или продам.

Трёхкомнатную благоустроенную квартиру в 2-этажном деревянном доме, 1 этаж, подполье, солнечная сторона, теплая, рядом земельный участок.

Тел. посредника 21-40-23 в раб. время. Спросить Женю.

п Аршан, тел. 26-86-80 после 17 часов.

УСЛУГИ
Срочный ремонт и настройка телевизоров. Гарантия. Ю-1834. Тел. 37-59-38.

В с/о. "Селенга" участок 5 соток. Крытый недостроенный бревенчатый дом с мансардой 5Х5м. Недалеко от остановки. Водоснабжение трубопроводное.

Выполню контрольные работы по физике, курсовые и т.д. Тел. 34-47-94.

Тел. дом. 37-96-30 в вечернее время.

РАЗНОЕ
Студенческий билет №205097, выданный ВСГУ на имя Базарова Эрдэни Иосифовича считать недействительным.

МЕНЯЮ

Двухкомн. кв. улучш. планировки в кирп. доме, в центре, 3 этаж б/б на 2-3-комн. в г. Улан-Удэ или продам. Квартира в пос. Селенгинске Кабанского района.

Сниму однокомнатную квартиру в 47 квартале. Тел. дом. 33-89-38.

Обращаться: 670042, г. Улан-Удэ, пр. Строителей 52, кв. 4. Тел. 37-36-17 в любое время.

Предлагаю трудоустройство. Тел. 21-48-75.

Двухкомн. благоустроенную квартиру улучшенной планировки по ул. Норильской г. Улан-Удэ на 2-комн. благоустр. кв. в г. Иркутске.

Утерянное удостоверение №18 от 18.02.97 г., выданное на имя БАЛЬЖИНИМАЕВА Дондока Цыденжаповича считать недействительным.

Обращаться: г. Улан-Удэ, бульвар Карла-Маркса 23, кв. 17.

Утерянный студ. билет за номером 206019 выданный в ВСГУ считать недействительным

Родные и близкие с глубоким прискорбием извещают о смерти **УБЕЕВОЙ** Екатерины Васильевны

Автошкола при БГСХА продолжает набор на курсы водителей категории "В".
Оплата 1800 руб. по частям. Объявляется набор на курсы трактористов-машинистов различных категорий.
Оплата 650 руб. по частям.
Обращаться ул. Пушкина 8, БГСХА, каб. 104, 163.

ЛЮБИТЕЛЯМ ОТДЫХА, ТУРИСТАМ, ВОДИТЕЛЯМ

Пансионат

Верхняя Березовка

Благоустроенные номера, круглосуточное кафе 1 сутки - 50 рублей.

Автобус № 8 "Пансионат" Тел. 34-43-44

САДОВОДАМ И ОГОРОДНИКАМ!

Организация (тел.: 21-21-16) реализует Российские семена овощных и цветочных культур в ассортименте, микроудобрения и средства защиты растений по низким ценам. По адресам: Восточные ворота, БМДК, Железнодорожный вокзал, Мелькомбинат, продовольственный рынок по ул. Октябрьская.

"Аха" гэһэн нютагай 16 хэл Ахын аймагай нютагаархиды мартын 6-да 17 часа Буряадай гүрэнэй академическэ драмтеатрта урина. Тел. 37-75-23; 37-05-80.

Бурятская государственная телерадиокомпания имеет честь пригласить на V республиканский телевизионный фестиваль эстрадной песни "Белый месяц".

6 марта состоится II тур фестиваля.

7 марта - финал и гала-концерт с участием дипломантов и лауреатов фестиваля: Н.Лхасарановой, В.Молдаева, М.Доржиевой, З.Тогочиева, Ж.Бадмацывренова и т.д.

Начало в 18.00 в театре оперы и балета. Билеты в кассе театра.

РАДИО ХОРОШЕГО НАСТРОЕНИЯ

РАДИОСТАНЦИЯ "ПУЛЬС-РАДИО"

Каждый день, каждый час, с раннего утра до позднего вечера в эфире

ПУЛЬС-РАДИО

НОВОСТИ И ПРОГНОЗ ПОГОДЫ

Это - необходимая информация, важная для людей любых профессий, взглядов и интересов

НОВОСТИ И ПРОГНОЗ ПОГОДЫ

время, собирающее максимальную аудиторию

Здесь может быть и ВАША РЕКЛАМА

Выберите лучшее время, заявите о себе максимально эффективно

НОВОСТИ И ПРОГНОЗ ПОГОДЫ

- слушают ВСЕ!

УКВ 66,53, FM 103,3 Третий канал Республиканской радиосети.

Телефоны 37-96-11, 37-97-11

г. Улан-Удэ, ул. Терешковой, 3

Лицензия Министерства связи РФ № 3859 от 29.02.1996 г.

Лицензия Федеральной службы РФ по телевидению и радиовещанию № 1114 от 20.03.1996 г.

Лицензия Федеральной службы РФ по телевидению и радиовещанию № 2753 от 25.09.1997 г.

ДОМОГТО АЯНШАЛГЫН ОЙДО

Буряад ороноймнай эрлэхэг зоригтой табан басагад 1936 оной октябрийн 2-то Улаан-Үдэһөө Москва хүрэтэрхи зайе ябагаар, санаар гаталха гэнэн зорилготойгоор гараа бэлэй.

1937 оной мартын 6-най үдэр эдэ аяншаднай ороной ниислэдэ хүрэжэ, түби дэлхэйн хүн зоной анхарал татаа һэн.

Түүхэ домогто ороһон аяншалгын 61 жэлэй

ойн баярай үдэрые манай республикын физкультурнигууд, спортсменүүд, спортын ветеранууд үргэнөөр тэмдэглэнэ. Суута аяншалгада хабаадагшадһаа С.А.Тыхеева мүнөө бидэнэртээ үлэнхэй.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Софья Тыхеева, Настя Сункуева, Вера Любимская, Мария Хахалова, Елизавета Константинова.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВЭЙ фототекст.

«ЗҮҮН ЗҮГЭЙ ЗУРХАЙ»

Иимэ нэрэтэй выставкэ һаяхан Байгаалин музейдэ нээгдээ.

Харанхы лүнхэгэр томо зал соо орожо ерэхэдэ, эгээн түрүүн тэнгэрийн одо мүшэдэй, гүн ехэ замбуулиной зурагууд анхарал татаха юм. Эсэгэ тэнгэри, Эхэ газар, хүн бэе бэһээ дулдыданги, хоорондоо хүйһөөрөө холбоотой гэжэ үхибүүдэһье мэдэдэг гээшэ.

Зурхайн ном судар хадаа зүүн зүгэй арадуудай олон зуун жэлнүүдтэ суглуулһан гүн ухаанай эрдэмэй баялиг мүн. Зурхайгаар хүнэй хуби заяае олон жэл урид мэдэжэ абадаг, элдэб үбшэнүүдһээ нэргылдэг, гэр байра түхээрэдэг, зөөдэг, агнуури хэдэг...

Арбан хоёр жэлэй тоогоор литэдэ ороһон амитад: хулгана, үхэр, бар, туулай, луу, могой, морин, хонин, бишэн, тахья, нохой, гахай выставкэдэ табигданһан байба. Эрэи бар эгээн хүндэтэй гол газарта табигданхай. Энэмнай уур сухалтай, хүбшэ ой тайгые дорьбоомо абыатайшые һаа, ухаан

бодолынь хурса, аргагүй зоригтой, байгаалин тэнсүүри алдааггүй амитан гэдэг ааб даа.

Байгаалин музейн директор Евдокия Цыдыповна Имыхелова выставкэ нээжэ, зурхайн туһаламжаар хуби заяагаа мэдэнэбди, урданайнгаа үйдэһээ изагуур сахиндахажа, газар дайдынгаа, тоонто нютагайнгаа үзэсхэлэнтэ

һайхан байгаали хамгаалжа һуранабди гэжэ хэлээ. Экспозициин автор Е.В.Бухарова (музейн директорэй орлогшо) зурхай гэнэн ойлгосо тухай дэлгэрэнгы тайлбари үгөөд, выставкэ харахые уриба. Эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд В.Е.Ешеев, Л.В.Шедогоева энэ һонирхолтой выставкэ нээхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаа. Түүхын музей зарим хоморой экспонатуудые үгэжэ, туһалһан байна.

Субботын, мүн амаралтын үдэрнүүдтэ музей соо эрдэмтэ зурхайшад хүнүүдые угтан абаха.

Д.ЭРДЫНИЕВА, А.БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

“ДҮХЭРИГТЭ” ДҮТЭЛЭЕ, МА БУДЭ ЖОЕР ТАНИЛСАЯ!

Молодой человек 25 лет, рост 170 см познакомится с девушкой 20-25 лет приятной во всех отношениях, для серьезных отношений. Желательно фото, возврат гарантирую. Писать 671216 п. Сотниково п/п V-AЖ N 619391.

30 наһатай, үндэр томо бээтэй, дээдэ һургуулитай, байра байдалтай эрэ хүн тааруу наһанай зохидхон эхэнэртэй танилсаха байна. Танилсаха гэбэл, иимэ адресаар бэшэгты: 670004, п.Стеклозавод, до востребования, п/у 03 АМ 605970.

1928 ондо түрэнэн, 40-өөд жэлдэ багшалһан эрэ хүн дүтэрхи наһанай зохид зантай эхэнэртэй танилсаха байна.

48 наһатай, гэр бүлэ болоһон үхибүүдтэй, хүдөө нютагта ажалтай, гэр байртай эхэнэр дүтэрхи наһанай эрэ хүнтэй танилсаха.

Независимая, привлекательная женщина (бурятка) 40 лет, хочет познакомиться с интеллигентным порядочным мужчиной. Возраст в пределах разумного. Сын служит в армии. дочь в 7-ом классе. Предпочтение отдаю мужчинам постарше.

1963 ондо түрэнэн, хүдөө нютагта ажаһуудаг, томо болоһон 3 үхибүүдтэй эхэнэр тааруу наһанай зохид эрэ хүнтэй танилсаха.

46 наһатай, хүдөө нютагта ажаһуудаг, нэгэ басагатай, гэр байдалтай, ажалша эрэ хүн тааруу наһанай түни түбшэн зантай эхэнэртэй танилсаха байна.

1948 ондо түрэнэн, хүдөө нютагта ажаһуудаг, гэр байртай, нэгэ хубүүтэй, эжытэй, дархан хүн дүтэрхи наһанай зохид эхэнэртэй танилсаха байна.

44 наһатай, хүдөө нютагтай һургуулида хүдэлдэг, 2 томо үхибүүтэй, архи уудаггүй, тамхи татадаггүй эрэ хүн тааруу наһанай даруу зохид эхэнэртэй танилсаха хүсэлтэй.

1973 ондо түрэнэн, эвчнөөр һуража, экономист-бухгалтерэй мэргэжлэй болохоо байһан, үндэр бээтэй, урихан сэбэр шарайтай, хубсаһа эсхэхэ, оеходоо, нэхэхэдээ аргагүй бэрхэ залуу басаган тааруу наһанай ажалша бэрхэ, түбшэн зохид залуу хүнтэй танилсаха байна.

Хүнгэн солбон, сарюун зандаа, урин шарайтай, нюрга бэхитэй, урин гартай дархан солотой эрэ хүн 60-аад гаранһаншь наһанай Улаан-Үдэдэ, үгы гэбэл, город шадар ажаһуудаг. зохид эхэнэртэй танилсаха байна.

1949 ондо түрэнэн, хүдөө нютагта ажалладаг, амьаран ажаһуудаг томо үхибүүдтэй эрэ хүн дүтэрхи наһанай урин зохид эхэнэртэй танилсаха хүсэлтэй.

42 наһатай, хүдөө нютагта ажаһуудаг, түни түбшэн эрэ хүн дүтэрхи наһанай эхэнэртэй танилсаха хүсэлтэй.

35 наһатай, хүдөө нютагта ажаһуудаг, архи уудаггүй, тамхи татадаггүй, яһала һайн абари зантай эрэ хүн гэр бүлэ байгуулха зорилготойгоор тааруу наһанай, зохидхон залуу эхэнэртэй танилсаха байна.

1963 ондо түрэнэн, хүдөө нютагта ажалтай, олон мэргэжэл шудалһан, гартаа дүйтэй эрэ хүн дүтэрхи наһанай зохид эхэнэртэй танилсаха.

43 наһатай, гэр бүлэ болоһон үхибүүдтэй, хүдөө нютагта ажалтай, гэр байртай эхэнэр дүтэрхи наһанай эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлтэй.

34 наһатай, хүдөө нютагта багшаар хүдэлдэг эхэнэр дүтэрхи наһанай, түбшэн зохид эрэ хүнтэй танилсаха байна.

1967 ондо түрэнэн, үндэр бата бээтэй, архи уудаггүй, тамхи татадаггүй эрэ хүн зохид эхэнэртэй савшадаа гэр бүлэ байгуулха зорилготойгоор танилсаха хүсэлтэй.

Һайшаагдаһан абонентүүдтэ бэшэгүүдые эльгээхэ гэбэл, сэбэр, шэнэ конвертүүдые бэшэг соогоо хэхэээ бү марталтай.

Хүндэтэ уншагшадай анхаралда! Редакцияа адресүүдые хүлээжэ байнгүй, һайшаагдаһан номерто харюу сэхэ эльгээбэл, таарамжатай гэжэ һануулаш. Тиймэһээ саашадаа нютаг нютагайнгаа почтын талгата (номертой) а/я нээгээд, үгы гэбэл, паспортингаа сери, номер заагаад, до востребования гэнэн тэмдэг хээд, бэшэг соогоо заагаа һаатнай, һайн байгаа.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Ахамад редактор А. Л. АНГАРХАЕВ. РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Б-М.Ж.БАЛДАНОВ (ахамад редакторай орлогшо), Г.Х.ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), А.Г.ЛУБСАНОВ (Буряад Республикын Правительство), А.Д.СУНДАРОН (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: Ц.Ц.ДОНДОГОЙ, С.Д.ОЧИРОВ, Н.Д.НАМСАРАЕВ, Т.В. САМБЯЛОВА, Д.Ш.ХУБИТУЕВ, А.Д.ТАПХАЕВ, В.И.ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).